

Kultúrne dedičstvo ľudstva v Hágu

Otom, že ochrana kultúrneho dedičstva nie je len záujmom úzkej skupiny architektov, historikov, umelcov, archeológov a etnológov, ale ponúka priestor pre širšiu interdisciplinárnu diskusiu, som sa mohla presvedčiť vďaka neobvyklému výskumnému programu. Koncom minulého leta som spolu s dvadsiatimi mladými ľuďmi, prevažne právnikmi, dostala príležitosť zaoberať sa ochranou kultúrneho dedičstva z pohľadu uplatňovania medzinárodných dohovorov. Témou výskumného programu Centra pre štúdiá a výskum Akadémie medzinárodného práva v holandskom Hágu totiž bolo Kultúrne dedičstvo ľudstva.

Akadémia medzinárodného práva v Hágu je uznávanou vzdelávacou inštitúciou v oblasti verejného a súkromného medzinárodného práva. Popri letných kurzoch, určených výhradne mladým právnikom, organizuje každoročne štvortýždňový tematický výskum zameraný na oblasť s celosvetovým dopadom. Téma kultúrneho dedičstva je medzi ostatnými výnimočná.

Program prebiehal v dvoch jazykových sekciách: francúzskej pod vedením profesora Tullia Scovazziho z Univerzity v Miláne a anglickej, vedenej profesorom Jamesom A. Nafzigerom z Willamette University (USA). Účastníci z piatich kontinentov spracovávali témy týkajúce sa ochrany kultúrneho

dedičstva počas ozbrojených konfliktov, vývozu a obchodovania s pamiatkami, ochrany hmotného kultúrneho dedičstva autochtónneho obyvateľstva, nehmotnej kultúry, kultúrneho dedičstva nachádzajúceho sa pod vodou a v polárnych oblastiach, či samotných pojmov kultúrne dedičstvo a kultúrny majetok. Počas štyroch týždňov nám bola k dispozícii jedna z najlepších svetových knižníc v oblasti práva, Peace Palace Library v Hágu. Veľmi podnetné však boli predovšetkým pravidelné stretnutia sekcií, ktoré poskytli priestor pre výmenu vzájomných skúseností a postrehov a boli dôležitým prvkom pri formovaní názorov. Na spoločných zasadnutiach oboch sekcií (vedených bilingválne) sa diskutovalo o definovaní pojmu kultúrne dedičstvo, postavení a ochrane nehmotnej kultúry v jeho rámci, ako aj o možnostiach ochrany pamiatkových objektov počas vojen a o ochrane kultúrneho dedičstva nachádzajúceho sa pod vodou.

Stretnutie mladých ľudí rôznych profesií a rôznych kultúr prispelo k vzájomnému obohateniu a lepšiemu pochopeniu odlišných pohľadov na ochranu a zachovanie kultúrnych hodnôt v rôznych častiach sveta.

Vybrané štúdie budú publikované v zborníku Akadémie medzinárodného práva, sérii publikácií Centra pre štúdiá a výskum, ktorý vyjde v najbližších týždňoch.

*Terézia Otter Volková
Holandsko*

Obsah

Archív	
Zbierka schematickeho zamerania	2
Archívna burza	3
Knižnica	
Prírastky knižnice za rok 2005	10
Súpis pamiatok v Maďarsku	20
Náš vedecký život	
O zachovaní povrchových plôch stavieb klasickej moderny	22
Odborno-metodický deň na tému Strešná krajina a jej ochrana	24
Šigismundus – umenie a kultúra za vlády Šigmunda Luxemburského	27
Svätec a jeho úloha v spoločnosti	28
Spomíname	31
O nás	33

Zbierka schematickeho zamerania

Zbierku schematickeho zamerania založila v roku 1961 dr. Soňa Kovačevičová. Zároveň zaviedla evidenciu archívnych dokumentov formou prírastkovej knihy a lokálneho katalógu. Zbierka obsahuje grafické dokumenty k nehnuteľným kultúrnym pamiatkam, ktoré vznikli vlastnou činnosťou Pamiatkového ústavu v rokoch 1952 – 2000 (predchodca Pamiatkového úradu SR do roku 2002)¹, ako aj činnosťou spolupracujúcich partnerských organizácií a vysokých škôl. Ďalej obsahuje kópie archívnych dokumentov z iných zahraničných a slovenských archívov.

Pôvodcovia a obsah zbierky

Od roku 1954 Slovenský pamiatkový ústav robil systematický výskum pamiatok s cieľom publikovať výsledky vo forme súpisov.² Na výskume v teréne sa zúčastnili zamestnanci ústavu. Výskum uskutočňovali v pracovných tímoch: architekt, historik umenia a fotograf. Materiály získané v rokoch 1954–1962 zahŕňali textovú, grafickú – kresebnú a fotografickú dokumentáciu. Toto nespočetné množstvo materiálu sa začalo spracovávať v dokumentačnom oddelení Slovenského ústavu pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody (SÚPSOP) v roku 1961. Zhromaždený materiál z tejto akcie súpisu pamiatok sa triedil podľa druhu dokumentačného materiálu a boli mu pridelené signatúry v jednotlivých samostatných dokumentačných zbierkach. Grafická dokumentácia bola zaevidovaná v zbierke V – schematické zamerania, textová časť výskumu v zbierke Z – základný výskum³ a negatívy v zbierke negatívov.

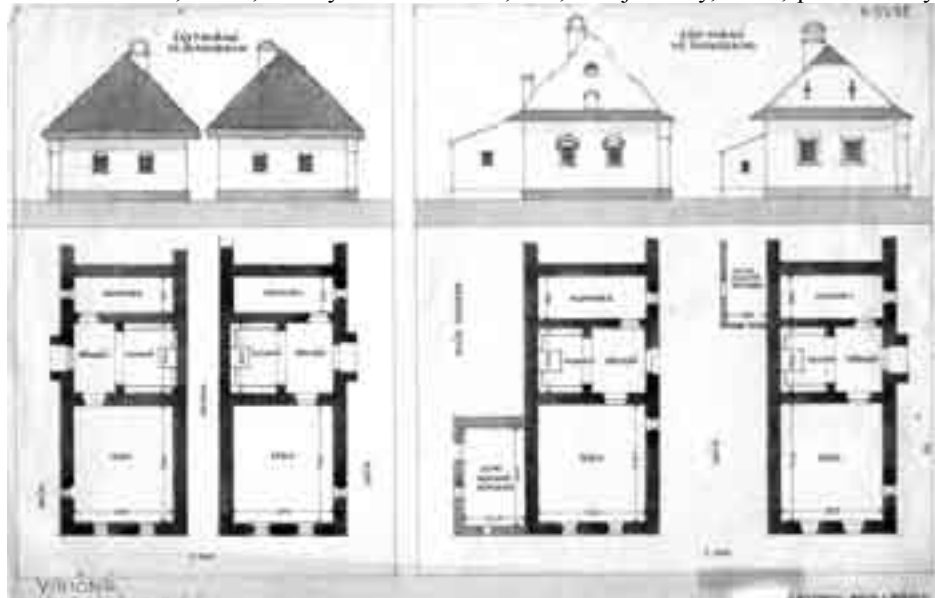
Pri zameriavaní vypomáhali aj študenti. Už v rokoch 1951 –1953 sa výskumu zúčastnili poslucháči Komenského univerzity pod dozorom Vladimíra Wágnera

Spišská Sobota č. 65 - 67, Czihal 1957, sign. V-6504

v okresoch Nové Mesto nad Váhom, Trenčín, Ilava, Bytča, Martin, ako aj v plánovaných mestských pamiatkových rezerváciách.⁴ Na dokumentovaní kultúrnych pamiatok začali spolupracovať aj príslušné katedry Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave v rámci letných prázdninových aktivít.

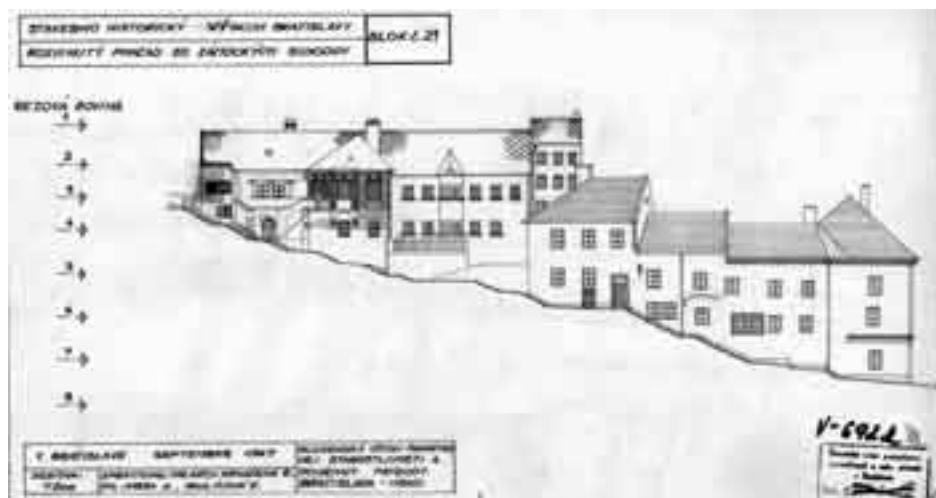
Zbierka obsahuje tieto druhy dokumentov: pôdorysy, rezy, pohľady, situácie v mierke 1:100, 1:200, detaily v mierke 1:10, 1:20, ďalej kresby, škice, poľné náčrty.

Viničné, Marek 1956, sign. V-5375

V dokumentoch sa vyskytujú autori (medzi nimi i študenti): Križan, Puškár, Bašková, Mencl, Krejčí, Juráková, Bonda, Jablanczy, Cimmerman, Jánsky, Jendreják, Boudová, Polák, Czihal, Fackenberg, E. Alexy, Majzlan, Kandrik, Piffel, Slatinský, Machač, Fiala, Hraško, Jursa, Molnárová, Medrická, Toman, Hanzel, Vranka, Pochylý, Ivan Michalovič, Kukuc, Kim ik Taj, Salamon, Buth, Pagáčová, M. Beluš, Bányai, Mrňa, Kalafús, Stančík, Čaba, Valachovič, Klučár, Minarovský, Pochylý, Šlachta. Dokumenty z tohto obdobia sú v zbierke pod signatúrami: V 1 – 3146, V 3151 – 6656, V 6662 – 6667, V 6736 – 6770, V 6840 – 6878, V 10200 – 10243.

V rokoch 1968–1972 SÚPSOP vykonal umelecko – historický a architektonický výskum kultúrnych pamiatok v mestskej pamiatkovej rezervácii Bratislava (MPR). MPR Bratislava bola rozdelená do 35 blokov. Výskumu a zameriavania sa zúčastnili pracovníci SÚPSOPu, Inžinierskej geodézie a kartografie, študenti Slovenskej vysokej školy technickej. Študenti vypomáhali pri zameriavaní objektov. V jednotlivých blokoch pracovali dvojice pracovníkov: historik umenia a architekt (A. Jursa – R. Hriadel'ová,

Bratislava, Zámcké schody, blok 21, SÚPSOP 1967, sign. V-6922

E. Križanová – K. Fabini, M. Jančuškova – V. Kodoňová, B. Puškárová – E. Husovská, R. Ondreičková...). Kompletné výstupy výskumov sú uložené v zbierke tematických výskumov.⁵

Grafická dokumentácia tejto časti zbierky obsahuje: pôdorysy, rezy, pohľady, situácie, detaily architektonických prvkov. Sú v mierke 1:100, 1:200, 1:10, 1:20. Nachádzajú sa pod signatúrami: V 3150, V 6731 – V 6733, V 6771 – V 6814, V 6823, V 6833 – V 6839, V 6908 – V 7163, V 7262 – V 7267, V 10 122.

V roku 1972 na SÚPSOPE vzniklo oddelenie ľudovej architektúry s hlavným cieľom získať prehľad o stave ľudovej architektúry na Slovensku a doplniť štátny zoznam kultúrnych pamiatok. Pracovníci SÚPSOPu vlastnými silami nedokázali zvládnuť hlavné úlohy oddelenia (v oddelení pracovali traja odborníci – etnografi J. Kantár, V. Kaľavská a M. Medvecká), preto plnenie úloh – prieskumy objektov ľudovej architektúry, komplexné výskumy zamerané na etnografickú, fotografickú a technickú dokumentáciu – realizovali v spolupráci s okresnými pamiatkovými správami, vlastivednými múzeami a poslucháčmi vysokých škôl príslušných odborov. Systematické prieskumy začalo oddelenie uskutočňovať roku 1973 a za štyri roky zrevidovalo fondy v siedmich okresoch. Týmto spôsobom pracovalo oddelenie do roku 1977.⁶

Katedra etnografie a folkloristiky FF UK v Bratislave začala koncom 60. rokov organizovať medzinárodný etnologický seminár pod názvom Seminarium Ethnologicum. Bolo to dvojročný podujatie organizované od roku 1968 každoročne na inom mieste na Slovensku. Zúčastňovali sa ho študenti v rámci svojej povinnej odbornej praxe spolu so svojimi pedagógmi. V rokoch 1973 a 1974 spoluorganizátorom Seminaria bol i SÚPSOP. Študenti FA SVŠT sa podieľali na dokumentovaní kultúrnych pamiatok ľudového staviteľstva vo vtedajších okresoch Trenčín a Rožňava.⁷ Ústav uzavrel spoluprácu s Fakultou architektúry SVŠT a zameriavanie sa uskutočnilo vo viacerých okresoch Slovenska v rámci letných prázdnin. Išlo o zamerania objektov v mierke 1:100, 1:200 a detailov v mierke 1:20. Zameriavali sa kultúrne pamiatky ľudového staviteľstva zapísané vo vtedajšom štátnom zozname a pamiatky nachádzajúce sa v lokalitách:

ARCHÍVNA BURZA

Osobná pozostalosť Dobroslavy a Václava Menclovcov v Archíve Národného múzea v Prahe

Archív Národného múzea je najstaršou verejnou inštitúciou tohto druhu v Čechách.¹ Od počiatku založenia múzea v roku 1818 bolo jeho súčasťou oddelenie listín a rukopisov. Zakladatelia múzea si už vtedy dobre uvedomovali význam archiválií pre českú národnú históriu. Výrazný rozvoj archívnych zbierok nastal po roku 1841, kedy sa jednatel'om Spoločnosti Vlasteneckého múzea stal František Palacký. 23. februára 1846 sa archív stal prvým samostatným pracoviskom Vlasteneckého múzea a súčasne najstarším organizovaným verejným archívom v českých krajinách. Jeho prvým vedúcim bol Karel Jaromír Erben (1846-1851). Za pôsobenia Václava Schulza (1878-1915) sa uskutočnila veľká reorganizácia všetkých zbierok podľa pertinenčného princípu, ktorý síce nezodpovedá dnešným archívnym zásadám, ale ostal v archíve zachovaný dodnes. Provenienčný princíp sa začal uplatňovať pri preberaní fondov až od 20. rokov 20. storočia. V 40., 50. a 60. rokoch prechádzal archív veľkou krízou, bol nútený časť svojich zbierok odovzdať iným inštitúciám, viackrát musel čeliť snahám o zrušenie. Len vďaka energickému riaditeľovi Alešovi Chalupovi sa podarilo obhájiť existenciu Archívu Národného múzea. Jeho nový rozvoj začal od konca 60. rokov, kedy získal nový depozitár a bol posilnený aj personálne. Archív súčasne začal dôsledne plniť aj funkciu ústavného archívu a dodnes preberá registratúry všetkých pracovísk Národného múzea. Na začiatku 70. rokov bol archív medzi prvými zaradený do sústavy archívov zvláštneho významu (špecializované archívy) a po prijatí zákona o archívnictve ČNR z roku 1974 sa stal trvalou súčasťou českého archívnictva.

Riaditeľ Dr. Aleš Chalupa, CSc. (1969-1984) presadzoval novú orientáciu archívu na osobné písomné fondy (pozostalosti) verejne činných osobností politického, verejného, vedeckého a kultúrneho života. Osobné písomnosti boli súkromným majetkom týchto osôb, resp. ich dedičov, a mohli o ich osude (*pokr. na ďalšej str.*)

sami rozhodovať. Archív sa stal v tomto smere dôveryhodnou inštitúciou a v priebehu 30 rokov získal pozostalosti významných osobností 19. a 20. storočia.²

Medzi nich patria aj manželia **Dobroslava a Václav Menclovci**. Pre nás sú zaujímaví tým, že v rokoch 1929 – 1939 pôsobili na Slovensku: Václav ako pracovník Štátneho referátu na ochranu pamiatok na Slovensku a Dobroslava ako architektka a privata bádateľka. Obaja sa zameriavali na historický vývoj slovenskej architektúry a výtvarného umenia, popri úradnej práci, ale aj súkromne, sa systematicky venovali výskumu historických objektov – kostolov, hradov, kaštieľov, meštianskych domov i ľudovej architektúry.³ Z tejto činnosti vzniklo množstvo fotografií, kresieb, nákresov, škíc, poznámok, rešerší, textov, bibliografií a pod. Časť týchto

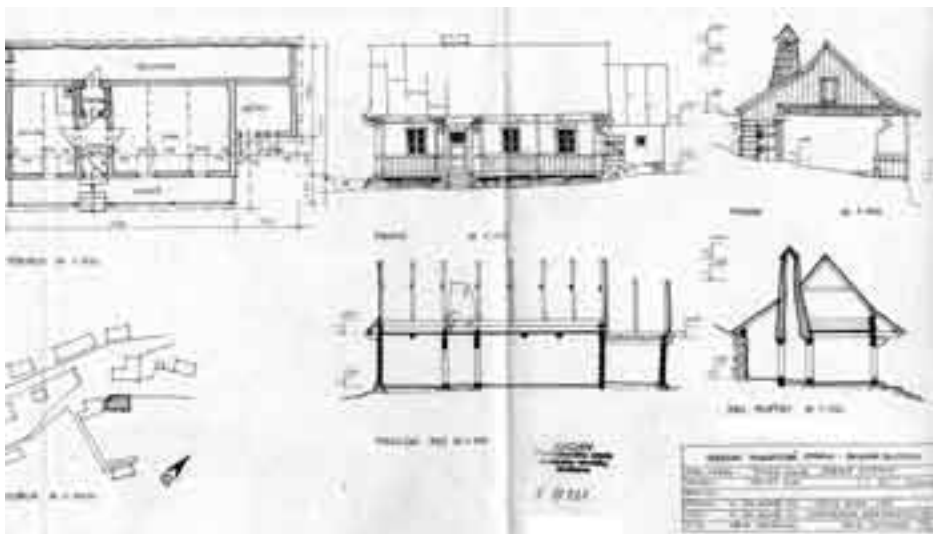
Archív Národného múzea Praha

Manželia Menclovci

materiálov vlastní Archív Pamiatkového úradu SR⁴, no väčšina je uložená práve v Archive Národného múzea ako osobná pozostalosť – fond Menclovci. Keďže Menclovci nemali priamych dedičov, ich pozostalosť prevzal Archív Národného múzea v Prahe krátko po ich tragickej autonehode v roku 1978 priamo v byte. Pozostalosť tvorilo 136 kartónových krabíc a jedna krabica plánov a náčrtov v roľkách. Fond je doposiaľ nespracovaný, orientáciu v ňom však umožňujú 3 súpisy, ktoré stručne charakterizujú obsah jednotlivých krabíc. Prvý súpis (inventár) opisuje pozostalosť, ktorú tvoria rukopisy

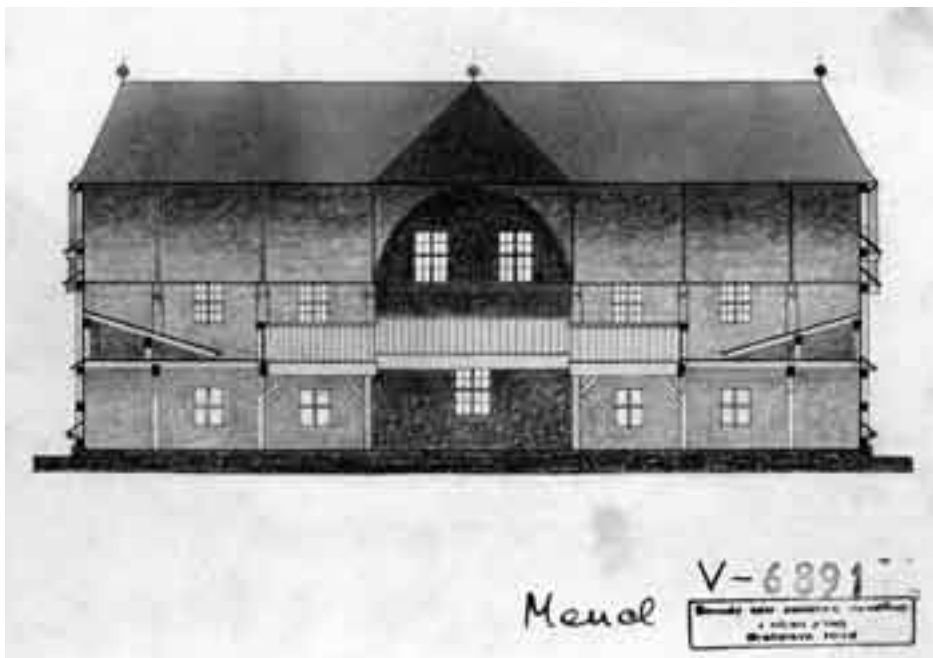
Čičmany, Osturňa, Ždiar, Podbiel, Špania Dolina, Brhlovce. Tieto lokality boli v roku 1977 vyhlásené za pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry.

Technická dokumentácia z týchto rokov je v zbierke uložená pod signatúrami: V 7301 – V 7908, V 7910 – 7941, V 7945 – 8022, V 8026 – 8170, V 8181 – 9203, V 9205 – 9216, V 9220 – 9252, V 9256 – 9375, V 9385 – 9808, V 9845 – 9965, V 10664 – 10685, V 10715 – 10775, V 10778 – 10816, V 10822 – 10881.

Špania Dolina č. 82, Beniaková 1976, sign. V-10728

V zbierke sa nachádza časť grafickej dokumentácie od **Václava Mencla**, ktorú sme získali pri prevzatí archívu Štátneho referátu v čase vzniku Pamiatkového ústavu, ako aj z kúpy v roku 1975 od samotného Václava Mencla.⁸ Sú to situácie historických jadier miest. Publikované boli v knihe *Stredoveké mestá na Slovensku*.⁹ Signatúra: V 10 011 – 10 033. Ďalej je tu dokumentácia kostolov rímsko katolíckych, ev.a.v., drevených a zopár radníc a kaštieľov. Ide o pôdorysy, rezy, situácie v mierke 1:100, 1:200. Signatúry: V 2006, V 3147 – V 3148, V 3325, V 3339, V 4554, V 5330 – V 5331, V 5333 – V 5345, V 6025, V 6394 – V 6395, V 6566, V 6626, V 6881 – V 6907.

Hronek, drevený kostol evanjelický, Mencal 1955, sign. V-6891

Ojedinele sa v zbierke nachádza aj grafická dokumentácia z archeologických, pamiatkových a architektonických výskumov, ako aj programov pamiatkových úprav (PPÚ) alebo pôdorysy MPR:

□ Program pamiatkových úprav (PPÚ) z rokov 1983 – 1986. Signatúry: V 10 114 – V 10 116, V 10 119 – V 10 121.

□ Pôdorysy MPR z roku 1987: Bratislava – Staré Mesto, Banská Štiavnica, Levoča, Kremnica, Bardejov, Spišská Kapitula a Nitra. Signatúry: V 7223 – V 7224,

V 7227 – V 7231.

□ V roku 1984 Zdeněk Vácha s kolektívom zamerl kaštieľ v Nitrianskej Strede v mierke 1:100 (signatúry V 7296 – V 7298) a kúpeľný dom „napoleónske kúpele“ v Piešťanoch (signatúry V 7299 – V 7300, V 10 049).

□ Jana Šulcová zdokumentovala v Dolnej Krupkej fasády kaštieľa v mierke 1:50, signatúry: V 10 071 – V 10 073 a kaštieľ v Seredi, signatúra V 10 074.

□ V roku 1985 Eva Križanová zachytila urbanistický vývin mesta Kežmarok od 12. do 18. storočia, signatúry: V 6657 – V 6661.

□ Grafická dokumentácia z archeologického výskumu v Trnave, Hlavná 38, 39, signatúry: V 10 128 – V 10 130, Študentská 2, signatúra 10 131, hrad v Nitre, signatúry V 9827 – 9839 a archeologická lokalita v Žabokrekochoch. V zbierke je pod signatúrami V 10 002 – V 10010.

□ Milan Tesák v roku 1991 zamerl dom meštiansky v Lučenci, Kubínyho 7, signatúry V 10 075 – V 10 081.

□ V roku 1994 Norma Urbanová vykonala pamiatkový výskum kláštornej sýpky v Šahách. Časť pamiatkového výskumu – technická dokumentácia sa nachádza v zbierke pod signatúrami: V 9972 – V 9984. Kompletný pamiatkový výskum je uložený v zbierke tematického výskumu.¹⁰

V roku 1992 Pamiatkový ústav v Bratislave podpísal medzinárodnú zmluvu o vzájomnej spolupráci s pamiatkovým úradom Országos Műemlékvédelmi Hivatal – OMH v Budapešti. V súčasnosti je to Kulturális Örökségvédelmi Hivatal v Budapešti (KÖH).

Intenzívna spolupráca medzi archívom PÚ SR a archívom KÖH nastala po roku 1996. Dr. Váliné Pogány, vedúca archívu, začala spracovávať kresebnú dokumentáciu prác J. Könyökiho, ktorá vyústila vo veľkolepú výstavu v Budapešti v roku 1999 pri príležitosti 170. výročia jeho narodenia. Pracovníci archívu v Bratislave sa podieľali na príprave katalógu k výstave.¹¹

Jozef Könyöki patril medzi najhorlivejších korešpondentov Uhorskej dočasnej pamiatkovej komisie. Pamiatky zakresľoval na západnom a strednom Slovensku. Narodil

Trenčín - hrad, Könyöki, sign. V-10512

sa 19.2.1829 v Moči. Študoval na polytechnike a na maliarskej akadémii vo Viedni. V rokoch 1853 – 1855 pôsobil ako domáci učiteľ vo Florencii, Palerme a Messine, roku 1855 – 1861 bol úradníkom urbárskej stolice v Trnave a od roku 1861 do roku 1897 bol profesorom kreslenia na reálke v Bratislave. Jeho bohatá a kompletná kresebná dokumentácia k slovenským pamiatkam (najmä hradom a kaštieľom) je uložená v KOH v Budapešti pod heslom Könyöki vo fonde historickej plánovej dokumentácie. Fond je sprístupnený. Lístkový katalóg fondu je uložený a abecedne usporiadaný podľa lokalít. Na katalógovom lístku sú údaje: názov obce, druh pamiatky, názov dokumentu (pôdorys, situácia, pohľad..), spôsob vyhotovenia (kresba, tuš..), rok vyhotovenia a evidenčné číslo. V rámci prípravných prác pre tvorbu katalógu k výstave bola nafotená všetka kresebná dokumentácia na farebný negatív formátu 6x6 cm. Negatívy ku kultúrnym pamiatkam zo slovenského územia maďarská strana poskytla archívu PÚ SR.¹² V roku 2000 pracovníci KÖH v spolupráci s Mestským múzeom v Bratislave zorganizovali

a fotoalbumy (rukopisy publikovaných prác, rešerše z literatúry, osobná korešpondencia, osobné fotoalbumy, fotografie pamiatok a pod.), druhý súpis tvorí zoznam plánov a skíc na pauzákoch a tretí inventár je súpisom fotografií a sklenených negatívov ľudovej architektúry. Pri štúdiu týchto materiálov sme sa zamerali na údaje o slovenských lokalitách a vyhotovili sme ich zoznam.

*Martina Orosová
Archív PÚ SR Bratislava*

Osobná písomná pozostalosť „Menclovi“ – 1. časť – Rukopisy a fotografie

Krabica č. 4 - Červený Kameň

Krabica č. 8 - Fotografie slovenských hradov (Beckov, Biely Kameň (Neštich), Blatnica, Bojnice, Podbranč, Budatín, Bratislava, Bzovik, Čachtice, Červený Kameň, Čaršтын (PL), Devín, Divín, Dobrá Voda, Gymeš, Fiľakovo, Hričov, Hronský Beňadik, Hrušov, Jasenov, Kapušany, Kežmarok, Komárno, Kolrátko, Krásna Hôrka, Lednica, Leopoldov, Levice, Lietava, Likava, Liptovský Hrádok, Ľubovňa, Muráň, Neded, Nitra, Oponice, Orava, Ostrý Kameň, Pajštún, Plavecké Podhradie, Plaveč, Považské Podhradie, Revište, Sitno, Sklabiňa, Slovenská Ľupča, Slaneč, Smolenice, Spiš, Starý Hrad, Strečno, Trenčín, Turňa nad Bodvou, Vígľaš, Vršatec, Zborov, Zniev, Zvolen)

Krabica č. 17 - Bratislavsko – rukopis hrady a mestá

Krabica č. 18 - Slovenské hrady všeobecne, zaniknuté hrady, povstanie Tökölyho

Krabica č. 29 - Hrady na Slovensku (Spišská, Gemerská župa, Devín) – poznámky

Krabica č. 32 - Fotografie z rôznych slovenských hradov (Trenčín, Likava, Beckov, Strečno, Uhrovec, Trnava-hradby, Žitný ostrov); Trenčín – urbár z roku 1550 a inventáre hradu z roku 1678, Medňanský A. – Maler. Reuse – preklad (16 ručne písaných strán), dejiny hradu, citácie z literatúry, nákresy, škie detailov; letecké fotografie – vyhotovil Letecký pluk č. 3 generála letca M. R. Štefánika - fotografické oddelení

Krabica č. 34 - Fotografie, pohľadnice a veduty slovenských hradov (Pajštún, Svätý Jur, Pezinok, Modra, Turňa nad Bodvou, Lednica, Súľov, Mukačevo, Divín, Vígľaš, Hronský Beňadik, Zvolen, Oravský hrad....), Baroko, gotická architektúra – Čechy

Krabica č. 35 - Nemecký drevený

dom na Slovensku, žudrá (1 zošit poznámok)

Krabica č. 36 - Korešpondencia k dielam o hradoch na Slovensku

Krabica č. 38 - Materiály, plány, poznámky pre Zvolen, Tekov, Oravu, Liptov, Hont, Komárno, Novohrad

Krabica č. 50 - Bratislava – články, poznámky, výpisy, kresby, plány

Krabica č. 53 - Albumy fotografií Lietava, Zborov; Kniha D. Menclovej: Lietava, 2004

Krabica č. 57 - Hrady na Slovensku – Horné Považie, Turiec, Stredné Považie, Nitriansko

Krabica č. 58 - Rukopisy prác o hradoch (Bratislava, Orava, Beckov, Devín, Lietava)

Krabica č. 62 - Grabštejn, Volfštejn, Rábí; Fotoalbum – Budatín, Devín, foto: Tuháček

Krabica č. 63 - Fotoalbumy slovenských hradov a miest (Revište, Hričov, Levoča, Mojtín, Pustý Hrádok, Vinné, Vršatec, Bratislava, Skalica, Trenčín, Trnava, Zvolen, Plaveč, Lubovňa, Korlátka, Bojnice, Strečno, Banská Štiavnica, Slovenská Ľupča, Bardejov, Bojnica, Sklabiňa, Šariš, Oponice, Kremnica, Krupina, Sitno, Považská Bystrica, Zniev, Smolenice, Topoľčany, Bratislava – mesto, Revište, Spišský hrad).

Krabica č. 64 - Fotografie (Smolenice, Topoľčany, Považská Bystrica, Zniev, Oponice, Krupina, Kremnica, Sitno, Šariš, Sklabiňa, Bardejov, Bojnice, Slovenská Ľupča, Banská Štiavnica, Strečno, Bojnica, Krásna Hôrka).

Krabica č. 65 - Pokračovanie fotoalbumov o slovenských hradoch (Starhrad, Likava, Plavecký hrad, Levice, Slanec, Kapušany, Hrušov, Bratislava, Čabrad, Dobrá Voda, Čachtice, foto: Tomáš Vojta, Praha 3; kaštiele – Dolná Mičiná, Bytča, Radvaň)

Krabica č. 66 - Pokračovanie fotoalbumov o slovenských hradoch (Beckov, Bzovík, Gýmeš, Šášov, Tematín, Ostrý Kameň, Kežmarok, Košice, Sabinov, Spišská Kapitula, Prešov, Červený Kameň, Branč, Hust, Hajnáčka, Filakovo, Dobrá Niva, Biely Kameň, Blatnica, Liptovský Hrádok a iné)

Krabica č. 72 - Slovensko – výpisy z maďarskej literatúry, genealógie, jednotlivé hrady podľa abecedy cca 60 objektov

Krabica č. 74 - Spišský hrad, mestá Spiša a Šariša (aj plány)

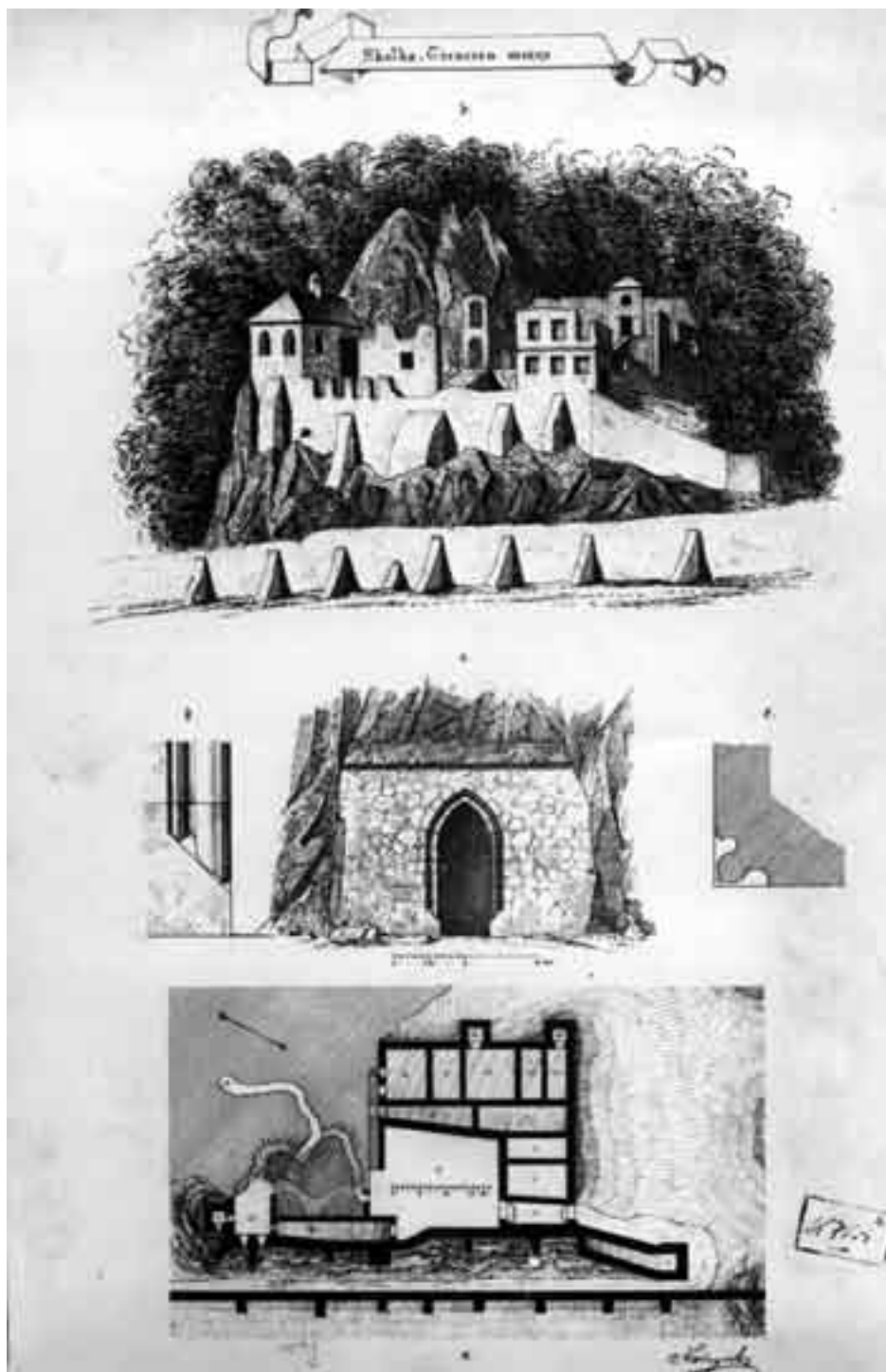
Krabica č. 76 - Slovenské hrady – súpis starých prospektov

Krabica č. 84 - Fotky a poznámky – Trenčín, Červený Kameň

Krabica č. 85 - Fotografie slovenských dedín a drevených kostolov (1 krabička),

v priestoroch starej radnice v Bratislave výstavu – Výber prác Jozefa Könyökiho. O rok neskôr sa výstava uskutočnila i v Nitre. KÖH darovalo archívu PÚ SR kópie kresbnej dokumentácie z týchto výstav.

V tejto zbierke sa nachádzajú kópie kresieb formátu A4 vyrobené zo získaných negatívov a časť kópií exponátov z výstav uskutočnených na Slovensku. Sú uložené pod signatúrami: V 10 314 – V 10 328, V 10 487 – V 10653, V 10 663, V 10 882 – V 10894.

Skalica nad Váhom, kláštor, Könyöki, sign. V-10528

V rámci stálej a úspešnej spolupráce medzi oboma archívami (KÖH a PÚ SR), ako aj inými štátnymi archívami (napr. MOL Budapešť...) v zahraničí a na Slovensku, priebežne narastá zbierka kópií dokumentov ku kultúrnym pamiatkam zo slovenského územia z obdobia pred prvou svetovou vojnou. V zbierke sa nachádzajú kópie grafickej dokumentácie z týchto archívov:

□ **Kulturális Örökségvédelmi Hivatal v Budapešti (KÖH Budapešť)** – sign.: V 10 296 – V 10 313 (Miškovský, Huszka, Kraľuljak, Baran, Trenovszky, Scherr), V 10 897 – V 10 905, V 10 907 – V 10 910, V 10 912 (Miškovský),

- **Magyar Országos Levéltár Budapest (MOL Budapest)** – signatúry: V 10333 – V 10427, V 10436 – V 10447, V 10461 – V 10467 originál vo Viedni, získané z kópií v MOL Budapešti, V 10468 – V 10472, V 10486,
- **Hadtörténeti Intézet és Múzeum Budapest, Térképtár** – signatúra V 10 923,
- **Archív Praha** – signatúra V 10485 (rok 1775),
- **Štátny ústredný banký archív Banská Štiavnica (ŠUBA B. Š.)** – signatúry: V 10428 – V 10435, V 10448 – V 10450,
- **Slovenský národný archív Bratislava (SNA BA)** – signatúra V 10896,
- **Štátny archív Bytča (ŠA Bytča)** – signatúry V 10906, V 10922,
- **Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv vo Viedni** – signatúry: V 10913 – V 10914.

Archívna charakteristika zbierky

Archívne jednotky zbierky sú zapisované do prírastkovej knihy, kde im je priradená signatúra. Od začiatku 90. rokov 20. storočia sú jednotky evidované elektronicky v programe DBASE (prehliadateľné aj cez MS Excel). Pri inventarizácii zbierkových jednotiek sa sledujú nasledovné údaje:

1. **Názov archívnej jednotky**
2. **Údaje o vzniku** – pôvodca, autor a rok vzniku
3. **Adresné údaje** – názov obce, miestnej časti, ulice, číslo objektu
4. **Identifikačné údaje nehnuteľnej pamiatky** - unifikovaný názov objektu alebo kultúrnej pamiatky s jeho bližším určením; zaužívaný názov objektu; číslo objektu v Ústrednom zozname pamiatkového fondu (pokiaľ je zapísaný)
5. **Údaje o archívácii** - miesto archivovania jednotky (zvyčajne PU – Archív PÚ SR); názov organizácie, v ktorej je uložený originál, pokiaľ ide v Archíve PÚ SR o kópiu; rok archivovania v Archíve PÚ SR.

Zbierka k 31. máju 2006 obsahuje 10 935 inventárnych jednotiek. Zbierka nie je uzavretá. V roku 1999 bol spracovaný lokálny katalóg zbierky¹³ a sprístupnený v bádateľni archívu. V roku 2006 bude sprístupnený Inventár zbierky.¹⁴ Od roku 2004 je databáza zbierky prístupná na internete.¹⁵

Viera Plávková
Archív PÚ SR Bratislava

¹ Názvy ústavu boli: 1951 – 1958 Pamiatkový ústav, resp. Slovenský pamiatkový ústav, 1958 – 1981 Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody (SÚPSOP), 1981 – 1991 Štátny ústav pamiatkovej starostlivosti (ŠÚPS), 1991 – 1994 Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti (SÚPS), 1994 – 1996 Pamiatkový ústav (PÚ), 1996 – 1998 Národné pamiatkové a krajinné centrum (NPKC), 1998 – 2002 Pamiatkový ústav.

² Súpis pamiatok na Slovensku. Zväzok I. A-J. Bratislava: Obzor, 1967, s. 9 - 11

³ Volková, T.: Zbierka základných výskumov. Inventár. Archív PÚ SR, Bratislava, 2003.

⁴ Súpis pamiatok na Slovensku. Zväzok I. A-J. Bratislava: Obzor, 1967, s. 9.

⁵ Volková, T.: Zbierka tematických výskumov. 1919 – 2004. Inventár. Archív PÚ SR, Bratislava 2004, signatúry: T 779, T 880 – T 885, T 914 – T 917, T 923 – T 924, T 931 – T 935, T 941 – T 942, T 1094, T 1102 – T 1105, T 1213, T 1557, T 1794, T 2770, T 2779, T 2780, T 3514.

⁶ Kantár, J.: Ľudová architektúra na Slovensku, jej stav a ochrana. In: Jubilejný zborník 30 rokov Slovenského ústavu pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody. Bratislava, 1981, s. 193.

Ušáková, M.: Výskumy a dokumentácia ľudovej architektúry v Slovenskom ústave pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody. In: Pamiatky a Príroda, 1980, č. 4, s. 14-17.

⁷ Škovierová, Z.: Seminarium ethnologicum, medzinárodná terénna prax poslucháčov národopisu. In: Národopisné informácie, zborník Národopisného ústavu SAV. Bratislava, 1991, č. 1, s. 81–88.

⁸ Plávková, V. - Orosová, M. - Mojžišová, H.: Václav Mencl v archívnych dokumentoch Pamiatkového ústavu. Inventár. Archív PÚ SR, Bratislava, 2000.

⁹ Mencl, V.: Středověká města na Slovensku. Bratislava, 1938.

¹⁰ Urbanová, N.: Pamiatkový výskum kláštornej sýpky v Šahách. Archív PÚ SR, sign. T 3529.

¹¹ Váliné Pogány J.: Az Örökség Hagyományozása. Könyöki József Műemlékelmérési 1869 – 1890. OMH Budapest, 2000.

¹² Archív PÚ SR, zbierka negatívov, signatúry: 116 612 – 116 765.

¹³ Plávková, V.: Lokálny katalóg fondu schematickeho zamerania. Archív PÚ SR, Bratislava, 1999.

¹⁴ Plávková, V.: Zbierka schematickeho zamerania. 1951 – 2006. Inventár. Archív PÚ SR, Bratislava, 2006.

¹⁵ <http://www.pamiatky.sk/puc/dokfondy/archform.htm>.

fotosúbory slovenských hradov a miest (Modrý Kameň, Muráň, Banská Bystrica); kalendáre 1958 a 1960

Krabica č. 95 - Sklenené farebné diapozitívy v drevených priehradkách (Levoča, Štítik, Prievidza, Spišská Kapitula, Spiš. Sobota, Prešov, Bardejov, Bratislava)

Krabica č. 96 - Sklenené farebné diapozitívy v drevených priehradkách (Hrady: Likava, Nitra, Orava, Plavecký hrad, Sivý Kameň, Skalica, Slovenská Lupča, Starhrad, Strečno, Červený Kameň, Čachtice, Dobrá Voda, Fiľakovo, Hričov, Spišský hrad, Šariš, Šimonovany, Topoľčany, Beckov, Bojnice)

Krabica č. 98 - Slovenské turistické – Bratislavsko, u Červeného Kamene, u Dobré Vody, u Staré Ďaly, Čachtice, Trenčianske Považie, Kľíž –Hradište, Hegy, Hron, Topoľčianky, kolem Kremnice, Banskej Štiavnice, Banskej Bystrice, Žiliny, Horehronie, Tatry, Spišská Magura, Krakov, Maria-Tal, Turiec, Orava, z Ružomberka do Kubína, Bílá, Spiš, Červený Kláštor, Šariš, kolem Ostrihomu, Nitry, Dražovce, Prievidza, pod Uhrovcom, Kľak

Krabica č. 101 - Krabice „slovenské hrady“

Krabica č. 112 - Ľudová architektúra (negatívy vybrané pre tlač) - Podunajsko, Trenčansko, Liptov, Turiec, Hron, Poľsko, Čičmany, Rajecká dolina, Orava, Ždiar, Spiš, Kremnicko, Východné Slovensko

Krabica č. 114 (červená krabica) – Poznámky, kartotéka k slovenským pamiatkam

Krabica č. 117 (zelená krabica) - Ľud. architektúra (Hont, stredné Slovensko, diapozitívy Orava, Spiš, Poľské výšky, úvod k ľudovej architektúre, osoby, Ostrihom, Tatry)

Krabica č. 118 - Veľké negatívy slovenských hradov

Krabica č. 125 - Špeciálne a generálne mapy – Slovensko

**Osobná písomná pozostalosť
„Menclovi“ – 2. časť - Plány a skice,
Inventár - zostavil J. Sobotka**

I. Hrady, zámky, tvrdze, opevnenia, kláštory

Krabica č. 32 - Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Beckov, Bojnice, Bratislava

Krabica č. 33 - Brekov, Budatín, Bytča, Bzovík, Čabrad', Čachtice, Červený Kameň

Krabica č. 34 - Červený Kameň, Červený Kláštor, Čičava, Devín

Krabica č. 35 - Divín, Dobrá Niva, Dobrá Voda, Fiľakovo, Gýmeš,

Hanigovce, Hronský Beňadik, Hrušov, Jasenov, Kapušany, Korlátka, Košice, Krásna Hôrka.

Krabica č. 36 - Leopoldov, Levice, Likava, Liptovský Hrádok, Markušovce, Modrý Kameň, Nitra, Oponice, Oravský hrad, Plavecký hrad, Plaveč (Stará Lubovňa), Považská Bystrica, Revište, Sklabiňa, Slovenská Lupča, Spišský hrad, Stará Lubovňa, Strečno, Šariš, Šášov, Topolčany, Trenčín, Turňa, Uhrovec, Veľký Kamenec, Viglaš, Vršatec, Zborov, Zvolen

Krabica č. 37 - Lietava

II. Kostoly

Krabica č. 39 - Banská Bystrica – hradný kostol, Košice – r.k.sv. Alžbety

IV. Domy v mestách

Krabica č. 42 - Banská Štiavnica č. 196; Bzovík č. 68, 109, 66, 110; Kežmarok, Hradná 1, 2, Starý trh 41, 47, Rázusova 11, Masarykova 46; Levoča, Stalinovo nám. 36, 46, 47

VII. Architektonické návrhy stavieb

Krabica č. 46 - Demänovská dolina (návrh hotela), Dolný Jatov (návrh riešenia kostola), Pezinok (návrh na typové zostavenie mestského parku, pôdorys s popisom a pohľadmi na niekoľko domov a víl), Spišské Podhradie (návrh internátu a učiteľského ústavu), Nitra (návrh na okolie románskeho kostola), Semerovo (návrh kostola), Suchohrad (návrh na zväčšenie kostola)

IX. Plány obcí

Krabica č. 52 - Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Bánovce nad Bebravou, Bratislava, Brezno, Gelnica, Jasov, Komárno, Košice, Kremnica,

Manželia Menclovci

Levice, Levoča, Lubietová, Modra, Nitra, Senica, Skalica, Slovenská Lupča, Starý Tekov, Stropkov, Trenčín, Trnava, Zvolen.

Krabica č. 55 - Neidentifikované v rámci celej bývalej Československej republiky.

Osobná písomná pozostalosť „Menclovi“ – 3. časť – Fotografie lidových staveb, Inventár – zostavil R. Tykal

Krabica č. 17 - Foto lidových staveb: 87. Bodíky (DS), 89. Cerová (ZV), 90. Cígel, 91. Červenica pri Sabinove, 92. Dačov Lom, 93. Dechtice, 94. Detva, 95. Diviaky, 96. Dolný Lopašov, 97. Dražovce, 98. Gaboltov, 99. Horné Obdokovce, 100. Horný Turček, 101. Hruštín, 102. Jasenová, 103. Kolbachy (Studenec, SNV), 104. Kravjany, 105. Krnišov, 106.-107. Litava, 108. Modrová, 109.-110. Mužla, 111. Nižné Ružbachy, 112. Pogravice, 113.-114. Prandorf (Devičany, LV), 115. Prenčov, 116. Radoma, 117. Rumanová, 118.-119. Seč, 120. Sliače, 121. Spišská Belá, 122. Spišská Nová Ves, 123. Suchá Hora, 124. Suchá nad Parnou, 125.-127. Sucháň, 128. Sverepec, 129.-131. Šaľa, 132. Šelpice, 133.-138. Uloža, 139. Vajnory, 140. Veľké Šarluty (Tekovské Lužany), 141. Vikartovce, 142. Višňové, 143.-145. Výborná, 146. Zálužie, 147. Zuberec, 148.-149. Ždiar, 150.-151. Východné Slovensko ?, 152. Južné Slovensko ?. Drevené kostoly: 159. Dobroslava, 160. Hervartov, 161. Hunkovce, 162. Korejovce, 163. Ladomirová, 164.-165. Miroľa, 166. Nižný Mirošov, 167.-168. Tročany, 169. Tvrdošín, 170.-171. Venecia (Lukov).

CORPUS INSCRIPTIONUM SLOVACIAE: Inscriptiones medii aevi

Súpis nápisov zo Slovenska: Stredoveké nápisy

Projekt si kladie za cieľ vytvoriť vedecký súpis nápisových pamiatok z celého územia Slovenska, ktorý by dokumentoval, kriticky zhodnotil a najširšej verejnosti sprístupnil naše nápisy z obdobia stredoveku (do začiatku 16. storočia; paralelne publikuje Z. Ludiková zo SNG nápisové pamiatky renesančné a barokové).

Iniciátor projektu Juraj Šedivý prednáša paleografiu a epigrafiu na FiF UK v Bratislave, spolupracuje s epigrafickými centrami v Prahe, Viedni a Mníchove a vďaka spolupráci s kolegami a študentmi zozbierať zatiaľ približne 400 relevantných nápisov. Projekt je otvorený ďalším pamiatkarom, umenovedcom, archeológom, archivárom a iným profesionálom. Vítaná je aj spolupráca nadšených amatérov, ktorým nie je ľahostajný osud našich epigrafických pamiatok.

Predmetom výskumu sú všetky stredoveké nápisové pamiatky (na stavbách, nástenných či tabuľových maľbách, na mobiliári, sepulkráliách, zvonoch, vyškriabané grafiti a iné). V súpise by sa mali objaviť aj informácie o dnes už nejstávajúcich nápisoch doložených už len archívnymi prameňmi. Epigrafické pamiatky sú často viac vystavené deštruktívnemu vplyvu poveternostných vplyvov či vandalov ako písomné pramene z archívov či knižníc. Kultúra nášho stredoeurópskeho regiónu tak postupne prichádza o jedinečné svedectvá našej minulosti.

Ak sa profesionálne venujete dejinám a máte záujem participovať na projekte, budeme radi, ak sa zapojíte. Široký autorský kolektív by mal byť zárukou čo najkompletnejšej heuristiky a zároveň kvalitného výsledného spracovania. Jednotná koordinácia by mala súčasne zabezpečiť aplikáciu medzinárodne uznávaných štandardov popisovania (blízkych metodike Deutsche Inschriftenkommission) v rámci všetkých dielov slovenského korpusu. Ďakujeme za prípadný záujem alebo indíciu k stredovekému nápisu.

Kontakt:

PhDr. Juraj Šedivý, MAS, PhD.

Katedra archívniectva a pomocných vied historických, Filozofická Fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Šafárikovo nám. 6, 818 01 Bratislava 16

E-mail: sedivy@fphil.uniba.sk

Krabica č. 111 - Negativy ľudových staveb, Poddunajský dům, Slovensko, 111/L-2 - 40. Balaň, 41. Bartošovce, 42. Beckov, 43. Bodíky, 44. Boleráz, 45. Bzovík, 46. Cerovo, 47. Cigel', 48. Čáčov, 49. Čankov, 50. Čelovce, 51. Červenica pri Sabinove, 52. Červený Kameň (Považská Bystrica), Čierny Brod (Hegy), 53. Dačov Lom, Devičany (Prandorf), 54. Dolné Mladonice, Dolný Peter (Sv. Peter), 55. Hegy (Čierny Brod), 56.- 99. slovenské lokality, 100. Žirany, 104. Sása

Krabica č. 111 - 30. Horné Obdokovce (1911, 9x12, vstup do domu), 31. Pohraničie (1909, 9x12, vstup do domu)

Krabica č. 111 - Slovenský roubený dům, Valašsko; 111/P-2 - 1.-6. Bodružal, 7.-8. Bartošovce, 9.-10. Čadca, 11. Červený Kameň (Považská Bystrica), 12.-21. Čičmany, 22. Čimhová, 23.-24. Detva, 25. Diviaky, 26.-42. Dlhá nad Oravou ... 255.-261. Ždiar

Krabica č. 111 - Spišský dům; 111/P-3 - 1. Gelnica, 2. Horná Štubňa, 3.-4. Kravany, 5. Lubica, 6. Mengusovce, Nálepko (Vondrišiel), 7.-8. Nižné Ružbachy, 9. Spišská Belá, 10.-11. Spišská Nová Ves, 12. Spišská Sobota, 13. Štola, 14. Uloža, 15. Vikartovce, 16. Vondrišiel (Nálepko), 17.-19. Výborná, 20. Vyšné Matiašovce, 21. Vyšné Ružbachy, 22. Ždiar

Krabica č. 111 - Habáni, Kremnica; 111/P-5 - 1.-4. Dolný Turček, 5. Horná Štubňa, 6.-7. Piarg (Kremnické Bane)

Krabica č. 112 - Negativy ľudových staveb, Poddunajský dům; 112/L-1, č. 63-291, 4-Valašský dům; 112/L-4 - 24. Stará Bystrica č. 333 (6x9, priečelie chalupy), Stará Bystrica č. 334 (6x6, lomenica), 30. Višňové (6x6, lomenica), 31. Zborov nad Bystricou č. 85 (6x6, chalupa), 32. Zborov nad Bystricou č. 141 (6x6, chalupa), (Pravá strana - Zděný český dům; 112/P-7) -185.-186. Kozí Vrbovok, 187.-381. slovenské lokality

Krabica č. 113 (žltá krabica) - 7. Krivé (drevený kostol, 13x18, foto: J. Vydra, 1924), 8. Zboj (drevený kostol, 13x18, foto: Vydra, 1924), 9. Spišská Sobota č. 1079 a ďalšie (ulica, 13x18, foto: J. Vydra), 10. Spišská Sobota (pohľad na časť mestečka (13x18, foto: Vydra), 11. Spišská Belá č. 177 a ďalšie (ulica, 18x24, foto Vydra)

Krabica č. 117 - Slovensko, Poľsko, úvod k ľudovej architektúre: 1. Tekovské Šarluhy (3ks), 2. Hruštín (13ks), 3. Spišská Nová Ves (11ks), 4. Spišská Belá (12ks), 5. Ždiar (36ks), 6. Poľsko - poľské „výšky“ (52ks), 7. úvod k ľudovej architektúre (36ks), 8. Čankov (19ks); 1.-40. slovenské lokality ... 439ks, napr.: Hronské

Kľačany (54ks), Bzovík (25ks), Žibritov (18ks), Hontianska Vrbica (22ks), Šumiac (35ks), Čičmany (36ks), Hervartov (54ks)

Krabica č. 120 - Fotografie ľudových staveb (obálky č. 1-10), 120/1 Čechy, Morava, Slovensko, Podkarpatská Rus (96ks); napr. 17.-59. drevené kostoly: 44.-45. Ladomirová (ikonostas), 46.-47. Malá Poľana (ikonostas), 93.-94. Štola, 95. Vondrišiel (Nálepko); 120/2 Čechy, Morava, Slovensko, Podkarpatská Rus (39 ks), napr. 22.-36. rôzne slovenské lokality, 37. bez popisu (východné Slovensko?); 120/3 Čechy, Morava, Slovensko, Rumunsko (26 ks); 120/4 Čechy, Morava, Slovensko, Bulharsko (8 ks); 120/5 Čechy, Morava, Slovensko, Kašmír (20 ks); napr. 15.-16. Lendak, 17. Preňčov, 18. Sucháň; 120/6 Čechy, Morava, Slovensko, Nemecko, Taliansko (42 ks); napr. 18.-38. rôzne lokality, 39. bez popisu (južné Slovensko), 40. bez popisu (zvonice); 120/7 Čechy, Morava, Slovensko, Podkarpatská Rus, Maďarsko (86 ks); napr. 6. Lom nad Rimavicou, 7. Devičany, 57.-77. Slovensko, 72. Kokava nad Rimavicou; 120/8 Čechy, Morava, Slovensko (70 ks); napr. 3. Devičany, 4. Spišská Belá, 5.-6. Čičmany, 45.-69. Slovensko; 120/9 Čechy, Morava, Slovensko, Rakúsko (61 ks); napr. 48.-59. Slovensko; 120/10 Čechy, Morava, Slovensko, cudzina (rôzne) (72 ks); napr.: 33. Hrnčiarovce, 35. Šaľa, 54.-61. bez popisu.

¹ Súčasnú sídlo: Archiv Národného múzea, Na Zátorách 6, 170 00 Praha 7; Riaditeľka: PhDr. Milena Běličová

² Spracované podľa: Chalupa, A.-Běličová, M.-Čechura, J.-Ryantová, M.: Průvodce fondy a sbírkách Archivu Nár. muzea. Praha 1998, 362 s.

³ Bližšie o Menclovcoch: Život a dielo Václava Mencla na Slovensku. Kolokvium. Umelecko-historická spoločnosť na Slovensku pri SAV. Bratislava 1999, 120 s.; Orosová, M.: Dielo manželov Menclovcov v oblasti záchranu kultúrneho dedičstva Slovenska. In: Zborník SNM XCVII, Etnografia 44, 2003, s. 60-74.

⁴ Mojžišová, H.-Orosová, M.-Plávková, V.: Václav Mencl v archívnych dokumentoch Pamiatkového ústavu. Archív PÚ. Bratislava 2000, 89 s.

Prírastky knihnice za rok 2005

1. Bibliografie

- Acta Germanica Slovaca. – Roč. 0/1995. Bibliotheca Carpatho-Germanica. Zost. Ondrej Pöss. Bratislava: SNM – Historické múzeum, oddelenie kultúry Karpatských Nemcov, 1995. – Nestr. **Sign. 28.871.**
- Bardoly, István: Műemléki bibliográfia 1991-2000. Ed. Magyar Műemlékvédelem – XII. Budapest: Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, 2005. – 538 s. **Sign. 28.764.**
- Bibliografie památkové péče za rok 1993. Zost. Michal Patrný. Praha: Národní památkový ústav – ústřední pracoviště, 2003. – 121 s. **Sign. 28.623.**
- Bibliografie památkové péče za rok 1994. Zost. Jiřina Dejmková. Praha: Národní památkový ústav – ústřední pracoviště, 2003. – 230 s. **Sign. 28.624.**
- Slovenská historiografia 1995-1999. Výberová bibliografia. Zost. Alžbeta Sedliaková. Bratislava: Veda vydav. SAV, Historický ústav SAV, 2000. – 342 s. **Sign. 28.941.**

2. Zborníky

- A Debreceni Déri Múzeum – Évkönyve 2002-2003. Debrecen: Debreceni Déri Múzeum kiadványai, 2003. – 505 s. **Sign. 28.844.**
- Agria – XXXIX (2003). Annales Musei Agriensis. Eger: Dobó István Vármúzeum kiadása, 2003. – 515 s. **Sign. 28.842.**
- Agria – XL (2004). Annales Musei Agriensis. Eger: Dobó István Vármúzeum kiadása, 2004. – 480 s. **Sign. 28.636.**
- Archaeologia historica. – Roč. 30/2005. Sborník příspěvků přednesených na 36. konferenci archeologů středověku ČR a SR s hlavním zaměřením na architekturu a archeologické památky (movité i nemovité) a ochranu kulturního dědictví. Telč 20.-24. září 2004. Edit. V. Nekuda, Z. Měřinský, P. Kouřil. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2005. – 527 s. **Sign. 28.916.**
- Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2003. Nitra: Archeologický ústav SAV, 2004. – 335 s. **Sign. 28.685.**
- Ars Hungarica. – Roč. 32, č. 1 (2004). Bulletin of the Research Institute for Art History of the Hungarian Academy of Sciences. Budapest: MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, 2004. – 209 s. **Sign. 28.637.**
- Balneologický spravodajca – Roč. 38 (2001-2002). Vlastivedný zborník múzea. Piešťany: Balneologické múzeum, 2004. – 274 s. **Sign. 28.718.**
- Bártfától Pozsonyig. Városok a 13.-17. századbán. (Od Bardejova po Bratislavu. Mestá v 13.-17. storočí.) Zost. Csukovits Enikő, Lengyel Tünde. Budapest: MTA Történettudományi Intézet, 2005. – 402 s. **Sign. 28.763.**
- Budapest Régiségei. – Roč. XXXV, č. 1 (2002). Budapest: Budapesti Történeti Múzeum, 2002. – 347 s. **Sign. 28.845.**
- Budapest Régiségei. – Roč. XXXV, č. 2 (2002). Budapest: Budapesti Történeti Múzeum, 2002. – 318 s. **Sign. 28.846.**
- Budapest Régiségei. – Roč. XXXVII (2003). Budapest: Budapesti Történeti Múzeum, 2003. – 317 s. **Sign. 28.691.**
- Budapest Régiségei. – Roč. XXXVIII (2004). Budapest: Budapesti Történeti Múzeum, 2004. – 330 s. **Sign. 28.895.**
- Bulletin – 29 (2001/2002) Institut Royal du Patrimoine Artistique. Brussel: Institut Royal du Patrimoine Artistique, 2003. – 287 s. **Sign. 28.838.**
- Castrum Bene – 7. Burgen und Siedlungsstruktur. Zost. A. Ruttkay, M. Ruttkay, P. Bednár. Nitra: Archeologický ústav SAV, 2004. – 339 s. **Sign. 28.714.**
- Colocviul International: Patrimoniul Cultural National. Strategia conservării o strategie a integrării în circuitul valorilor Europene. București, 22-23 septembrie 2000. București: Univers Enciclopedic, 2000. – 182 s. **Sign. 28.705.**
- Denkmalfpflege in Westfalen-Lippe. – Roč. 9, č. 2 (2003). Münster: Westfälische Amt für Denkmalpflege, 2003. **Sign. 28.839.**
- Diplomatická produkcia v stredovekom meste. Zborník príspevkov z konferencie, Zvolen 4.-6. septembra 2002. Zost. Júlia Ragačová. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR – Odbor archívov a registratúr, 2005. – 259 s. **Sign. 28.883.**
- Folia Archaeologica. – Roč. 49-50 (2001-2002). Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum, 2002. – 366 s. **Sign. 28.779.**
- Forum urbes medii aevi II. Sborník příspěvků z konference FUMA konané 16.-18.4.2003. Brno: Archaia, s.p.s., 2005. – 202 s. **Sign. 28.713.**

- *Historica Carpatica*. – Roč. 34 (2003). Zborník Východoslovenského múzea v Košiciach. Zost. Dárius Gašaj. Košice: Východoslovenské múzeum, 2003. – 186 s. **Sign. 28.719.**
- *Historica Carpatica*. – Roč. 35 (2004). Zborník Východoslovenského múzea v Košiciach. Zost. Dárius Gašaj. Košice: Východoslovenské múzeum, 2004. – 171 s. **Sign. 28.852.**
- *Historica Carpatica*. – Roč. 45 (2004). Zborník Východoslovenského múzea, prírodné vedy. Zost. Miroslav Pulín. Košice: Východoslovenské múzeum, 2004. – 250 s. **Sign. 28.720.**
- Kapitoly z dejín mesta Šamorín. Hist. konferencia pri príležitosti 600. výr. získania mestských výsad udelených kráľom Žigmundom. Šamorín, 9. septembra 2005. Šamorín-Dun. Streda: Fórum – inštitút pre výskum menšín, vydav. Lilium Aurum, 2005. – 219 s. **Sign. 28.829.**
- Monumentorum Tutela – Ochrana pamiatok. Zv. 16. Zost. Martina Orosová. Bratislava: Pamiatkový úrad SR, 2005. – 332 s. **Sign. 28.942-28.943.**
- Múzeum történeti és régészeti tanulmányok. *Studia Comitatensia* 28. Zost. Farkas Rozália. Szentendre: A Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2004. – 322 s. **Sign. 28.738.**
- Muzeum a změna – The Museum and Change. Sborník z mezinárodní konference. Edit. Petra Medříková. Praha: Asociace muzeí a galerií ČR, 2003. – 220 s. **Sign. 28.626.**
- Néprajzi történeti tanulmányok. *Studia Comitatensia* 29. Zost. Farkas Rozália. Szentendre. A Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2004. – 258 s. **Sign. 28.739.**
- Pamiatky Trnavy a Trnavského kraja – 8. Zborník zo seminára konaného dňa 7. 12. 2004. Zost. Jaroslava Žuffová. Trnava: Krajský pamiatkový úrad, 2005. – 57 s. **Sign. 28.944.**
- 50 rokov Slovenského národného archívu. Osudy, problémy a perspektívy slovenského archívnictva. (Zborník príspevkov z vedeckej konferencie, 10.-11. november 2004.) Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, Slovenský národný archív, 2005. – 150 s. **Sign. 28.783.**
- Povojnová architektúra a jej kultúrne hodnoty. Zborník referátov z konferencie poriadanej SAS, Bratislava 6. mája 2004. (Samostatná príloha časopisu Projekt, roč. XLVI.) Bratislava: Spolok architektov Slovenska, 2004. – 35 s. **Sign. 28.696.**
- Premena funkcií. Zborník referátov z konferencie poriadanej SAS, Bratislava 21. október 2004. (Samostatná príloha časopisu Projekt, roč. XLVI.) Bratislava: Spolok architektov Slovenska, 2004. – 32 s. **Sign. 28.698.**
- Sborník z konference konzervátorů a restaurátorů. 14.-16. září 2004, Liberec. Brno: Technické múzeum, 2004. – 153 s. **Sign. 28.625.**
- *Slovacicum*. Kapitoly z dejín slovenskej kultúry. Zost. Pavol Žigo a kolektív. Bratislava: AEP, 2004. – 354 s. **Sign. 28.780.**
- Slovenská numizmatika. – Roč. XVII (2004). K 100. výročiu narodenia PhDr. L. Kraskovskej, CSc (26.6.1904 – 26.6.1999). Zost. Ján Hunka. Nitra: Archeologický ústav SAV, Spoločnosť Antona Točíka, Národný numizmatický komitét SR, 2004. – 366 s. **Sign. 28.715.**
- Staletá Praha – XXIV. Archeologické výskumy a stavebně historické průzkumy památek. (Sborník Národního památkového ústavu územního odborného pracoviště v hlavním městě Praze) Praha: Milan Čermák, 2003. – 258 s. **Sign. 28.752.**
- *Studia historica Tyrnaviensia* – I. Spoločenskovedný zborník Katedry histórie Fakulty humanistiky Trnavskej univerzity. Vydané ku 10. výročiu obnovenia Trnavskej univerzity v Trnave. Trnava: Katedra histórie FH Trnavskej univerzity, 2002. – 279 s. **Sign. 28.907.**
- *Studia historica Tyrnaviensia* – II. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie „Problémy a perspektívy filozofických, humanistických a sociálnych vied“ organizovanej FH TU v Trnave v dňoch 29. a 30. apríla 2002 v Modre. Zost. Richard Marsina. Trnava: Katedra histórie FH Trnavskej univerzity, 2002. – 244 s. **Sign. 28.908.**
- *Studia historica Tyrnaviensia* – III. K životnému jubileu Dr. H. C. Prof. PhDr. Richarda Marsinu, DrSc. Edit. Jozef Šimončič. Trnava: Katedra histórie FH Trnavskej univerzity, 2003. 359 s. **Sign. 28.909.**
- *Studia historica Tyrnaviensia* – IV. K životnému jubileu Prof. PhDr. Jozefa Šimončiča, CSc. Edit. Marta Dobrotková. Trnava: Katedra histórie FF Trnavskej univerzity, 2004. – 340 s. **Sign. 28.910.**
- *Studia historica Tyrnaviensia* – V. Spoločenskovedný zborník Katedry histórie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity. K životnému jubileu H. E. Jána Chryzostoma kardinála Korca, 23. januára 2004. Ed. Jozef Šimončič. Trnava: Katedra histórie FF Trnavskej univerzity, 2004. – 153 s. **Sign. 28.911.**

Glosy

z časopisu Zprávy památkové péče

ISSN 1210-5538, 2006, roč. 66, č. 1

V úvodnom príspevku *Mezi Skyllou a Charybdou*, Kateřina Bečková reflektuje pražskou výstavu Futura Pragensis, ktorú pripravilo rovnomenne voľné združenie študentov architektúry ČVUT a VŠUP vo Veľtržnom paláci. Výstava prezentuje súčasné trendy vývoja mesta a jeho konzumácie turizmom domyslené do absurdných situácií. Budúci osud historického jadra Prahy je predstavený s humorom a nadsádzkou, za ktorou však cítiť kritiku takzvaného pamiatkarského fundamentalizmu. Autorka článku polemizuje s protichodnými tézami – umožniť, či neumožniť modernej architektúre vstup do historického jadra; podriaďiť, či nepodriaďiť život v historickom jadre výlučne turistickému ruchu.

Foto: T. Rousek

Obytný oblúk nad Vltavou v roku 2150 - vystavené na Futura Pragensis

Dva príspevky sa venujú historickej pamiatke, ateliéru Zdenky Braunerovej v Roztokách. Václav Gírsa a Miloslav Hanzl približujú rehabilitáciu objektu do podoby múzea a peripetie s ňou spojené.

Ivana Maxová vo svojej štúdiu hodnotí *Konzervační materiály aplikované na kamenosochařská díla během historie restaurování. Studium vlivu (pokr. na d'alšej str.)*

historických a moderných konzervačných prostriedkov na vlastnosti kamene. Svoje poznatky prezentuje aj vo forme prehľadných tabuliek a grafov.

S krátkym úvodom Dagmar Sedlákovej publikuje redakcia článok Taťjana Budanceovej *Konstruktivistické památky ve Sverdlovsku (dnešním Jekatěrinburgu).* Konštruktivismus predstavoval v histórii Jekaterinburgu krátke, ale významné obdobie. V roku 1923 sa mesto, premenované neskôr na Sverdlovsk, stalo centrom novej administratívnej jednotky Uralská oblasť. Bolo to obdobie, kedy vláda podporovala avantgardné idey v sovietskej architektúre, a tak mnohí architekti z konštruktivistickej skupiny OSA dostali možnosť realizovať svoje projekty. Mohutná výstavba bola zastavená po roku 1934, kedy sa Uralská oblasť rozpadla na menšie celky a Sverdlovsk stratil pozíciu správneho centra. Autorka ďalej približuje smutný osud niektorých konkrétnych pamiatok v meste, ktoré nevhodnými prestavbami alebo zmenami v urbanistickom koncepte stratili svoju architektonickú hodnotu. Poukazuje tiež na niektoré príčiny alarmujúceho stavu týchto pamiatok, ako napríklad použitie nekvalitných materiálov, neprispôsobenie projektov daným klimatickým podmienkam, či absencia záujmu o nutnú rekonštrukciu. Hlavné dôvody riešenia tohto stavu vidí autorka v nízkom pochopení hodnoty modernistickej architektúry na úrovni verejnej správy.

Květa Křížová približuje *Rozšíření památkové interiérové instalace na Grabštejně*, ktorá bola na tomto zámku sprístupnená v auguste 2005.

Jaromír Novotný predstavuje *Dílo Curta Stoevinga ve sbírce zámku Hrubý Rohozec.* Dielo tohto nemeckého maliara, sochára, architekta a návrhára v oblasti umeleckého remesla a interiérov, bolo na Rhozec privezené po druhej svetovej vojne.

Petr Štoncer prináša 5. časť seriálu *K dějinám památkové péče v Československé republice v letech 1918-1938. Státní subvence na opravy památek.*

Lucia Porubská
Archív PÚ SR Bratislava

- Táguló körei a műemlékvédelem. Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal kiállítása, 2000, április 17. – július 18. Zost. Lövei Pál. Budapest: OMH, 2000. – 91 s. **Sign. 28.635.**
- Tanulmányok Budapest Múltjából – XXXI. Budapest: Budapesti Történeti Múzeum, 2003. – 478 s. **Sign. 28.843.**
- Történeti város és vidéke. 2004 április 14.-17., Sopron. 22. országos műemléki konferencia és műemléki világnap. Sopron-Budapest: Sopron Megyei jogú város önkormányzata, Kulturális örökségvédelmi hivatal, (2004). – 163 s. **Sign. 28.914.**
- Z histórie medenorudného baníctva v banskobystričskom regióne. Zborník prednášok zo seminára, 23.-24. jún 2005, Špania Dolina. Edit. E. Kladivík. Banská Štiavnica: Slovenské banské múzeum, obec Špania Dolina vo vydav. KB press, s.r.o. Banská Bystrica, 2005. – 204 s. **Sign. 28.896.**
- Zborník múzeí Trnavského samosprávneho kraja. Zost. Daniela Čambálová. Trnava: Západoslovenské múzeum, 2005. – 96 s. **Sign. 28.890.**
- Zborník prednášok IV. seminára o reštaurovaní. Zámok Bojnice 28.-30 septembra 2004. Bratislava: Obec reštaurátorov Slovenska, 2005. – 170 s. **Sign. 28.920-28921.**
- Zborník Slovenského národného múzea. – Roč. XCVII (2003). Etnografia 44. Martin: SNM – Etnografické múzeum, 2003. – 181 s. **Sign. 28.742.**
- Zborník Slovenského národného múzea. Roč. XCVIII (2004). História 44. Bratislava: SNM – Historické múzeum, 2004. – 119 s. **Sign. 28.707.**
- Zbrane a zbroj. Zborník príspevkov zo sympózia usporiadaného pri príležitosti výstavy „Zbrane i zbroj“. Zost. Katarína Malečková. Bojnice: SNM – Múzeum Bojnice, 2004. – 130 s. **Sign. 28.687.**
- Zvolen v regionálnej historiografii. Zborník zo seminára Zvolen 2001. Zost. Ľubica Miľanová. Zvolen: Lesnícke a drevárske múzeum, 2001. – 57 s. **Sign. 28.945.**

3. Encyklopédie a slovníky

- Biografický lexikón Slovenska. Zväzok II, C – F. Martin: Slovenská národná knižnica, Národný biografický ústav, 2004. – 696 s. **Sign. 28.730.**
- Coombes, Allen J.: Stromy. Obrazový sprievodca po viac ako 500 druhoch stromov z celého sveta. Edícia: Poznávame okom. Martin: Vydav. Osveta, 1996. – 320 s. **Sign. 28.922.**
- Encyclopaedia Beliana. 4. zväzok, Eh – Gala. Slovenská všeobecná encyklopédia. Bratislava: Encyklopedický ústav SAV, Veda vydavateľstvo SAV, 2005. – 698 s. **Sign. 28.828.**
- Historický slovník slovenského jazyka. Zväzok VI, T – V. Bratislava: Veda vydavateľstvo SAV, 2005. – 699 s. **Sign. 28.882.**
- Kubička, Roman – Zelinger, Jiří: Výkladový slovník malířství, grafiky, restaurátorství. Praha: Grada Publishing, a.s., 2004. – 341 s. **Sign. 28.754.**
- Lexikón erbov šľachty na Slovensku. Zv. II. Liptovská stolica – zemianske rody podľa Mariašovského zbierky erbov. Bratislava: Hajko-Hajková, knižné vydavateľstvo, 2004. – 175 s. **Sign. 28.618.**
- Scheppe, Helmut: Handbuch der Naturfarbstoffe. Verkommen, Verwendung, Nachweis. Hamburg: Nickel Verlagsgesellschaft HbH, 1993. – 800 s. **Sign. 28.755.**
- Šaling, Samo – Ivanová-Šalingová, Mária – Maníková, Zuzana: Veľký slovník cudzích slov. 3. revidované a doplnené vydanie. Bratislava-Prešov: Vydav. SAMO, 2003. – 1375 s. **Sign. 28.761.**
- Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Svazek 4, Š – Ž. Slovníky, dodatky. Praha: Naklad. Libri, 2004. – 550 s. **Sign. 28.918.**

4. Archeológia

- Archäologie in Rheinland-Pfalz 2002. Mainz am Rhein: Verlag Philipp vo Zabern, 2003. – 144 s. **Sign. 28.732.**
- Archaeological Investigations in Hungary 1999. Budapest: KÖH, MNM, 2002. – 276 s. **Sign. 28.692.**
- Bujna, Jozef: Kruhový šperk z laténskych ženských hrobov na Slovensku. Nitra: Filozofická fakulta UKF, Archeologický ústav SAV, 2005. – 194 s. **Sign. 28.899.**
- Communicationes Archaeologicae Hungariae 2004. Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum, 2004. – 256 s. **Sign. 28.777.**
- Crawford, Harriet: Early Dilmun Seals from Saar. Art and Commerce in Bronze Age Bahrain. London-Bahrain: Culture and National Heritage, Institute of Archaeology, 2001. – 111 s. **Sign. 28.837.**

- Dávne dejiny Nitry a okolia vo svetle najnovších archeologických nálezov. Edit. Matej Ruttkay. Nitra: Archeologický ústav SAV, Ponitrianske múzeum, 2005. – 143 s. **Sign. 28.893.**
- Frifelt, Karen: Islamic Remains in Bahrain. Jutland Archaeological Society Publications. Vol. 37. Højbjerg-Bahrain: Jutland Archaeological Society, Ministry of Information, 2001. – 207 s. **Sign. 28.835.**
- Ján Lichardus 1939-2004. Biografia, bibliografia, spomienky. Nitra: Archeologický ústav SAV, Spoločnosť Antona Točíka, Slovenská archeologická spoločnosť, 2005. – 105 s. **Sign. 28.811.**
- Lovag, Zsuzsa: Mittelalterliche Bronzegegenstände des Ungarischen Nationalmuseums. (Catalogi Musei Nationalis Hungarici. Seira Archaeologica III.) Budapest: Fekete Sas Kiadó, 1999. – 252 s. **Sign. 28.631.**
- Palágyi, K., Sylvia: Sammlung der römerzeitlichen Steindenkmäler im Komitat Veszprém. Baláca, römerzeitlicher Gusthof. Katalog. Veszprém: Megyei Múzeumi Igazgatóság, 2004. – 171 s. **Sign. 28.913.**
- Ruttkay, Alexander – Čelko, Elemír: Moravany nad Váhom – Ducové pri Piešťanoch, chránená archeologická rezervácia Kostolec. Stručný sprievodca. Piešťany: Balneologické múzeum, 1984. – 62 s. **Sign. 28.857.**
- Schmidtová, Jaroslava – Jezná, Jitka – Kozubová, Anita: Rímske kamenné pamiatky Gerulata. Bratislava-Nitra: Mestské múzeum, Archeologický ústav SAV, 2005. – 72 s. **Sign. 28.889.**
- Slovacchia – Crocevia delle civiltà Europee. Slovensko križovatka európskych civilizácií. Museo Archeologico Nazionale, Firenze dal 24 settembre 2005 al 15 gennaio 2006. Zost. Václav Furmánek, Rudolf Kujovský. Firenze: Museo Archeologico Nazionale, 2005. – 133 s. **Sign. 28.894.**
- Těžba a zpracování drahých kovů: sídelní a technologické aspekty. Edit. Karel Nováček. Mediaevalia archaeologica 6. Praha-Brno-Plzeň: AÚ AV ČR Praha, Brno, Západočeská univerzita v Plzni, 2004. – 223 s. **Sign. 28.917.**

5. Architektúra

- Az alsóúti Habsburg-kastély tündöklése és pusztulása. Székesfehérvár: Szent István Király Múzeum, 2002. – 44 s. **Sign. 28.741.**
- Bukovszky, Ladislav – Pekarovič, Juraj: 200 rokov kostola Svätého Štefana kráľa v Galante. A galántai Szent István király plébániatempló 200 éve – 1805-2005. Galanta: Neinvestičný fond Pro Renovatone, (2005). – 23 s. **Sign. 28.851.**
- Cena Dušana Jurkoviča 2004. Dušan Jurkovič Príze 2004. Zost. Peter Mikloš. Bratislava: Spolok architektov Slovenska, 2004. – Nestr. **Sign. 28.697.**
- Der Dom zu Münster 793-1945-1993. Die Ausstattung. Band 2, Teilband 1. Mainz am Rhein: Verlag Philipp von Zabern, 2004. – 489 s. **Sign. 28.736.**
- Der Dom zu Münster 793-1945-1993. Die Ausstattung. Band 2, Teilband 2. Mainz am Rhein: Verlag Philipp von Zabern, 2004. S. 491-823. **Sign. 28.737.**
- Európske dedičstvo a kultúrne identity: súvislosti Art Nouveau v Európe. (Paris et la France, Kraków i Polska, Bucuresti si Romania, Bratislava a Slovensko.) B.m.v.: ARVHA, Atelier 3 Chwalibóg, BBN Grup, D-P Architekti, (2000). – 138 s. **Sign. 28.897.**
- Fakulta architektúry STU 1976-1996. Bratislava: Fakulta architektúry STU vo vydav. Alfa-press, 1996. – 138 s. **Sign. 28.841.**
- Frampton, Kenneth: Moderní architektura. Kritické dejiny. Praha: Naklad. Academia, 2004. – 457 s. **Sign. 28.906.**
- Ivan Matušík – život s architektúrou. B.m.v.: MONADA, ateliér, s.r.o., 2003. – 176 s. **Sign. 28.688.**
- Kostoly na Slovensku od románskeho obdobia po súčasnosť. Zost. Jozef Ušák. Bratislava: ECOVAST – Slovenská sekcia, Pamiatkový ústav, regionálne stredisko Bratislava, 1994. – 85 s. **Sign. 28.860.**
- Kościoły drewniane Malopolski. Wooden Churches in Little Poland. Kraków: Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego, 2000. – 144 s. **Sign. 28.700.**
- Koutek, Tomáš: Městské brány v Čechách. Historická zastavení. Praha: Naklad. Brána, s.r.o., 2003. – 158 s. **Sign. 28.711.**
- Krier, Léon: Architektura – volba nebo osud. Praha: Naklad. Academia, 2001. – 189 s. **Sign. 28.759.**
- Pintér, Tamás K.: Budapest – Architectura – 1900. Budapest: Vydav. INTERART,

Glosy

z časopisu Zprávy památkové péče

ISSN 1210-5538, 2006, roč. 66, č. 2

Číslo tematicky zamerané na archeologické pamiatky približuje postoje k ochrane archeologického kultúrneho dedičstva v niektorých európskych krajinách i Českej republike.

Michal Bureš vo svojom príspevku *Cesta tam a zase zpátky. Péče o archeologické kulturní dědictví mezi liberalismem a etatismem* porovnáva vývoj národnej politiky starostlivosti o archeologické pamiatky v vybraných európskych štátoch. Každá z popisovaných krajín predstavuje v rámci tzv. starých krajín Európskej únie buď typický príklad určitého systému (Francúzsko, Veľká Británia), alebo má určité podobnosti s Českou republikou (Írsko, Holandsko).

Jarmila Čiháková a Martin Müller informujú o náleze rotundy sv. Václava na Malostranskom námestí v Prahe, ktorú objavili 3. februára 2004 potom, ako bola 376 rokov zasypaná. Podľa lokalizácie stavby na rytine zobrazujúcej vpád Pasovčanov v roku 1611 sa predpokladalo, že rotunda zanikla pri prestavbe susedných objektov

Rotunda sv. Václava - fragmenty základov

bez stopy, ale dnes je zrejme, že zobrazenie nebolo presné a rotunda v skutočnosti stála východnejšie.

Zdeněk Dragoun a kolektív sa vyjadrujú *K otázkám archeologické památkové péče v Praze*. Samostatné archeologické oddelenie vtedajšieho Pražského strediska štátnej pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody bolo založené v roku 1965. V súčasnosti toto pracovisko vytvára a spravuje databázu stavebných akcií (*pokr. na ďalšej str.*)

spojených so zemnými prácami na celom území Prahy. Od roku 1994 je táto databáza v digitálnej forme, zahŕňa už viac ako 13 000 položiek a priebežne sa aktualizuje. V budúcnosti je plánované rozšírenie spolupráce so stavebnými úradmi, aby všetci stavebníci mali informácie o nutnosti archeologického výskumu. Hlavným cieľom pracoviska je získať prehľad o všetkých terénnych zásahoch v Prahe a účinne zaistiť ochranu archeologických pamiatok pred zničením v priebehu stavebného procesu.

David Merta a Marek Peška v článku *Městská archeologie, památková péče a žijící město* popisujú priebeh a výsledky archeologických výskumov prebiehajúcich pred novou výstavbou v Brne a ich súlad či nesúlad s Metodickým pokynom hlavného konzervátora NPÚ. Používajú príklady z výstavby Obchodnej galérie Velký špalíček, z rekonštrukcie Jakubského námestia a Mozartovej ulice.

Michal Zezula vo svojom príspevku pojednáva o ochrane archeologického dedičstva v historických jadrách miest Moravskosliezkeho kraja a jej perspektívach.

V sekcii *Ochrana archeologického dedičtví* Jana Kalferstová spracováva tému *Ochrana archeologického dedičtví na pôvodnom mieste*, Peter Sokol má *Několik poznámek k Maltské konvenci a archeologii v NPÚ*, Zdeněk Neustupný sa pýta, či je *Les – ochránce, či nepřítel archeologických památek*, Marcela Lodrová s kolektívom rozoberajú *Problémy ochrany archeologického dedičtví z pohľadu NPÚ – ÚOP v Plzni*, Radmila Stránská a Petr Vitula analyzujú *Možnosti ochrany archeologického dedičtví na plošne chráněných územích a nemovitých kulturních památkách na území v působnosti NPÚ – ÚOP v Brně* a Milan Jančo pripomína „Cylinder“ – *historie jednoho náměstí v Kodani*.

V ďalšej časti Tomáš Durdík rieši *Otázku archeologických výzkumů v kontextu evropské kastellologie*.

Lucia Porubská
Archív PÚ SR Bratislava

1990. – 142 s. **Sign. 28.817**.

- Sál předků na zámku ve Vranově nad Dyjí. Edit. Bohumil Samek. Brno: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště, 2003. – 143 s. **Sign. 28.863**.
- Šlachta, Štefan: Neznámi známi. Bratislava: Spolok architektov Slovenska, 2004. – 237 s. **Sign. 28.656**.
- Ungersová, Liselotte: O architektach – životy, díla, teorie. Praha: Naklad. Slovart, s.r.o., 2004. – 374 s. **Sign. 28.712**.

6. Svetové kultúrne dedičstvo

- Poklady sveta – 1. Kultúrne pamiatky a prírodné krásy na zozname UNESCO. Svetové dedičstvo. Bratislava: Vydav. Ikar, 2001. – 215 s. **Sign. 28.768**.
- Poklady sveta – 2. Kultúrne pamiatky a prírodné krásy na zozname UNESCO. Svetové dedičstvo. Bratislava: Vydav. Ikar, 2001. – 215 s. **Sign. 28.769**.
- Poklady sveta – 3. Kultúrne pamiatky a prírodné krásy na zozname UNESCO. Svetové dedičstvo. Bratislava: Vydav. Ikar, 2001. – 216 s. **Sign. 28.770**.
- Poklady sveta – 4. Kultúrne pamiatky a prírodné krásy na zozname UNESCO. Svetové dedičstvo. Bratislava: Vydav. Ikar, 2002. – 215 s. **Sign. 28.771**.
- Poklady sveta – 5. Kultúrne pamiatky a prírodné krásy na zozname UNESCO. Svetové dedičstvo. Bratislava: Vydav. Ikar, 2002. – 215 s. **Sign. 28.772**.
- Poklady sveta – 6. Kultúrne pamiatky a prírodné krásy na zozname UNESCO. Svetové dedičstvo. Bratislava: Vydav. Ikar, 2002. – 215 s. **Sign. 28.773**.
- Die Slowakei in der UNESCO-Schatzkammer. Banská Štiavnica, Ružomberok-Vlkolíneec, Spišské Podhradie, Bardejov. Bratislava: Vydav. RAX, s.r.o., 2005. – 117 s. **Sign. 28.802**.
- Slovakia in the UNESCO Treasury. Banská Štiavnica, Ružomberok-Vlkolíneec, Spišské Podhradie, Bardejov. Bratislava: Vydav. RAX, s.r.o., 2005. – 117 s. **Sign. 28.805**.
- La Slovaquie dans les tresors de l'UNESCO. Banská Štiavnica, Ružomberok-Vlkolíneec, Spišské Podhradie, Bardejov. Bratislava: Vydav. RAX, s.r.o., 2005. – 117 s. **Sign. 28.804**.
- Slowacja w skarbnicy UNESCO. Banská Štiavnica, Ružomberok-Vlkolíneec, Spišské Podhradie, Bardejov. Bratislava: Vydav. RAX, s.r.o., 2005. – 117 s. **Sign. 28.803**.
- Slovensko v klenotnici UNESCO. Banská Štiavnica, Ružomberok-Vlkolíneec, Spišské Podhradie, Bardejov. Bratislava: Vydav. RAX, s.r.o., 2005. – 117 s. **Sign. 28.801**.
- Wendorf, Manfred: Vienna a Guide to the UNESCO. World Heritage Sites. Wien-New York: Vydav. Springer, 2004. – 225 s. **Sign. 28.784**.
- Zelené stezky. Conservation-Economic Enhancement Plan for Valtice zámek and its Environs. Southern Moravia, Czech Republic. Proceedings of Planning Charrette, July 11-16, 1993. New York: World Monuments Fund, 1993. – 207 s. **Sign. 28.731**.

7. Mestá a obce

- Bakó, Ferenc: Die Weinkeller von Eger. Eger: Fremdenverkertamt des Komitats Hevés, b.r.v. – 103 s. **Sign. 28.873**.
- Bálint, Sándor: Szeged városa. Szeged: Lazi Könyvkiadó, 2003. – 178 s. **Sign. 28.704**.
- Benyovszky, Karl: Železná studnička. Bratislava: Albert Marenčin - Vydavateľstvo PT, Mestské múzeum, 2005. – 92 s. **Sign. 28.806**.
- Benyovszky, Karl – Grünsfeld, Josef, jun.: Obrázky z prešporského geta. Bratislava: Albert Marenčin - Vydavateľstvo PT, 2002. – 175 s. **Sign. 28.796**.
- Benyovszky, Karl – Grünsfeld, Josef, jun.: Pressburger Ghettobilder. Bratislava: Albert Marenčin - Vydavateľstvo PT, 2002. – 179 s. **Sign. 28.726**.
- Besedič, Martin a kolektív: Záhorská Bystrica – historicko-národopisná monografia. Ružomberok: Vydav. EPOS, s.r.o., 2004. – 172 s. **Sign. 28.619**.
- Cífer – vlastivedná monografia. Bratislava: Vydav. Obzor, 1991. – 348 s. **Sign. 28.747**.
- Dubovský, Ján – Pospechová, Petra – Turcsány, Juraj: Doľany. Doľany: Obecný úrad, 2002. – 214 s. **Sign. 28.729**.
- Dunajská Streda – pozoruhodnosti. Malá vlastivedná knižnica č. 79. Dunajská Streda: Komárňanské tlačiarne a vydavateľstvo, s.r.o. pre samosprávu, 1997. – 16 s. **Sign. 28.888**.
- Gustafík, Jaroslav: Spomienky Staropetržalčana. Bratislava: MÚ MČ Bratislava-Petržalka, 2000. – 237 s. **Sign. 28.621**.
- Hanák, Jozef: Obsadenie Bratislavy 1918-1920. Kronika pamätných dní. Bratislava:

- Albert Marenčin - Vydavateľstvo PT, 2004. – 181 s. **Sign. 28.616.**
- Hanák, Jozef: Slováci v Prešporku 1825-1918. Bratislava: Albert Marenčin - Vydavateľstvo PT, 2005. 148 s. **Sign. 28.904.**
 - Hradská, Katarína: Slobodomurárske lóže v Bratislave. (Tajné dejiny Bratislavy.) Bratislava: Albert Marenčin - Vydavateľstvo PT, Vydavateľstvo Ivan Štefánik, 2005. – 158 s. **Sign. 28.905.**
 - Hradský, Juraj: Napoleon a Bratislava 1805, 1809. Bratislava: Albert Marenčin - Vydavateľstvo PT, 2005. – 134 s. **Sign. 28.903.**
 - Hronský Beňadik – Benediktínsky kláštor a kostol. Malá vlastivedná knižnica č. 26. Hronský Beňadik: Komárňanské tlačiarne a vydavateľstvo, s.r.o. pre samosprávu, 1995. – 16 s. **Sign. 28.885.**
 - Hronský Beňadik – obec pod benediktínskym opátstvom. Malá vlastivedná knižnica č. 168. Hronský Beňadik: Vydav. KT, s.r.o. Komárno pre samosprávu, 2000. – 16 s. **Sign. 28.884.**
 - Chudá Lehota – pozoruhodnosti. Malá vlastivedná knižnica č. 236. Komárno: Vydav. KT, s.r.o. pre Obecnú samosprávu v Chudej Lehote, 2004. – 16 s. **Sign. 28.814.**
 - Kameničná – pozoruhodnosti. Malá vlastivedná knižnica č. 102. Kameničná: Komárňanské tlačiarne a vydavateľstvo, s.r.o. pre samosprávu, 1997. – 16 s. **Sign. 28.887.**
 - Kravany nad Dunajom – obec kaštieľov. Malá vlastivedná knižnica č. 123. Kravany nad Dunajom: Vydav. KT, s.r.o. pre samosprávu, 2000. – 20 s. **Sign. 28.886.**
 - Krušovce – pozoruhodnosti. Malá vlastivedná knižnica č. 237. Komárno: Vydav. KT, s.r.o. pre Obecnú samosprávu v Krušovciach, 2004. – 16 s. **Sign. 28.815.**
 - Kuchtiak, Ignác – Mat'kuliak, Karol: Zuberec – pod Roháčom žijem... Rozprávanie o prírode, živote a ľuďoch zo Zuberca. Zuberec: Obecný úrad, b.r.v. – 100 s. **Sign. 28.744-28.745.**
 - Kumlik, Emil: Bratislava – Pozsony – Pressburg 1907. Bratislava: Albert Marenčin – Vydavateľstvo PT, 2005. – 140 s. **Sign. 28.727.**
 - Novotná, Mária – Péchy, Štefan: Levoča v obrazoch – in pictures – in Bildern – w obrazach. Levoča: Mestský úrad vo vydav. BAMBOW, 2004. – 95 s. **Sign. 28.735.**
 - Ortvaj, Tivadar: Ulice a námestia Bratislavy. Mesto Františka Jozefa – Franz Josef-Stadt – Ferencz-József-város. Bratislava: Albert Marenčin - Vydavateľstvo PT, 2005. – 158 s. **Sign. 28.728.**
 - Ročná správa 2004 – hlavné mesto SR Bratislava. Edit. E. Chudicová, M. Vajda, A. Veselá. Bratislava: Hlavné mesto SR, (2005). – 113 s. **Sign. 28.898.**
 - Skalica. Súbor fotodokumentov I. (Život Skalice na prelome 19. a 20. storočia. Fotoreprodukcie z prvých desaťročí 20. storočia.) Skalica: Mestský úrad, Štátny okresný archív Senica, 1991. – Voľné listy. **Sign. 28.872.**
 - Šintava – pohľad do histórie obce a na jej súčasnosť pri príležitosti 425. výročia prvej tlačiarne v obci. Šintava: obecný úrad, 1998. – 173 s. **Sign. 28.725.**
 - Topoľčany a okolie. Sprievodca, Reiseführer, Guide. História, pamiatky, kultúra, šport. Zost. B. Vrzgulová. Bratislava: Turservis, 1994. – 148 s. **Sign. 28.813.**
 - Zborov – dejiny obce a makovického panstva. Edit. Gabriel Lukáč, Ján Adam. Zborov: Obecný úrad, 2005. – 242 s. **Sign. 28.776.**
 - Žáry, Štefan: Bratislavský chodec. Bratislava: Albert Marenčin - Vydavateľstvo PT, 2004. – 157 s. **Sign. 28.902.**

8. Dejiny

- Čižmár, Marián: Rehoľný život na území Košického arcibiskupstva. Dejiny Košického arcibiskupstva. Zv. II. Prešov: Vydav. Michala Vaška, 2004. – 404 s. **Sign. 28.766.**
- Dangel, Vojtech: Bitky a bojiská v našich dejinách (od Samovej ríše po vznik stálej armády). Bratislava: Vydav. Perfekt, a.s., 2005. – 243 s. **Sign. 28.881.**
- Dvořák, Pavel: Stopy dávnej minulosti – 4. Slovensko v Uhorskom kráľovstve. Budmerice: Vydav. Rak, 2005. – 240 s. **Sign. 28.891.**
- Geodeti a kartografi Slovenska 1700-2003. Zost. J. Marek, E. Maták, J. Vanko. Bratislava: Slovenská spoločnosť geodetov a kartografov, 2004. **Sign. 28.676, 28.679.**
- Klein, B. – Ruttkay, A. – Marsina, R.: Vojenské dejiny Slovenska. Zv. 1. Stručný náčrt do roku 1526. Bratislava: Ministerstvo obrany SR, (1993). – 177 s. **Sign. 28.694.**
- Kratochvíl, Viliam: Modely na rozvíjanie kompetencií žiakov. K transformácii vzťahu

Glosy

z časopisu ÖSTERREICHISCHE
ZEITSCHRIFT FÜR KUNST UND
DENKMALPFLEGE (Rakúsky
časopis pre umenie a pamiatkovú
starostlivosť)

**ISSN AUT 0029-9626 roč. LVIII,
2004, Heft 1-4**

Zošíť 1

V prvej časti ročníka sú štúdie zamerané na románsku a gotickú architektúru a plastiku, dve štúdie sa venujú grafike a maľbe a posledné tri štúdie architektúre prelomu 19. a 20. storočia. Mija Oter vo svojom príspevku prezentuje prvé výsledky výskumu novoobjavenej románskej stavebnej plastiky v slovinskom cisterciánskom kláštore v Stične, ktorý bol založený v roku 1136 a je najstarším kláštrom v dnešnom Slovinsku. Pri konzervačných prácach v roku 2002 bol nad oblúkmi gotickej krížovej chodby pod omietkou objavený väčší počet spólií, ktoré sa vzťahujú k najstarším stavebným dejinám kláštora. Objav obsahuje viaceré úlomky stĺpkov, zodpovedajúce pätkám a k nim náležiacim hlaviciam. Najviac pozornosti venuje hlaviciam, ktoré podľa autorky plnili zároveň funkciu klenbovej pätky. Z hľadiska ornamentiky ich delí na dve skupiny, niektoré majú lineárne profilované hrany, niektoré sú zdobené štylizovaným rastlinným ornamentom, ale ani dve nie sú úplne rovnaké. Domnieva sa, že mohli byť súčasťou dvojdielných okien pôvodnej románskej krížovej chodby, ktorej existencia sa dovtedy nepredpokladala. Datovanie fragmentov kladie autorka do obdobia medzi založením kláštora a vznikom ranogotickej krížovej chodby okolo roku 1228. Marina Döring-Williams a Gerold Eber analyzujú priestorovú koncepciu bývalého špitálneho kostola sv. Sigismunda v Oberwölzi, najmenšom a najvyššie položenom Štajerskom meste. Günther Buchinger píše o znovuobjavených zvyškoch karnaru sv. Štefana vo Viedni, v dome Nemeckých rytierov na Stephanplatz 4. Pri prestavbe, ktorá mala spojiť prízemnú predajňu s pivnicou pod ňou, boli odkryté zvyšky neskorogotickej stavby. Dva zamurované lomené oblúky, jeden bohato profilovaný, druhý bez profilácie a pozostatky dvoch polí rebrovej klenby. (pokr. na ďalšej str.)

Objekt mal rozmery 11x8 m a múry hrubé 1 m. V pláne mesta od Bonifaza Wolmueta z roku 1547 je tento pôvodne nákladne zariadený objekt zakreslený ako hrobka. Podľa toho by mohlo ísť o karner, o ktorom sú síce zmienky v sekundárnej literatúre, ale nebol lokalizovaný. Anna Piuk vo svojom príspevku prináša nové poznatky o takzvanej bývalej kaplnke

Kostol sv. Sigismunda v Oberwölzi

sv. Jána vo Waidhofen an der Ybbs, ktorá je podľa tradície najstaršou stavbou v meste postavenou v 13. storočí. Podľa autorky stojí toto datovanie, ako aj označenie ako „kaplnka sv. Jána“ za zamyslenie a overenie. Zmienaná stavba stojí medzi mestským farským kostolom a barokovou farou, pri juhozápadnom múre bývalého cintorína. Tvorí ju bloková stavba s valcovou vežou. Autorka sa pokúsila stotožniť ju s viacerými mestskými stavbami, ktorých existencia je doložená v písomných prameňoch, ale zatiaľ sa nenašli ich pozostatky. Ako najpravdepodobnejšiu uvádza identifikáciu s kaplnkou, ktorá bola postavená na cintoríne v roku 1501 na staršom základe, ktorým mohol byť karner. Kurt Bleicher skúma stavebné dejiny meštianskeho špitálneho kostola sv. Philippa a Jakoba v Kremse, Walter F. Kalina sa zaoberá štyrmi mariánskymi stĺpmi – vo Wernstein am Inn, z roku 1645/47, vo Viedni, z roku 1664/66, v Mníchove, z roku 1637/38 a v Prahe, z roku 1650. Werner Telesko hľadá významový obsah v litografickej sérii „Sedem krajíniek zo Salzburgu a Berchtesgadenu. Usporiadané podľa siedmich dní týždňa...“ (1823) od Ferdinanda (*pokr. na ďalšej str.*)

histórie a školského dejepisu. Ed. Acta Historica Posoniensia V. Bratislava: Vydav. Stimul, 2004. – 118 s. **Sign. 28.798.**

• Marek, Jozef – Nejedlý, Alfréd: Kataster – historický prehľad. Bratislava: Slovenská spoločnosť geodetov a kartografov, 2002. – 204 s. **Sign. 28.678.**

• Maták, Eduard: Ján Botto – básnik a geodet. Bratislava: Slovenská spoločnosť geodetov a kartografov, 2003. – 36 s. **Sign. 28.812.**

• Milan Rastislav Štefánik v myšlienkach a obrazoch. Zost. Ján Fuska. Bratislava: Vydav. Elán, 1999. – 130 s. **Sign. 28.919.**

• Miľanová, Ľubica – Józsová, Viktória: Od lesov kráľovských k lesom štátnym. Zvolen: Lesnícke a drevárske múzeum, Lesy SR š.p. Banská Bystrica, 2003. – 91 s. **Sign. 28.734.**

• Múcska, Vincent: Uhorsko a cirkevné reformy 10. a 11. storočia. Ed. Acta Historica Posoniensia IV. Bratislava: Vydav. Stimul, 2004. – 139 s. **Sign. 28.797, 28.680.**

• Sedlák, Peter: Kresťanstvo na území Košického arcibiskupstva (od počiatkov do roku 1804). Dejiny Košického arcibiskupstva. Zv. III. Prešov: Vydav. Michala Vaška, 2004. – 300 s. **Sign. 28.767.**

• Segeš, Vladimír: Od rytierstva po žoldnierstvo. Stredoveké vojenstvo v Uhorsku so zreteľom na Slovensko. Bratislava: Ministerstvo obrany SR, 2004. – 263 s. **Sign. 28.721.**

• Slovensko v Československu (1918-1939). Edit. Milan Zemko, Valerián Bystrický. Bratislava: Vydav. Veda, 2004. – 688 s. **Sign. 28.878.**

• Slovensko v 20. storočí. Zv. 1. Na začiatku storočia 1901-1914. Zost. Dušan Kováč a kolektív autorov. Bratislava: Vydav. Veda, 2004. – 291 s. **Sign. 28.879.**

• Steinhübel, Ján: Nitrianske kniežatstvo. Počiatky stredovekého Slovenska. (Rozprávanie o dejinách nášho územia a okolitých krajín od sťahovania národov do začiatku 12. storočia.) Bratislava: Vydav. Veda, Vydav. Rak, 2004. – 576 s. **Sign. 28.706.**

• Szluha, Márton: Nyitra vármegye nemes családjai. Zv. II, L – ZS. Budapest: Heraldika Kiadó, 2005. – 798 s. **Sign. 28.762.**

• Tradície a hodnoty. Maďari na Slovensku. Bratislava: SNM – Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku, 2003. – 98 s. **Sign. 28.824.**

• Visitatio canonica. Az Esztergomi főegyházmegye Barsi főesperességének egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1647-1674. (Kanonická vizitácia. Zázpisnice z prehliadok farností Tekovského archidiakonátu Ostrihomskeho arcibiskupstva) Zost. Tomisa Ilona. Budapest: MTA Néprajzi Kutatóintézet, 1992. – 307 s. **Sign. 28.639.**

• Zubčková, Helena: Žili medzi nami. História Židov v Tekovských Lužanoch. Tekovské Lužany: Miestne združenie YMCA a Levické tlačiarne LVT, b.r.v. – 20 s. **Sign. 28.892.**

• Zábojník, Jozef: Slovensko a avarský kaganát. Bratislava: Univerzita Komenského, Filozofická fakulta, 2004. – 167 s. **Sign. 28.686.**

• Zubko, Peter: Dejiny Košickej kapituly (1804-2001). Dejiny Košického arcibiskupstva. Zv. I. Prešov: Vydav. Michala Vaška, 2003. – 294 s. **Sign. 28.765.**

• Žena a právo. Právne a spoločenské postavenie žien v minulosti. Edit. Tünde Lengyelová. Bratislava: AEP, s.r.o., 2004. – 304 s. **Sign. 28.681.**

9. Dejiny umenia

• A jáki apostolszobrok. Die Apostelfiguren von Ják. Zost. Szentesi Edit, Ujvári Péter. Budapest: OMH, 1999. – 577 s. **Sign. 28.630.**

• Fényi, Tibor: Róth Miksa üvegfestményei a historizmustól a szecesszióig. B.m.v.: Róth Miksa Emlékház, 2005. – 109 s. **Sign. 28.900.**

• Llewellyn, Claire: Svätci a anjeli v umení. Bratislava: Mladé letá, 2004. – 63 s. **Sign. 28.657.**

• Matáková, Barbora: Rímskokatolícky kostol Nanebovzatia Panny Márie na cintoríne v Prievidzi. Ikonografia. Prievidza: Krajský pamiatkový úrad Trenčín, 2005. – 28 s. **Sign. 28.810.**

• Mezö, András: Patrocíniumok a középkori Magyarországon. Budapest: METEM, 2003. – 546 s. **Sign. 28.915, 28.778** (xerox).

• Pötzl-Malíková, Mária: F. X. Messerschmidt a záhada jeho charakterových hláv. Bratislava: Albert Marenčin – Vydavateľstvo PT, 2004. – 133 s. **Sign. 28.724.**

• Szűcs, Endre a kolektív: A Megfestett fény. Diszűveges munkák a történelmi Magyarország építészetében 1945-ig. Light captured in colour. Glass painting in Hungarian architecture before 1945. Szentendre: Geobook Könyvkiadó, 2005. – 245 s. **Sign. 28.901.**

10. Pamiatky

- A mi Petőfink. Emlékek és dokumentumok a költő pozsonyi szobráról. Pozsony: Petőfi Sándor Emlékmű Bizottság, 2004. – 194 s. **Sign. 28.825.**
- Bulletin – 30 (2003). Brussel: Institut Royal du Patrimoine Artistique, 2004. – 334 s. **Sign. 28.693.**
- Bulletin National Research Institute for Cultural Properties, Nara 2005. Nara: National Research Institute for Cultural Properties, 2005. – 133 s. **Sign. 28.774.**
- Canarache, V.: Das Mosaikgebäude in Tomis. Dobrogea: Archäologische Regionalmuseum, b.r.v. – Nestr. **Sign. 28.854.**
- DenkMal! Zeitschrift für Denkmalpflege in Schleswig-Holstein. Band 11 (2004). Kiel: Landesamt für Denkmalpflege, 2004. – 120 s. **Sign. 28.826.**
- DenkMal! Zeitschrift für Denkmalpflege in Schleswig-Holstein. Band 12 (2005). Kiel: Landesamt für Denkmalpflege, 2005. – 116 s. **Sign. 28.823.**
- European Research on Cultural Heritage. State of the Art Studies. Volume 1-3. Edit. Miloš Drdáký. Praha: Akadémě věd ČR – ITAM, 2004. – 575 s., 539 s., 760 s. **Sign. 28.748-28.750.**
- Fresky z Kopist. Ústí nad Labem-Praha: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, Národní galerie, b.r.v. – Nestr. **Sign. 28.831.**
- Hájek, Tomáš: Zánik a vznik památkových péčí. Filozofia památkové péče. Praha: Naklad. Epocha, 2005. – 197 s. **Sign. 28.758.**
- Independent Administrative Institution National Research Institute of Cultural Properties, Nara 2005. Nara: National Research Institute for Cultural Properties, 2005. – 66 s. **Sign. 28.775.**
- Kamélie. 2. rozřízené vydání. Brno: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště, 2004. – 31 s. **Sign. 28.862.**
- Kopecká, Ivana a kolektiv: Preventivní péče o historické objekty a sbírky v nich uložené. Příloha časopisu Zprávy památkové péče, ročník 62. Odborné a metodické publikace, svazek 25. Praha: Laurus press servis, 2002. – 106 s. **Sign. 28.858.**
- Krajobraz kulturowy Polski – Województwo Zachodniopomorskie. Kraków-Warszawa: Stowarzyszenie „Kultura i Natura“ im J.G. Pawlikowskiego, 2002. – 192 s. **Sign. 28.701.**
- Materials for the Study of Cultural Monuments of Vojvodina – 21 (2004). Novi Sad: Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture, 2004. – 170 s. **Sign. 28.632.**
- Menclová, Dobroslava: Hrad Lietava. (Rukopis z Archívu Národního muzea v Prahe.) Preklad: Martin Bóna. Bratislava-Lietava: ASA – Slovenská hradovedná spoločnosť, Združenie na záchranu Lietavského hradu, 2004. – 78 s. **Sign. 28.620.**
- Monument. Studie and Materials of National Center for Historical Monument Studies and Documentation. Warszawa: Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, 2005. – 261 s. **Sign. 28.822.**
- Mustra 2004 – Kulturális Örökségvédelmi Hivatal. Budapest: KÖH, 2005. – 165 s. **Sign. 28.912.**
- Obuchová, V.: Ondrejský cintorín. Bratislava: Albert Marenčin - Vydavateľstvo PT, 2004. – 191 s. **Sign. 28.615.**
- Ochrana kultúr. dedičstva v medzinár. dokumentoch ICOMOS. 2. d. – Deklarácie. Zost. V. Dvořáková, E. Husovská. Bratislava: ICOMOS Slov., 2004. – 115 s. **Sign. 28.617.**
- Památková péče na Moravě 10/2005. Kulturní krajina. Brno: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště, 2005. – 120 s. **Sign. 28.947.**
- Riedl, Dušan: O obnově historických zahrad. Zámecká zahrada v Miloticích. Památková péče na Moravě 10/2005. (Zvláštní příloha k 80. narozeninám architekta Dušana Riedla.) Brno: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště, 2005. – 27 s. **Sign. 28.946.**
- Rusovský park. Brožura o historickom parku v Rusovciach, jeho histórii, hodnotách, ale aj o jeho súčasnosti a o ľuďoch, pre ktorých tento park niečo znamená. Bratislava: Európske spoločenstvo, 2004. – 55 s. **Sign. 28.622.**
- Výročná správa 2004. Zost. Karol Vlk. Bratislava: Pamiatkový úrad SR, 2005. – 100 s. **Sign. 28.716-28.717.**
- Výroční zpráva 2000 Pražský ústav památkové péče. Praha: Pražský ústav památkové péče, 2001. – 71 s. **Sign. 28.830.**
- Westfalen. Hefte für Geschichte, Kunst und Volkskunde. Band 79 (2001). Münster: Aschendorff Verlag, 2005. – 256 s. **Sign. 28.627.**
- Westfalen. Hefte für Geschichte, Kunst und Volkskunde. Band 80 (2002). Münster: Aschendorff Verlag, 2005. – 384 s. **Sign. 28.799.**

Oliviera. Podtitulom štúdie je „Príroda a náboženstvo v umení Nazarénov“. Cornelia Reiter oboznamuje s objavom 98 skíc a kartónov v kabinete rytín Viedenskej akadémie k stropnej maľbe Posledného súdu v schottenfelderskom farskom kostole od viedenského maliara 19. storočia Leopolda Schulza, ktorého autorka považuje za neprávom neznámeho. Dagmar Redl v článku „Odvtedy vládne vkladná knižka...“ približuje vývoj bankových budov, ktoré sa ako stavebný typ definovali počas 19. a na začiatku 20. storočia. Viac pozornosti venuje založeniu Prvej viedenskej sporiteľne a neznámym plánom mladého Otta Wagnera pre túto inštitúciu. Michael Falser venuje svoju štúdiu Adolfovi Loosovi a jeho vidieckemu domu Khuner na Kreuzbergu pri Payerbachu, v ktorom spája tradíciu anglických vidieckych domov 19. storočia, ktorú uplatnil predovšetkým v koncepcii interiéru s domácou stavebnou tradíciou.

Zožit 2

Bernhard Herbert píše o nových archeologických múzeách v Štajersku, ktoré vznikli na tému „Rimania“ – Múzeum halštatskej doby v Grosskleine, Chrámové múzeum vo Frauenbergu, pavilón Flavia Solva a lapidárium v múzeu Joanneum v Grazi. Franz Höring a Manfred Koller sa venujú neznámej neskorogotickej soche Madony s dieťaťom z farského kostola Maria-Hietzing v 13. viedenskom okrese. Reinhard Rampold píše o objave neskorostredovekého kríža vo farskom kostole sv. Leonharda v Kartisch. Franz Höring a Manfred Koller sa zaoberajú Pergerovým oltárom v kostole Maria am Gestade vo Viedni. V ďalších príspevkoch sa autori venujú reštaurovaniu jednotlivých pamiatok. Markus Jeitler a Sybille Grün referujú o reštaurovaní a konzervovaní fasády takzvaného Cisárskeho mýtného domu v Steine na Dunaji, Franz Höring s kolektívom o reštaurovaní pre dolnorakúsky farský kostol v Zöbingu po katastrofálnej povodni z roku 2002, Barbara Keiler o reštaurovaní drevenej architektúry, predovšetkým v regióne Bregenzerwald. Nasledujúce štúdie pojednávajú o technických pamiatkach. Richard Wittasek-Dieckmann o železničných mostoch a (*pokr. na d'alšej str.*)

staniciach v Ybbse, Andreas Lehne o spracovaní tabaku a Astrid Huber o vývoji historických kľúčov a uzatváracích systémov. V druhom bloku sú prezentované konkrétne výsledky pamiatkovej starostlivosti

Neznáma neskorogotická socha Madony s dieťaťom z kostola Maria-Hietzing

v jednotlivých spolkových krajinách prostredníctvom fotografií zreštaurovaného stavu jednotlivých hnutelných aj nehnuteľných pamiatok a krátkeho popisu zásahov, ktoré boli na ich ochranu uskutočnené. Záverečný blok predstavujú správy o činnosti jednotlivých oddelení spolkového pamiatkového úradu.

Zošíť 3 - 4

Posledné dvojčíslo roku 2004 je venované obnove rakúskych pamiatok po 2. svetovej vojne. História pamiatkovej starostlivosti v tomto období približuje prostredníctvom výstavy „Oživené z trosiek, osudy pamiatok 1945-1955“, ktorá bola pripravovaná na rok 2005 v Mauerbachu. V úvodnom (pokr. na ďalšej str.)

11. Reštaurovanie

- Die Braunschweiger Reiterstandbilder. Dokumentation ihrer Restaurierung 1992-1994. Braunschweig: Städtisches Museum, 2003. – 144 s. **Sign. 28.703.**
- Lángi, József – Mihály, Ferenc: Erdélyi falképek és festett faberendezések I. Budapest: Állami Műemlékhelyreállítási és Restaurálási Központ, b.r.v. – 113 s. **Sign. 28.629.**
- Kopecká, I. – Nejedlý, V.: Průzkumy historických materiálů. Analytické metody pro restaurování a památ. péči. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. – 101 s. **Sign. 28.827.**
- Oltár Narodenia Pána v kostole sv. Jakuba v Levoči. Der Altar der Geburt Christi in der st. Jakobs Kirche in Leutschau. Levoča: Pamiatkový úrad SR – ORA, Messerschmitt Stiftung, 2004. – 96 s. **Sign. 28.633, 28.699.**
- Schwarz, M. – Wehdorn, M.: 101 Restaurierungen in Wien. Arbeiten des Wiener Altstadterhaltungsfonds 1990-99. Wien: Phoibos Verlag, 2000. – 264 s. **Sign. 28.733.**
- The Restoration of the Probota Monastery 1996-2001. Paris: UNESCO, 2001. – 410 s. **Sign. 28.682.**

12. Stavebné konštrukcie a technológie

- Gregor, P. – Gregorová, J. – Kráľová, E.: Strešné krytiny na Slov. v minulosti. Vývoj a premeny tradičnej strešnej krytiny. Bratislava: JAGA, 2004. – 72 s. **Sign. 28.709.**
- Makýš, Oto: Technologie renovace budov. Bratislava: JAGA, 2004. – 263 s. **Sign. 28.708.**
- Péče o střechy histor. budov. 2. dopl. vydání. (Příloha časopisu Zprávy památkové péče, ročník 63.) Praha: Nár. pam. ústav, ústřední pracoviště, 2003. – 77 s. **Sign. 28.753.**
- Řihák, Jan M. – Mikula, Radovan: Pokrývačství – tradice z pohledu dneška. Praha: Grada Publishing, a.s., 2003. – 331 s. **Sign. 28.710.**

13. Múzeá

- Bahrain National Museum. Edit. Peter Vine. London: State of of Bahrain, Ministry of Information, Directorate of Museums and Heritage, 1993. – 177 s. **Sign. 28.836.**
- Ďuricová, J. a kol.: Slov. technické múzeum v Košiciach. Sprievodca. Košice: Agentúra VIZUAL, 1993. – 83 s. **Sign. 28.859.**
- Podunajské múzeum v Komárne – expozície. Zost. Michal Mácza. Komárno: Podunajské múzeum, 1993. – Nestr. **Sign. 28.877.**
- Sprievodca zbierkami Župného múzea v Bardiove. Zost. Gejza Žebrácky. Bardejov: Župné múzeum, 1926. – 80 s. **Sign. 28.861.**
- Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze 1885-1985. Praha: Uměleckoprůmyslové muzeum, 1985. – Nestr. **Sign. 28.840.**
- Vzťahy Slovenska k ruskej a sovietskej literatúre. Lit. m. A. S. Puškina, Partizánske-Brodzany. Sprievodca. Zost. Imrich Sedlák. Martin: MS, 1979. – 57 s. **Sign. 28.876.**

14. Ostatné

- Kartous, Peter – Vrteľ, Ladislav: Heraldický register Slovenskej republiky. Zväzok 4. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, Matica slovenská, 2005. – 295 s. **Sign. 28.760.**
- Kulturní politika v ČR. Praha, únor 2001. Praha: Min. kul. ČR, – 82 s. **Sign. 28.821.**
- Mlynka, Ladislav: Remeselník vo vidieckom prostredí. Remeslo a status remeselníka v lokálnom spoločenstve. Bratislava: Vydav. Stimul, 2004. – 188 s. **Sign. 28.807.**
- Načeradská, Petra: Nápisys okresu Kutná Hora. Corpus inscriptionum Bohemiae II. Praha: AREFACTUM, Ústav dějin umění AV ČR, 2002. – 537 s. **Sign. 28.751.**
- Oros, Zuzana – Šišmiš, Milan: Rodové postupnosti a ich grafický vývoj. Martin: Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť, 2004. – 214 s. **Sign. 28.880.**
- Skarby muzeów Malopolski. Treasures of the Museums of Lesser Poland. Kraków: Wydawnictwo Muzeum Okregowe w Tarnowie, 2004. – 160 s. **Sign. 28.683.**
- Správa o stave životného prostr. SR v roku 2003. Zost. J. Klinda, Z. Lieskovská a kol. Bratislava-B. Bystrica: Min. živ. prostredia SR, SAŽP, 2004. – 240 s. **Sign. 28.634.**
- Tlače 17. storočia. Katalóg starých tlači vo fondoch Štátnej vedeckej knižnice v Prešove. Zost. Jozef Šelepec. Prešov: Štátna vedecká knižnica, 2005. – 78 s. **Sign. 28.808.**
- Trnavské tlače do roku 1918. Katalóg starých tlači z fondov Št. ved. knižnice v Prešove. Zost. M. Domenová. Prešov: Štátna vedecká knižnica, 2005. – 117 s. **Sign. 28.809.**
- Univerzitná knižnica v Bratislave. Multifunkčné kultúrne centrum. Zost. Tibor Trgiňa. Bratislava: Univerzitná knižnica, 2005. – 80 s. **Sign. 28.800.**

Monumentorum Tutela – Ochrana pamiatok 16

Recenzia bola pôvodne publikovaná na internetovej stránke Národného památkového ústavu www.npu.cz v rámci hodnotenia nových publikácií z oblasti ochrany pamiatok. Za jej uverejnenie ďakujeme autorovi pánovi J. Sommerovi.

Sborník po všech stránkách vynikající. Příspěvky jsou seřazené do vhodně zvolených tematických skupin. Vynikající grafická úprava a formální koncepce příspěvků (ty jsou doplněné německým resumé, takže trochu překvapí anglická anotace pod titulem, doplněná „klíčovými slovy“ ve slovenštině) – zejména ta by měla být vzorem i pro naše odborné publikace, neboť je maximálně přehledná a účelná pro práci s textem! (Sotva si lze přát lepší řešení. Osobně bych si dovilil navrhnout jen připojení české anotace – např. tak, jak je to v Archeologických rozhledech – a případně i anglických klíčových slov.) Nemluvě o tom, že je střízlivá grafická úprava též elegantní (prospěšné je psaní nadpisů malými písmeny, neboť při užití verzálek – tak oblíbených mnoha grafickými úpravci – velmi často vznikají nejasnosti o psaní počátečních písmen). Téma je výtečně ilustrované řadou monografických příspěvků, v nichž zpravidla nechybí poukaz na potřebu zvýšit zájem o komplexní přístup ke zkoumání památek. To byla také snaha editorky a dalších pořadatelů konference i sborníku, srozumitelně vyjádřená ve stručných úvodech, ale také v hutné závěrečdy dominuje nad obecnými otázkami určitá snaha na vybraných objevech znázornit význam archivních poznatků nebo poukázat na některé opomíjené fondy, což je zpravidla dokládáno zase několika vybranými ukázkami. Snad se tento systém ukáže jako nejefektivnější z hlediska potřeby přesvědčit maximum zainteresovaných osob o nutnosti nepomíjet archivní zkoumání.

né rezoluci. Autoři referují především o různých zdrojích historických zpráv v podobě archivů na Slovensku, v Maďarsku a ve Vídni. V řadě případů jsou ovšem zdůrazněny vazby plynoucí ze společné historie s Čechami. Několik příspěvků také dodali čeští autoři. Význam často opomíjeného archivně-historického výzkumu je dokládán řadou příspěvků, v nichž mnohdy

Podmínka kvalitní ochrany památek v podobě jejich co nejdokonalejšího mezidisciplinárního poznání může být mottem většiny textů. Nepochybně jde i o jeden ze základních stabilizačních prvků památkové péče ve společnosti. Z různých hledisek si dovoluji tvrdit, že zkoumání památek je srovnatelně významné jako praktická ochrana, i když se při povrchnějším státně-správním pohledu může ve srovnání s dohledem nad opravami studium památek jevit jako podružnější, odložitelné, pomínutelné,... (ostatně na průzkumy spíše jako na služební nástroj pro posuzování záměrů investorů hledí i památkový zákon) – není tomu tak. Toto mé přesvědčení jen utužil i komentovaný sborník.

Jan Sommer

Národní památkový ústav Praha

Příspěvky z mezinárodní konference Kultúrne pamiatky v zrkadle archívnych prameňov, Častá-Pila, 10.-12.5.2005, Ed.: Martina OROSOVÁ, Vyd.: Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, Bratislava 2005, 332 s., 170x240 mm.

príspevku Winfried Nerdinger prezentuje pozadie obnovy v Nemecku, ktorá prebiehala v napätí medzi radikálnymi predstavami väčšiny architektov orientovaných na predvojnovú avantgardu a postihnutými občanmi, ktorí si predstavovali obnovu v zmysle rekonštrukcie. Theodor Brückler sa venuje dejinám inštitucionalizovanej pamiatkovej ochrany v povojnovom období. Eva Frodl-Kraft píše o znovu vybudovaní kunsthistorického odd. pamiatkového úradu a Manfred Koller o úlohe reštaurátorských ateliérov pri pamiatkovom úrade. Andreas Rohatsch mapuje problémy so zaobstarávaním kamenného

Viedeň po bombardovaní počas 2. sv. vojny materiálu pre obnovu architektúry po 2. svetovej vojne. Richard Hufschmied popisuje priebeh anglo-amerických vzdušných útokov proti územiu Rakúska v rokoch 1943-1945 a škody, ktoré napáchala. Ďalší autori sa sústreďajú na obnovu konkrétnych pamiatok a pamiatkových zón. Franz Caramelle sa zaoberá znovu postavením historického centra Innsbrucku, Ulrike Pfau a Michael Schweller konceptmi obnovy mesta Wiener Neustadt a gradu. Barbara Neubauer píše o „striebornej sále“ viedenského paláca Rotschild, Gerold Eßer sa venuje takzvanému Mariánskemu chrámu, záhradnému pavilónu v zámku Laxenburg, ktorý je od vojny stále v ruinách. Gertrude Tripp a Andreas Lehne hovoria o rekonštrukcii fresiek vo veľkej galérii zámku Schönbrunn.

Lucia Porubská
Archív PÚ SR Bratislava

PÁSZTÓ

Cisterciacký kláštor a náznaková rekonštrukcia základov (Múzeum Pastoviec) **5759**

Múzejné nám. 5
parcelné č. : 60
barok
1717

Voľne stojaca, poschodová budova, obdĺžnikového pôdorysu s valbovou strechou. Vchody sú umiestnené uprostred dlhšej fasády: na J-jej fasáde je polkruhovitý portál, na S-jej fasáde portál so segmentovým oblúkom. Na J-jej fasáde je jeden z vchodov do pivnice. Tá je jednotraktová so S-ou vedľajšou chodbou. Prejazd, chodba na poschodí a schodisko sú zaklenuté klenbami: miestnosti na poschodí sú zaklenuté zrkadlovými klenbami, miestami so štukovou výzdobou. Na poschodí je strop rovný, v Z-ých rohových miestnostiach stopy po kachliach. Na preklade vnútorného vchodu do pivnice je letopočet: 1845. Súčasnú budovu postavili medzi 1715-1717, po znovusadení rehoľníkov v 1698, na stredovekých základoch a s použitím stredovekých častí (V-né krídlo stredovekého kláštora). V záhrade možno nájsť ruiny stredovekého kláštorného kostola a kláštora. Prvá zmienka o kláštore pochádza z 1138. Pôvodne trojlodový kostol a kláštor postavili benediktíni na konci 11. - začiatku 12. storočia. V 1190 ho dostali cisterciiti, ktorí po požiari kláštora okolo 1230 prestavali svätyňu hlavnej lode s polygonálnym uzáverom, dve vedľajšie lode s rovným uzáverom, resp. rozšírili o menšie miestnosti. Na Z-jej fasáde boli dva vchody a klenbu lode držalo päť pilierov. K J-jej fasáde kostola sa pripájala budova kláštora v tvare U. Pri SV-om cípe budovy sa našli zvyšky sklárskej huty a kováčskej dielne. Časť V-ého krídla stála na mieste dnešnej budovy kláštora. V 1551 ustupujúce cisárske vojská zapálili mesto a kostol s kláštrom, ktoré boli v tom čase už súčasťou mestského opevnenia. V 1698 ho opisujú ako ruiny. Obnova ruín a budovy kláštora prebiehala v 1987-1989.

VM

Súpis pamiatok v Maďarsku

Úrad pre ochranu kultúrneho dedičstva v Budapešti začal od roku 2005 vydávať aktualizovaný súpis pamiatok v Maďarsku podľa súčasného administratívno-geografického členenia. Doteraz vyšlo už päť žúp - Jász-Nagykun-Szolnok, Heves, Nógrád, Komárom-Esztergom a Bács-Kiskun.

Predchádzajúci súpis bol vydaný v roku 1990 na základe rukopisu uzavretého v roku 1986. Vzhľadom na zmeny v názvoch ulíc, parcelných číslach, vo vlastníctve i funkčnom využití pamiatok, nastala potreba vydania súpisu, ktorý by odrážal súčasný stav. Okrem aktualizácie administratívnych údajov bolo nutné uskutočniť aj aktualizáciu umelecko-historických údajov. Revízia prebehla na 95% v rokoch 1996-2002 a zúčastnilo sa jej 30 historikov umenia. Bola vypracovaná jednotná terminológia a evidenčný formulár pre každý objekt. Účelom nebolo vytvoriť podrobný topografický popis a vykonať hĺbkový výskum archívnych údajov. Zo zozbieraného materiálu sa podľa jednotného hľadiska vytvoril a vydal súpis, ktorý obsahuje len časť zistených údajov - základné informácie a fotografiu pamiatky. Zámerom publikovaného súpisu nie je teda podrobný popis exteriéru a interiéru príp. zariadenia, ale len súpis pamiatok kvôli ich bezproblémovej identifikácii.

Ciele súpisu:

1. presná lokalizácia pamiatok
2. ľahká identifikácia na základe popisu a fotografie
3. v prípade komplexu pamiatok presná identifikácia jej jednotlivých častí

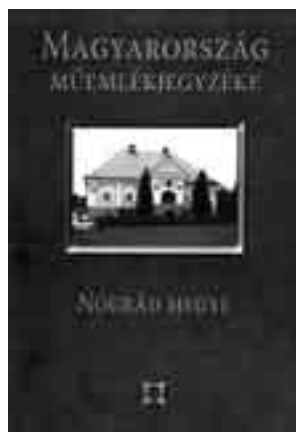
Štruktúra súpisového hesla:

1. **názov objektu podľa funkčného využitia a evidenčné číslo pamiatky**
 - pôvodné funkčné využitie pamiatky a v zátvorke je uvedené súčasné napr. *Kúria Bercellyovcov (Liečebný ústav)*
 - pri kostole je v zátvorke uvedené patrocínium napr. *R. k. kostol (Sv. Vavrinca)*
2. **ulica, popisné číslo**
 - v prípade extravilánu sa uvádza miestna časť a pod. napr. *Hrad Drégely Hradný vrch*
3. **parcelné číslo**
4. **umelecký štýl**
 - v súčasnosti prevládajúci
5. **datovanie**
 - charakteristické pre zachovaný stav
6. **popis**
 - iniciály zostavovateľa hesla a fotografia

Ukážka štruktúry dvojstrany v diele Súpis pamiatok v Maďarsku

MAGYARORSZÁG MŰEMLÉKJEGYZÉKE.
NÓGRÁD MEGYE. (szerk. I. Bardoly, A. Haris).
Budapest : Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, 2005.
135 s. ISBN 963 7474 00 5 [Súpis pamiatok v Maďarsku.
Župa Nógrád]. Sign. 29.133

MAGYARORSZÁG MŰEMLÉKJEGYZKE.
HEVES MEGYE. (szerk. I. Bardoly, A. Haris).
Budapest: Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, 2005. 175 s.
ISBN 963 865 10 91 [Súpis pamiatok v Maďarsku. Župa
Heves]. Sign. 29.134

MAGYARORSZÁG MŰEMLÉKJEGYZÉKE.
BÁCS – KISKUN MEGYE. (szerk. I. Bardoly, A. Haris).
Budapest : Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, 2006.
127 s. ISBN 963 7474 01 3 [Súpis pamiatok v Maďarsku.
Župa Bács-Kiskun]. Sign. 29.135

MAGYARORSZÁG MŰEMLÉKJEGYZÉKE.
JÁSZ – NAGYKUN – SZOLNOK MEGYE. (szerk.
I. Bardoly, A. Haris). Budapest : Kulturális Örökségvédelmi
Hivatal, 2005. 79 s. ISBN 963 865 10 83 [Súpis pamiatok
v Maďarsku. Župa Jász-Nagykun-Szolnok]. Sign. 29.132

MAGYARORSZÁG MŰEMLÉKJEGYZÉKE.
KOMÁROM – ESZTERGOM MEGYE. (szerk. I. Bardoly,
A. Haris). Budapest : Kulturális Örökségvédelmi Hivatal,
2006. 151 s. ISBN 963 7474 07 2 [Súpis pamiatok
v Maďarsku. Župa Komárom-Esztergom]. Sign. 29.136

V rámci žúp sú lokality zoradené podľa abecedy, objekty sú radené podľa ulíc, ulice opäť abecedne a extravilán je označený zvlášť na konci lokality. Na ilustráciu uvádzame dva preklady, a to heslá o cisterciatskom kláštore v Pásztó a hrade v Salgó v župe Nógrad.

Henrieta Žažová
Archív PÚ SR Bratislava

SALGÓTARJÁN

Hrad Salgó

5664

Vrch-Nagysalgó

parcelné č.: 036

-

13.-16. storočie

Hrad nepravidelného pôdorysu postavený na skalnatom štíte medzi Salgóbánya a Somoskőújfalva. Na vysunutom, V-om, konci horného hradu stoja zvyšky kedysi niekoľkopuschodovej nanovo zastrešenej veže. Z-e od nej sa nachádza spočiatku otvorený, neskôr úplne zastavaný úzky dvor. Na jeho S-nej strane je vstup, pred ktorým je vidieť zvyšky predstavy s cisternou. Horný hrad okrem J-nej strany obklopuje vonkajší hrad v tvare poloblúku. Vstup do neho sa nachádza na Z-nej strane. Pozdĺž týchto hradných múrov sa tiahnu pozostatky budov. Na SZ-nej strane stojí gotická veža, v JV-nej časti dodatočne postavená delová bašta polygonálneho pôdorysu. Cisternu dolného hradu možno vidieť pri východnej stene. Prvá zmienka je známa z 1341. Hrad dal pravdepodobne postaviť predok salgovskej vetvy rodu Kacsics, Šimon, syn Illésa, alebo jeho syn Mikuláš. Ich potomkovia vlastnili hrad do 1460, keď ho obsadili husiti. Podmaniacsihrad od husitov patrila najskôr Zápoľskovcom, potom Raškovcom. Od 1544 bol majiteľom František Bebek, od ktorého ho do vlastníctva získal Farkas Derečeni. V 1544 ho obsadili Turci. Od oslobodenia spod tureckého jarma v 1593 sa stal ruinou.

BB

O zachovaní povrchových plôch stavieb klasickej moderny na sympóziu Materiality v Brne

V dňoch 27. - 28. apríla 2006 sa konalo v priestoroch brnenského výstavniska medzinárodné sympóziu **Materiality**, venované špecifickej téme starostlivosti o materiálovú podstatu a povrchové plochy modernej architektúry.

Usporiadaním konferencie mesto nadviazalo na tradíciu, ktorú započalo medzinárodné sympóziu v Brne v roku 1972, znamenajúce prielom vo všeobecnom uznaní modernej architektúry ako plnohodnotnej zložky pamiatkového fondu. Jedným z hlavných cieľov konferencie bolo oboznámiť odbornú verejnosť s pripravovanou obnovou brnenskej vily Tugendhat od Miesa van der Rohe, ktorá je už niekoľko rokov podrobovaná intenzívnym interdisciplinárnym prieskumom. Vďaka mimoriadne veľkej účasti prednášajúcich z rôznych krajín Európy, sa podarilo na tomto mieste zhodnotiť výsledky doterajších prieskumov vily, jej poslednú obnovu vykonanú v 80. rokoch, ako aj posúdiť navrhovanú stratégiu jej pripravovanej obnovy. Zároveň sa usporiadaním konferencie takého veľkého rozsahu podarilo upozorniť na špecifické požiadavky, ktoré si obnova modernej architektúry vyžaduje. Napriek tomu, že práve u tohto druhu architektúry má materialita povrchových plôch mimoriadny význam, je rešpektovaná len vo výnimočných prípadoch. Najohrozenejšie sú predovšetkým originálne plochy omietok. Ich význam nie je dodnes dostatočne zhodnotený a ich záchrana je spravidla veľmi náročná.

Prvý blok prednášok bol zameraný navšeobecnejšie tematické okruhy týkajúce sa klasickej modernej architektúry: na teóriu a históriu jej pamiatkovej ochrany a uznania jej kultúrnych hodnôt, na podstatu jej materiality, charakter a výraz používaných materiálov. Z jednotlivých príspevkov vyplývalo, že nutným predpokladom akéhokoľvek zásahu do pamiatky modernej architektúry je predchádzajúci výskum s využitím

dostupných moderných diagnostických techník. Omietky a farby hrajú zatiaľ v sanovaní týchto pamiatok podradnú úlohu, napriek tomu, že práve u kubických štruktúr klasickej moderny zbavenej akýchkoľvek ozdôb, má kvalita a úprava povrchových plôch špeciálny význam. Keďže moderná architektúra pracovala predovšetkým s monochrómami plochami, dôležitá bola hlavne kvalita použitého materiálu, ktorý mnohokrát určoval aj hierarchiu budov, či jednotlivých priestorov. Zástupca DOCOMOMO prof. O. Wedebrunn z Copenhagenu vystúpil s prednáškou Charakter a reč materiálov. Venoval sa v nej vzťahu jazyka a architektúry, ale aj všetkým aspektom, ktoré majú vplyv na vnímanie architektúry a jej materiálov. Zároveň upozornil na ďalší problém modernej architektúry, ktorým je jej neskoršie zámerné maskovanie (hlavne bytovej výstavby) pre jej nepopulárnu minulosť. Prvý blok prednášok uzavrel J. Allan z Londýna so svojimi Úvahami o materiáloch a mýtoch. Účastníkom sympózia priblížil históriu etablovania sa modernej architektúry vo Veľkej Británii a skúsenosti s jej pamiatkovou ochranou.

Druhý blok prednášok bol venovaný konkrétnym európskym príkladom. S nórske prostredím zoznámil účastníkov sympózia J. Brenne z Osla, ktorý je jedným zo zostavovateľov tzv. funkcionalistickej databázy. Spomínaná databáza je výsledkom triedenia poznatkov nazhromaždených v priebehu 100 rokov výskumu farieb a materiálov v modernej architektúre Nórska (cca 160 budov) do jednotného systému. V databáze je zaznamenaná napr. textúra a lesk použitých materiálov, použité technologické postupy, relevantná dobová literatúra. Využitelnosť takejto databázy

je veľmi vysoká, porovnaním povrchových úprav sa dá okrem iného identifikovať autorstvo stavby. I. van Zijl predstavila obnovu Rietveldovho Schoerderhuis v Utrechte z roku 1985. Obnova domu bola veľmi náročná, keďže pôvodné nákresy sa nedochovali, použitá farebná paleta bola neznáma a v tej dobe neexistovali žiadni odborníci ani skúsenosti. Za pomoci pôvodnej majiteľky vily a iniciátorky obnovy však bola dobre zvládnutá.

Druhý deň konferencie bol zameraný na pripravovanú obnovu vily Tugendhat.

materiálu, hoci aj banálnemu. Na sympóziu po prvýkrát verejne vystúpil aj autor obnovy vily Tugendhat, uskutočnenej v rokoch 1981-85, J. Janeček. Upozornil na sťažnené podmienky, za ktorých prebiehala, na absenciu akýchkoľvek prieskumov, neexistenciu domácich výrobcov, čo zabránilo jej rozsiahlejšej rekonštrukcii. Za daných podmienok sa obmedzil len na nutné ošetrenie stavby. V realite vtedajších možností to bola profesionálne zvládnutá obnova. M. Tichý z Brna, autor koncepcie pripravovanej obnovy vily Tugendhat, informoval o prebiehajúcich

Dodnes sú pôvodné materiály prehliadané. Príležitostí, keď ich možno zachovať v ich autentickej podobe sú ojedinelé a preto ich treba v každom prípade využiť. V príspevkoch jednoznačne odznelo preferovanie konzervácie so zachovaním stôp používania, ktoré sú taktiež záznamom histórie objektu. Súčasná prax českej pamiatkovej starostlivosti sa pohybuje medzi dvoma pólmi – reštaurovaním súčasného stavu so stopami minulosti a návratom k pôvodnému stavu. Dôležité je však predovšetkým neustále zvyšovanie znalostí o modernej architektúre,

Vila Tugendhat v Brne

Problematiku uviedol J. Sapák všeobecným priblížením brnenskej medzivojnovkej architektúry so všetkými jej špecifikami. Ako najpríkladnejšia obnova pamiatky modernej architektúry v Čechách bola predstavená K. Ksantom z Prahy obnova pražskej Müllerovej vily od A. Loosa. Jej komplexnej rehabilitácii predchádzal stavebno-historický prieskum, ktorý si vyžiadal rozšírenie štandardnej metodiky bežne zameranej na stavebnú podstatu, o nábytok, umelecké diela, záhradu... Chýbajúce prvky vo vile boli nahradené replikami podľa dochovaných originálov, reštaurované boli aj technologické časti ako napr. liatinové radiátory. Vonkajšie omietky boli presne zrekonštruované vrátane štruktúry, zrnitosti, technológií, náterov... Práve obnova vily Müller prezentuje príkladnú úctu k pôvodnému

prácach na jej obnove. Zúčastnení odborníci sa zhodli na koncepcii očistenia vily na jej podstatu a pietne doplnenie nezachovaného, či nenávratne poškodeného materiálu, vrátane oživenia emocionálneho pôsobenia vily. Vďaka vysokej úrovni teórie pamiatkovej starostlivosti a skúsenostiam s vilou Müller, je obnova profesionálne pripravená. Na konferencii bola predstavená ako príkladová pilotná akcia rehabilitácie modernej pamiatky.

Celým sympóziom sa niesla skrytá polemika, či pri obnove modernej architektúry preferovať pôvodnú architektonickú koncepciu alebo striktnie trvať na udržaní materiálov. Najpriateľnejšou sa javí kombinácia oboch princípov – udržanie materiálovej a zároveň aj architektonickej autenticity.

vykonávanie interdisciplinárnych výskumov, budovanie databáz, ale aj úcta k materiálu. Spoločnosť musí prijať skutočnosť, že sa má starať aj o tie diela architektúry, ktorých história nie je dlhá. Vyhnúť sa treba vytváraniu tzv. muzeálnych objektov, keďže zámerom moderny nebolo produkovať pamiatky, ale domy. Na druhej strane je však potrebné niektoré domy zachovať aj v muzeálnej podobe, aby sa uchovala predstava o ich pôvodnom fungovaní a emocionálnom pôsobení. Tomuto účelu dnes slúži Müllerova vila, a v blízkej budúcnosti po dokončení obnovy bude aj vila Tugendhat.

*Veronika Kapišinská
PÚ SR Bratislava
odd. architektonických pamiatok*

Odborno-metodický deň na tému Strešná krajina a jej ochrana

Pamiatkový úrad SR a Národný pamiatkový ústav ČR navzájom dlhodobo spolupracujú, delia sa o skúsenosti a riešia problémy v oblasti pamiatkovej starostlivosti. Jedným z aktuálnych problémov, ktorým sa obe inštitúcie čoraz častejšie zaoberajú, je ochrana krovov, striech a strešného reliéfu sídiel.

Z dôvodu aktuálnosti tejto témy spoločne zorganizovali odborný seminár s názvom Historické strechy a ich ochrana. Seminár tvorili dva odborno-metodické dni. Prvý bol zameraný na riešenie danej problematiky v širšom, všeobecnejšom zábere. Druhý deň sa bude konať na jeseň, taktiež v Brne, jeho témou bude prezentácia poznatkov a skúseností získaných pri riešení konkrétnych problémov historických striech a krovov.

MK SR, zhodnotili doterajšiu ochranu strešného reliéfu v chránených centrálnych územiach Bratislavy s názornými ukážkami na konkrétnych príkladoch rekonštruovaných a prestavaných striech. Nad uskutočnenými vydarenými realizáciami však vysoko prevyšovalo množstvo negatívnych príkladov. Ing. arch. P. Ižvolt z MK SR vo svojom príspevku predstavil Mestskú pamiatkovú rezerváciu vo Svätom Jure. Načrtol

poukázal na problémy aj možné riešenia, s ktorými sa v každodennej praxi pracovníci krajských pamiatkových úradov stretávajú. Dopoludňajší blok prednášok uzatvoril svojim nekonvenčným príspevkom Mgr. T. Hájek, Dr., nový generálny riaditeľ Národného pamiatkového ústavu ČR. Súčasný prístup k prestavbám striech a zobytnovanie podkroví historických budov prirovnal k opätovnej výstavbe vybombardovaných nemeckých miest

Strešná krajina vo Svätom Juri

Foto: P. Ižvolt

Odborno-metodický deň otvoril PhDr. Z. Vácha z brnenského odborného pracoviska Národného pamiatkového ústavu. V prvom príspevku Ing. arch. M. Solař z Národného pamiatkového ústavu v Prahe priblížil problematiku ochrany strešnej krajiny a striech od najširších súvislostí v rámci krajiny, sídla a urbanizmu, až po strechy jednotlivých objektov, so zreteľom na ich najmenšie detaily, pričom zdôraznil nutnosť pristupovať k streche ako k neoddeliteľnej súčasť stavby, s ktorou tvorí jeden celok. V súvislosti s rekonštrukciami striech podotkol, že pri ich ochrane je potrebné predovšetkým presne definovať hodnoty a spôsob ich ochrany, pričom žiadna metodika nie je návodom na to ako pamiatku obnovovať, je skôr návodom ako o veci premýšľať. V druhom príspevku Ing. I. Kodoňová a Mgr. A. Tahy, zástupcovia Pamiatkovej inšpekcie

vývoj sídla, charakterizoval miestne architektonické a urbanistické hodnoty a prvky a upozornil na skutočnosti, ktoré je potrebné brať pri ich ochrane do úvahy, so zreteľom na vidiecky charakter mestečka. Zhodnotil aj vybrané príklady zrealizovaných rekonštrukcií a prestavieb striech. Ing. arch. R. Mokriš z Krajského pamiatkového úradu Košice sa vo svojom príspevku venoval Mestskej pamiatkovej rezervácii v Košiciach. Podrobne popísal vývoj historického jadra mesta a následne plánovaný rozvoj mesta v druhej polovici minulého storočia, pričom zdôraznil hodnoty, ktoré sa vďaka plánovanému rozvoju podarilo zachovať. Pri ochrane strešnej krajiny je teda nemenej dôležité územné plánovanie, prostredníctvom ktorého je napríklad možné eliminovať tlak investorov v historických jadrách miest premiestnením obchodných a dopravných centier mimo historického prostredia. Na konkrétnych príkladoch

po druhej svetovej vojne, kedy sa do miest dostávala aj nekvalitná architektúra. Možné riešenie ako čeliť obrovskému tlaku zo strany investorov s ambíciami realizovať svoje zámery v pamiatkovo chránených územiach, našiel v spojení pamiatkovej ochrany s modernou technológiou. V tomto spojení vidí otvorenie sa pamiatkovej starostlivosti budúcnosti a investorom, za účasti rozumných investorov a zaujatej verejnosti. V spojení s prítomnosťou tak pamiatka získa nový zmysel. Ako príklad uviedol myšlienku umiestnenia slnečných kolektorov na streche chrámu Sv. Víta na Hradčanoch v Prahe, čo vyvolalo rozporuplné reakcie v radoch účastníkov seminára. Túto myšlienku podporil úvahami o rozšírenom využívaní solárnych článkov na strechách nemeckých evanjelických kostolov. Popoludňajší prednáškový blok zahájil Ing. L. Tejmar z Pamiatkovej

inšpekcie MK ČR. Na konkrétnych príkladoch poukázal na vhodné i nevhodné spôsoby rekonštrukcií a renovácií pamiatkovo chránených striech. Zároveň upozornil aj na príležitosť využívania obrazových archívnych materiálov pri pamiatkových obnovách striech v súvislosti s ich farebnosťou a použitým materiálovým zložením. Spomenul však aj príklady, kedy sa na základe dochovaných zobrazení sídiel na vedutách mylne interpretoval červenou farbou natretý drevený šindel ako keramická krytina a tento omyl bol aplikovaný

do zásad pamiatkovej starostlivosti týchto sídiel (napr. Český Krumlov). Ing. arch. J. Maršálková z Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica, pracoviska Kremnica vo svojom príspevku zdôraznila potrebu legislatívneho zabezpečenia ochrany strešného reliéfu sídiel vo forme zapracovania zásad jeho pamiatkovej ochrany do územnoplánovacej dokumentácie príslušného sídla, ktorá má väčšiu právnu váhu a poukázala na vybrané príklady zo stredného Slovenska. Prvý deň uzavrel Ing. arch. P. Hudák, PhD. z Krajského pamiatkového úradu

Nitra. Podrobne popísal historický vývoj mesta Komárno a jeho strešnej krajiny, poukázal na miestne architektonické a urbanistické hodnoty. Na konkrétnych príkladoch zhodnotil prístupy k prestavbám a rekonštrukciám striech a urbanistickým celkom. Príspevky z oboch odbornometodických dní budú publikované v 18. čísle zborníka Monumentorum Tutela, ktoré bude vydané v roku 2007.

*Daniel Szijjarto, Veronika Kapišinská
PÚ SR Bratislava
odd. architektonických pamiatok*

Vývoj mestského opevnenia v Trenčíne

Pracovníci Pamiatkového úradu SR prijali pozvanie Trenčianskeho múzea na prednášku archivára a historika PhDr. M. R. Zemeneho o vývoji mestského opevnenia v Trenčíne, ktorá sa konala 16. 2. 2006 v priestoroch Trenčianskeho múzea.

Prednáška odznela ako príspevok k celoročnej téme konferencie historických miest Európy **Mesto za hradbami - identita versus image**, ktorá sa bude konať v októbri 2006 v Trenčíne. Prednáška vychádzala z podrobného archívneho výskumu prednášateľa a priniesla veľa

Žigmundom Luxemburským na slobodné kráľovské mesto a okrem iných práv tak získal aj právo ohradiť sa hradbami. Mestské opevnenie pozostávalo z jednoduchého hradbového pásu s dvoma bránami. Nadväzovalo na opevnenie hradu a spolu s opevneným okrskom

kedy požiar spôsobil rozsiahle poškodenie hradieb, ktoré už neboli obnovené. V 18. storočí dochádzalo k postupnému búraniu mestských hradieb, aby uvoľnili miesto pre výstavbu obytných domov trenčianskych mešťanov. Z dvoch brán mestského opevnenia tzv. Hornej (vodnej)

Veduta Trenčína z roku 1710, Archív PÚ SR

zaujímavých informácií. Spštením prednášky bola prezentácia reprodukcii dobových vyobrazení mesta Trenčín s mestskými hradbami vo svojom pôvodnom rozsahu, z ktorých sa do dnešných čias zachovalo veľmi málo. Trenčín bol v roku 1412 povýšený kráľom

farského kostola tvorilo jednotný a ucelený fortifikačný systém, ktorý musel po stáročia odolávať nielen obliehaniu vojsk, ale i požiarom a povodniam. Podľa archívnych prameňov mestské opevnenie začali budovať okolo polovice 15. storočia. Svoju účelu slúžilo až do roku 1708,

a Dolnej (tureckej) brány sa do dnešných čias zachovala len časť Dolnej (tureckej) brány.

*Noémi Laczková
PÚ SR Bratislava
odd. architektonických pamiatok*

Obnova pamiatok 2006 - Fasády

Štúdio AXIS – Centrum vzdelávania v stavebníctve v spolupráci s Národným pamiatkovým ústavom, Českým národným komitétom ICOMOS a fakultou architektúry ČVUT v Prahe zorganizovali 6. ročník konferencie Obnova pamätok 2006 so zameraním na fasády.

Komplex prednášok tvorila širokospektrálna problematika obnovy v intenciách poznatkov zo súčasnej praxe. Cieľom konferencie bolo pomenovať problémy a východiská metodických princípov obnovy historických fasád a najmä artikulovať nevhodné stereotypy, ktoré je potrebné zmeniť alebo upraviť. Po viacerých diskusných príspevkoch bolo jednoznačne preukázané, že priečelie architektúry tvorí výtvarný celok, na ktorého výslednom uplatnení sa podieľa viac významných rovín poznania. Od návrhu jeho farebnosti až po pochopenie vzájomných súvislostí architektonickej kompozície včítane farebnosti striech, výplní otvorov či architektonických plastík a detailov zhotovených z

kameňa. Ich obnova či reštaurovanie majú pre ich konsolidáciu a prezentáciu rozhodujúci význam, najmä vo vzťahu k historickému originálu. Rovnako druh použitých materiálov historicky smeruje opäť k použitiu prírodných materiálov, najmä v druhu náterov s fundamentálnou podstatou prírodného vápna. V uvedených súvislostiach v praktickej rovine technických aplikácií v pamiatkovej praxi boli naznačené aj problémy uplatňovania „mýtov“, o ktorých správnosti sa akosi nezvykne ani uvažovať a ktorých výsledkom je problematická technologická životnosť a nie zriedka aj zánik časti historickej podstaty fasád. Termíny penetrácia, sanačné omietky, zriedené disperzie, čisté vápenné omietky a pod. sú

problémom nie často diskutovaným, ale názory rôznych odborníkov sú diametrálne odlišné. Výsledok dvojdnovej konferencie, spojenej s praktickou prezentáciou uplatňovaných metodických princípov, bol sumarizovaný v písomnom závere konferencie s odporúčením hlavného konzervátora NPU *Ochrana povrchových úprav pamätok a jejich častí zhotovených z kamene* publikovaný v časopise *Zprávy pamätkové péče 1/2005*. Ku konferencii bol vydaný *Sborník príspevků k 6. ročníku konference Obnova pamätok 2006 – Fasády*.

Miroslav Sura
KPÚ Banská Bystrica

Zasadnutie Európskeho združenia staviteľov katedrál

Vdňoch 4. – 7. októbra 2005 sa konalo každoročné zasadnutie Európskeho združenia staviteľov katedrál. Členovia združenia, ktorých počet sa blíži k stovke, sa stretli už tridsiaty raz – prvýkrát to bolo v roku 1975. Tohtoročným usporiadateľom bola huta v Brandenburgu pri Dóme sv. Petra a sv. Pavla.

Doobedie prvého dňa bolo venované zasadnutiu predsedníctva združenia a tlačovej konferencii, popoludní sa konalo otvorenie výstavy o sakrálnom staviteľstve v krajine Brandenburg v rokoch 1945 až 1989, ktorého súčasťou bola prednáška k téme v rámci kultúrnej krajinnej kampane *1000 rokov kresťanstva v Brandenburgu*. Tradične k otvoreniu zasadnutia patria aj večerné služby božie v kostole (dóm je od čias reformácie evanjelický), a tiež príhovor kurátora dómskeho nadačného ústavu o jeho dejinách, štruktúre, úlohách a vzťahu k mestu Brandenburg. Druhý deň pozdravila prítomných v prednáškovej sieni – aule tzv. Rytierskej akadémie, ktorá je súčasťou kláštorného komplexu pri dóme, predsedníčka združenia prof. B. Schock-Werner z Kolína. Ako už tradične, úvodné prednášky sa týkali miesta konania zasadnutia a jeho dómu. Zazneli informácie o dejinách mesta Brandenburg a jeho rozvoji (Dr. Krombholz, historik umenia, vedúci úradu pre ochranu pamiatok

a obnovy mesta), o stavebnej histórii Dómu sv. Petra a sv. Pavla cez prizmu jeho stavebného materiálu – tehly (Dr. Gertler), nechýbal preto ani vstup o význame a dejinách tehlového stavebníctva v Brandenburgu (arch. Perlichová z Technickej univerzity v Berlíne, odbor dejiny mestskej výstavby). Podrobný príspevok o stavebnej histórii klauzúry dómu predniesol architekt J. Padberg, dómsky staviteľ. Pohľad na danú lokalitu rozšírili informácie o archeologických vykopávkach (S. Dalitz a D. Rathert z firmy „pmp Architekten“). Príspevok venovaný hnutelnému fondu dómu priblížil „textilný poklad“ brandenburského dómskeho múzea (Dr. G. Gerhold). Odpoľudňajší program predstavil dómsky archív a nasledovala prehliadka ďalších kostolov mesta – sv. Gottharda, sv. Kataríny a sv. Petra. Po prijatí u starostky mesta v Staromestskej radnici deň zakončil v neskorších večerných hodinách workshop o praktických otázkach reštaurovania a riešenia technických otázok v rámci

historických stavieb.

Ďalší deň boli doobedňajšie príspevky ladené do praktických otázok práce a chodu obnovy dómu a klauzúry. Prednesené referáty priblížili reštaurovanie krížovej chodby s nástennými maľbami (reštaurátori B. Malter, O. Schwieger), koncept požiarnej ochrany dómu a klauzúry, riešenie problému hylotoxového zaťaženia drevených častí dómu, obsahujúcich DDT, otázky temperovania klauzúry a otázky financovania. Poobedňajším programom bola podrobná obhliadka dómu i klauzúry, tiež gotickej kaplnky sv. Petra a návšteva textilnej reštaurátorskej dielne fungujúcej pri dóme. Posledný deň bol venovaný príspevkom z rôznych hút a ich čiastkovým problémom a najnovším prácam. Zasadnutie zakončilo zhromaždenie členov, riešiacie organizačné otázky, tému softvéru digitálneho spracovania dokumentácie a riešenia niektorých metodických otázok.

Desana Lacková
PÚ SR Bratislava
odd. výtvar. a umelecko-remeselných pam.

Sigismundus – umenie a kultúra za vlády Žigmunda Luxemburského

Výstava venovaná Žigmundovi Luxemburskému a jeho dobe je spoločným projektom Szépművészeti Múzeum v Budapešti a Musée National d'Historie et d'Art v Luxemburgu a konala sa pod záštitou najvyšších predstaviteľov týchto dvoch štátov.

Výstava bola otvorená v Budapešti 19. marca 2006 a trvala do 18. júna. Po tomto termíne sa presunie do Luxemburgu, kde bude prístupná od 13. júla do 15. októbra 2006. Výstava prezentuje takmer 400 umeleckých diel pochádzajúcich z približne 100 rozličných zbierok galérií a múzeí z 19 krajín sveta, okrem iných aj zo Slovenska. Exponáty boli zapožičané aj z takých významných inštitúcií ako Bibliotheque Nationale a Louvre v Paríži, British Museum v Londýne, Metropolitan Museum v New Yorku, National Gallery vo Washingtone, Kunsthistorisches Museum vo Viedni, či Vatikánskej knižnice.

Cieľom výstavy bolo predstaviť osobnosť Žigmunda Luxemburského a obdobie jeho vlády ako uhorského kráľa a cisára Svätej Ríše Rímskej, ako aj kultúrne a umelecké dianie v tejto dobe. Výstava je rozdelená na niekoľko základných tém. Úvodná sekcia Anjouovské dedičstvo predstavuje pamiatky záverečného obdobia vlády Anjouovskej dynastie v Uhorsku, teda prostredie, v ktorom mladý Žigmund vyrastal. Vynikajú tu hlavne zlatnícke práce z Uhorskej kaplnky v Aachene, či súbor zlatých korun zdobených drahokamami a perlami. Nasledujúca téma Žigmundove vyobrazenia, medzi ktorými sa nachádzajú napríklad aj kresby od Pisanello, predstavuje rad portrétov, ako aj skrytých podobizní, ktoré približujú či už skutočné, alebo idealizované črty tváre panovníka. Ďalšou oblasťou, ktorej sa výstava venuje je mincovníctvo a pečate, ktorá ponúka súbor panovníckych pečatí a mincí vydaných v Žigmundovej dobe. Časť zameraná na svet rytierov Dračieho rádu predstavuje Žigmunda ako patróna umenia. Prezentované sú tu dve hlavné Žigmundove rezidencie, – palác v Budíne a Bratislavský hrad. Zastúpené sú tu sochy pochádzajúce z nálezu na Budínskom hrade z roku 1974 a tiež súbor zlatníckych predmetov, ceremoniálne meče, rad kostných

Dve svätice z Bôrky

Portrét Žigmunda Luxemburského

Relikviárová busta sv. Ladislava

sediel a ďalšie luxusné predmety súvisiace s rytierskym Dračím rádom, založeným Žigmundom v roku 1408. Ďalšia téma výstavy s názvom Žigmund na čele európskej politiky, sa venuje udalostiam Žigmundovej vlády, ktoré mali celoeurópsky význam, ako bitka pri Nikopole, Kostnický koncil, či Žigmundovo korunovanie za rímskeho cisára. Potomkovia a pamäť je téma zameraná na záverečnú fázu Žigmundovho života, miesto jeho posledného odpočinku – katedrálu vo Varadíne, i jeho zobrazenia v neskorších historických prameňoch. Prostredníctvom portrétov približuje tiež bezprostredných Žigmundových nasledovníkov na kráľovskom tróne. Posledná a najrozsiahljšia časť výstavy predstavuje medzinárodný charakter ako i osobitú umeleckú produkciu Žigmundovho dvora, umenie internacionálnej gotiky. Je možné vidieť tu množstvo sochárskych diel, tabuľové maľby, knižné maliarstvo, vyšívané omšové rúcha i zlatnícke diela. Viacero vystavených exponátov má pôvod na Slovensku. Architektonické pamiatky, ktoré sú predstavené prostredníctvom fotografií zastupuje najmä Dóm sv. Alžbety v Košiciach.

K výstave bolo vydaných niekoľko sprievodných publikácií. Okrem vedeckého katalógu v maďarskej, nemeckej a francúzskej verzii bol vydaný aj stručný sprievodca výstavou, ktorý zahŕňa najvýznamnejšie exponáty a popri maďarskej, anglickej, nemeckej a francúzskej jazykovej verzii, vyšiel aj v slovenčine. Podrobné informácie o výstave sú prístupné aj na internetových stránkach Szépművészeti múzea - www.szepmuveszeti.hu a www.sigismundus.hu, ktoré sú aj v anglickom jazyku a je možné prezrieť si tu množstvo vystavených exponátov v elektronickej forme.

Bronislava Porubská
Archív PÚ SR Bratislava

Svätec a jeho úloha v spoločnosti

Vďaka výraznej podpore Slovenskej pošty, a. s. sa mohla v Banskej Bystrici v dňoch 29. – 30. marca 2006 uskutočniť multidisciplinárna vedecká konferencia na tému **Svätec a jeho funkcie v spoločnosti**. Jej hlavnými organizátormi boli Katedra histórie Fakulty humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Katedra histórie Filozofickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku a Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici. Kvôli veľkému záujmu o prezentovanú tému bolo rokovanie rozdelené do dvoch paralelne prebiehajúcich sekcií. Sprievodnou akciou bola aj pútavá výstava Sakrálne umenie na slovenských poštových známkach, ktorú pripravilo Poštové múzeum Slovenskej pošty.

Úvodná prednáška v prvej sekcii patrila prof. R. Marsinovi, ktorý sa zamerl na vývoj ideálov svätosti (svätcov) a ich typy v stredoeurópskom priestore. Doc. M. Slivka sa vo svojom príspevku zamýšľal nad úlohou svätca ako ochrancu, prostredníka, patróna, priateľa Krista. Zaoberal sa otázkami patrocínii kostolov a kláštorov, pričom na prvé miesto v oblasti strednej Európy postavil zasvätenia Panne Márii. J. Bandy zaujal účastníkov zaujímavými výsledkami jazykovedného bádania, v ktorom sa venoval problematike výskytu slova *svätý* a *svätosť* v knihe Izaiáša. M. Babic sa zamerl na svätcov v 4. storočí a rozčlenil ich do šiestich kategórií - martýri, učítelia, mnísi, organizátori, askéti (eremiti), panny a vdovy. S veľkým prehľadom v problematike sa prezentoval V. Ježek, ktorý si za tému prednášky zvolil dualizmus alebo boj ducha a tela v sýrskej duchovnej tradícii. Dospel k záveru, že v sýrskej teológii bola neustále prítomná opozícia telo - duša, Boh - satan a východiskom z nej bola láska k Bohu. Do pohanskej slovanskej mytológie zablúdl M. Golema, ktorý v hagiografických legendách (napr. o sv. Jurajovi, či o sv. Kozmovi a sv. Damiánovi) nachádzal prvky predkresťanských náboženských predstáv. Slovo o sakrálnej architektúre priniesla B. Pomfyová. Svoju pozornosť sústredila na kult relikvií a na spôsob a miesto ich uchovávaní v ranostredovekých kostoloch. Do Konštantínopolu zaviedol účastníkov konferencie M. Hurbanič. Zaujali ho religiózne procesie pri obliehaní tohto mesta v rokoch 626–1453 a pôsobenie obrazov Krista a Bohorodičky. S veľkou zaujatosťou prednášala poľská bádatelka A. Pobóg-Lenartowicz o historickej výpovednej hodnote *miraculí*, životopisov svätých. Na príklade sv. Hedvivy Sliezskej a sv. Stanislava biskupa ukázala ich prínos pre poznanie konkrétnych historických reálií z rôznych oblastí života stredovekej spoločnosti. G. P. Hunčaga priblížil poslucháčom kanonizačný proces sv. Dominika, jednotlivé časti tohto procesu (*translatio*, *petitio*, *informatio*,

publicatio), ako aj chronologické a historické okolnosti beatifikácie sv. Dominika. Českého stredovekého filozofa, teológa a učítel'a Tomáša zo Štítneho si za tému prednášky vybrala J. Grollová. Veľmi prehľadne vysvetlila, akú úlohu zohrávali svätci, ich príkladný život, ale najmä ich výroky a myšlienky, v kázňach tohto autora. E. Lukoviny porovnával Život Konštantína a Metoda

Sv. Barbora z Rimavskej Bane

so súdobou hagiografickou spisbou 8. – 10. storočia. Pripomenul aj hlboký význam maľovania – písania ikon ako úkonu, ktorý dokáže priblížiť človeka k Bohu. Až v štyroch prednáškach (K. Nádaská, L. Pacindová, I. Gerát, M. Lalíková) dominovala obľúbená

uhorská svätica sv. Alžbeta. L. Pacindová spojila kult sv. Alžbety s výskytom špitálskych kostolov na území Slovenska v 13. - 16. storočí. O počiatkoch obrazového kultu sv. Alžbety referoval I. Gerát. Predstavil poslucháčom relikviár Alžbetinho tela z Marburgu, na ktorom sú v ôsmich scénach zobrazené skutky milosrdenstva – *opera* sv. Alžbety. Nový pohľad na gotické nástenné maľby v bývalej fare vo Zvolene a ich umelecko-historický a ikonografický rozbor priniesla M. Lalíková. Ich vznik zaradila do obdobia po roku 1462. Stredovekým nástenným maľbám bola venovaná aj prednáška J. Endrödiho. Podielil sa s účastníkmi o nové objavy po reštaurovaní malieb v kostole sv. Kataríny vo Veľkej Lomnici. Prehľad o atribútoch svätcov na stredovekých kachliciach stredoslovenskej banskej oblasti poskytla M. Mácelová. Zaujímavou obrazovou prezentáciou sa predstavil I. Graus v príspevku o postavení svätcov v laických rytierskych rádoch a záslužných vyznamenaniach. M. Orosová hodnotila na príklade sv. Barbory výtvarné dielo ako prameň pre dejiny odievania. Rokovanie prvej sekcie ukončila prednáška P. Maliniaka o problematike krížov na hraniciach majetkov.

V druhej sekcii prednášok bol každý deň členený do troch tematických blokov. V prvom z nich priblížil problematiku uchovávaní ostatkov svätcov J. Unger. Podal stručný prehľad o vzniku tradície uchovávať ostatky svätých v rozličných relikviárových schránkach, ale aj ako súčasť oltárov a sakrálnej architektúry, pričom sa sústredil najmä na české prostredie. Príspevky ďalších autorov boli zamerané na ikonografický rozbor. B. Matáková analyzovala motív ryby na pamiatkach od počiatkov ranokresťanského obdobia až po barok. P. Rusnák sa zamerl na Pannu Máriu a jej osobitné miesto medzi svätými. H. Žažová a M. Kalinová zaujali rozborom stredovekých malieb v premonštrátskom kláštore v Lelese. Pre mnohých neznáme osmanské janičiarske prostredie a osobnosť Hadži Bekatš Velího priblížila poslucháčom X. Celnarová. Najväčší priestor v druhej

sekcii dostali príspevky z obdobia baroka. Kult sv. Norberta dominoval v referáte J. Pátka. Úcta zakladateľa premonštrátskej rehole sa v našom prostredí šírila vplyvom pôsobenia tejto rehole po prenesení jeho ostatkov do Prahy. Kult sv. Jána Nepomuckého vo vzťahu k nášmu územiu priblížila I. Ronaiová. Barokovými knihami zázrakov bola inšpirovaná prednáška M. Holubovej. Tieto knihy boli súčasťou významných pútnických miest, zaznamenávali sa v nich zázračné uzdravenia či iné udalosti, ktoré dokladajú rozličné prejavy úcty veriacich najmä voči Panne Márii. A. Škovierová doložila, ako sa kázne v 18. storočí inšpirovali životopismi svätých.

Hlavnou témou ďalšieho bloku boli pútnické miesta a púte ako slávnosti, ktoré mali za cieľ sprostredkovať kontakt medzi veriacimi a svätcom. Zaujímavou metodológiou sa vyznačoval príspevok P. Žeňucha a K. Žeňuchovej, ktorí skúmali pútnictvo a ľudovú zbožnosť na základe dochovaných prozaických textov, napríklad rozprávok, pričom sledovali hlavne byzantskú liturgicko-obradovú tradíciu. D. Kodajová sa pokúsila o rekonštruovanie priebehu významných celonárodných, oficiálne organizovaných pútí, v ktorých dominovali mariánske pútnické miesta ako Šaštín, Ostrihom, Velehrad, ale aj Mariazell a Rím,

na základe dobovej tlače z tretej tretiny 19. storočia. V týchto prameňoch je možné sledovať priebeh celej organizácie púte od zverejnenia správy o jej usporiadaní, až po záverečné dobové zhodnotenie. Poukázala na postupnú zmenu postoja účastníkov týchto pútí od tradične chápaného pútnika v zmysle *homo viator* k *homo turistico*, kde vo vnímaní účastníkov postupne prevažujú cestovateľské zážitky a umelecko-historické hodnotenia, resp. popisy navštívených chrámov a miest. O svätcoch v živote mestečka Zborov informoval J. Adam. Sledoval problematiku spolupatrociní farského kostola sv. Margity a zmien patrocinia kaplnky sv. Žofie v kaštieli mestečka Zborov. Príspevok V. Pawlikovej-Vilhanovej priblížil pre väčšinu prítomných takmer neznámu problematiku kresťanských svätých na africkom kontinente. Tragické udalosti, ktoré sa tu odohrali v rokoch 1885 - 1886 boli neskôr podnetom pre vyhlásenie svätých ugandských mučeníkov. Predposledný blok druhej sekcie bol venovaný problematike martýrstva a vnímania svätých v novodobých dejinách 19. a 20. storočia.

Program celej konferencie bol mimoriadne široko postavený a naplnený množstvom príspevkov. Zaoberali sa témou svätca a jeho funkcií v spoločnosti

v období od počiatkov kresťanstva až po súčasnosť, a to nielen v tradične chápanom západoeurópskom kontexte, ale aj z pohľadu východo-kresťanských, resp. byzantských tradícií. Multidisciplinárnosť v rámci spracovávania tejto témy sa dnes javí ako nevyhnutná potreba, rovnako ako aj vytváranie možností a priestorov pre vzájomné stretnutia a dialógy. Rovnako dôležité je vedieť nasmerovať pozornosť odborníkov na určité konkrétne podnety a okruhy, pretože prílišná šírka problematiky môže byť na úkor jej vnímateľnosti pre zúčastnených úzko špecializovaných odborníkov.

Konferencia *Svätec jeho funkcie v spoločnosti* bola už tretím podujatím k cirkevným dejinám usporiadaným vyššie uvedenými organizátormi pod vedením R. Kožiaka, J. Nemeša a V. Múcsku. Je mimoriadne potešiteľné, že sa im opakovane podarilo vytvoriť možnosť pre stretnutia, ktorých výsledkom boli aj príslušné zborníky. Snáď sa už teraz môžeme tešiť na podobný zborník aj z tohtoročného podujatia.

Michaela Kalinová, Martina Orosová
PÚ SR Bratislava
odd. architektonických pamiatok, archív

Storočnica profesora Alexandra Húščavu (4. 1. 1906 – 9. 8. 1969)

Moyzesova sieň v Bratislave bola dňa 6. januára 2006 miestom konania slávnostného akademického zhromaždenia pri príležitosti stého výročia narodenia univerzitného profesora Alexandra Húščavu, zakladateľa študijného odboru archívnictva na Filozofickej fakulte UK v Bratislave a prvého profesionálneho vedca a vysokoškolského pedagóga v odbore pomocné vedy historické na Slovensku. Zhromaždenia sa okrem žiakov a kolegov pána profesora, absolventov a študentov archívnictva a histórie, zúčastnili aj manželka pána profesora Matilda Húščavová a syn Dušan. Hlavný príhovor predniesol prof. Jozef Novák.

Prof. PhDr. Alexander Húščava sa narodil 4. januára 1906 v Lamači. Stredoškolské aj vysokoškolské štúdiá absolvoval v Bratislave, dva roky strávil aj na Vatikánskej archívnej škole. V roku 1937 začal pracovať na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského,

kde sa habilitoval z pomocných vied historických. O dva roky neskôr sa stal riadnym profesorom univerzity. Od roku 1950 až do svojej smrti v 1969 bol vedúcim odboru archívnictva. Vyučoval paleografiu, chronológiu, numizmatiku, sfragistiku, heraldiku, metrológiu, viedol paleografický a diplomový seminár.

Najlepšie vystihol osobnosť prof. A. Húščavu jeho žiak a nasledovník prof. J. Novák: „...bol to veľký a citlivý učiteľ, ktorý mal veľký vplyv na všetkých študentov... všeobecnú obľubu si získal úprimným a hlbokým záujmom o každého poslucháča archívnictva... mal veľkú autoritu, ktorú získal odbornými znalosťami, príkladným korektným jednaním a veľkou otvorenosťou... do pomocných vied historických bol zaľúbený a túto lásku vštepoval každému študentovi... bol veľmi pracovitý a pracovitnosť vyžadoval aj od študentov.“

Prof. Húščava vybudoval študijný odbor, ktorý sa od začiatku vyznačoval

vysokou úrovňou a túto si aj zásluhou súčasných učiteľov a študentov udržiava dodnes.

Martina Orosová
Archív PÚ SR Bratislava

XIII. zjazd a Valné zhromaždenie Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV

Pod záštitou prezidenta SR I. Gašparoviča sa v Banskej Bystrici v dňoch 25. – 26. apríla 2006 uskutočnil XIII. zjazd a dňa 27. apríla Valné zhromaždenie Slovenskej historickej spoločnosti (SHS).

V prvý deň po slávnostnom otvorení odznela správa o činnosti SHS v rokoch 2001-2006 a správy o činnosti odborných sekcií, klubov a krúžkov. Predseda SHS V. Čičaj vzdal hold odbornej činnosti historikov, často bez nároku na honorár, a hoci SHS má 332 členov v 15 sekciách, nie všetci historici sú jej členmi. S tým súvisí i problém vydávania a zaujatia rezolúcií v médiách a na verejnosti, keďže nejde o výsostne stavovskú organizáciu. Mnohé z načrtnutých problémov a úloh z posledného zjazdu v roku 2001 v Smoleniciach napr. v otázkach výučby a učebníc dejepisu sa nepodarilo vyriešiť. Vystúpil aj predseda Slovenského národného komitétu historikov (SNKH) D. Kováč. Navrhol, aby sa prijalo uznesie o voľbe členov do SNKH členmi SHS na Valnom zhromaždení SHS. V diskusii odznela kritika i návrhy na zlepšenie činnosti napr. ohľadom komunikácie a informovanosti, prijímania študentov histórie a vyštudovaných historikov pracujúcich mimo svojho odboru do SHS, neexistujúceho zoznamu členov sekcií a preukazov pre členov SHS a i.

Prvý blok druhého dňa bol venovaný 60 rokom SHS a slovenskej historiografii. Zazneli v ňom prednášky, ktoré hodnotili doterajšiu činnosť SHS. Rozprúdila sa živá diskusia o ďalšom smerovaní činnosti SHS, v ktorej sa prejavili generačne rozdielne pohľady a prístupy na budúcnosť SHS. Po roku 1989 vzniklo množstvo katedier histórie, ktoré vychovávajú prevažne učiteľov dejepisu. Podobne je trh zaplavený populárno-náučnou literatúrou rôznej kvality, pričom na vydávanie vedeckých zborníkov je nedostatok financií. Preto je potrebné sa viac uchádzať o grantové programy. Opäť rezonovala otázka koncepcie slovenských dejín, potreba napísania nových akademických dejín, nadväzovanie výskumu na európske a svetové trendy, najmä teraz po vstupe

do EU. S tým je spojená nevyhnutnosť publikovať výsledky bádania nielen doma pre vedeckú a laickú verejnosť, ale aj v zahraničí. Diskutovalo sa aj o vedeckej etike a plagiátorstve, o pripravovanom Slovníku slovenských historikov či chýbajúcej stratégii prezentácie historickej vedy. Podiel na stagnujúcom resp. klesajúcom trende výskumu dejín má i slabšia vedecká činnosť historikov v archívoch a múzeách.

Foto: V. Obuchová

V druhom bloku vystúpili s referátmi predrokovaniami v sekcii starších a novších dejín: J. Bartl o problematike výskumu starších slovenských dejín – načrtnol napr. problém vydávania prameňov k slovenským dejinám a terminologické otázky; M. Kohútová o problematike výskumu novších slovenských dejín – vystúpila napr. s nedostatočným záujmom o výskum tohto obdobia dejín a s otázkou časového vymedzenia pojmu slovenského novoveku, R. Holec o problematike výskumu slovenských dejín 19. storočia – nadhodil napr. úlohu vydávania prameňov a zjednotenia terminológie, B. Ferenčuhová o problematike

výskumu slovenských dejín 20. storočia – naznačila napr. dôležitosť poznať všeobecné dejiny a venovať sa aj tejto oblasti, aby sme sa neuzavreli. Počas rokovania v sekcii starších dejín odznelo niekoľko koreferátov. Kvôli pokročilosti času bolo rokovanie ukončené a k tomu najpodstatnejšiemu, riešeniu načrtnutých otázok a úloh, sa nedospelo.

Posledný deň počas Valného zhromaždenia SHS si účastníci vypočuli správu o činnosti Výboru SHS, o hospodárení SHS a Správu revíznej komisie. Uskutočnila sa voľba Výboru SHS. Odovzdaných bolo 79 platných hlasovacích lístkov. Zvolení boli V. Čičaj (69 hlasov), J. Lukačka (67), I. Graus (62), J. Bartl (61), V. Múcska a P. Valachovič (60), P. Švorc (55), K. Hradská (50), M. Skladaný (46), B. Szeghyová (43), J. Ragačová (40). Do revíznej komisie boli zvolení J. Baďurík (74), E. Machajdíkova (62) a M. Kamenický (58). SNKH po voľbe tvoria: R. Holec (62), L. Sokolovský (61), V. Segeš a P. Švorc (54), D. Kováč (52), B. Ferenčuhová a J. Lukačka (49), E. Ivaničková (43), P. Valachovič (40), S. Michálek (38), R. Kožiak (37).

Okrem voľby bolo prijatých niekoľko uznesení, napr.: o voľbe členov SNKH, o oživení regionálnych pobočiek, o zabezpečení evidencie členov sekcií, o prijatí historikov s ukončeným bakalárskym stupňom štúdia a aktívne nepracujúcich vyštudovaných historikov za členov SHS, o vypracovaní návrhu informačnej prezentácie a stratégie SHS, o dištancovaní sa SHS od vyjadrenia I. Mrvu o nejestvovaní holokaustu na Slovensku.

Henrieta Žažová
Archív PÚ SR

K nedožitému výročiu Blanky Kovačovičovej - Puškárovej *1926 - †1999

Čas veľmi letí a nedávno, ale už v minulom storočí, sme spolu ukončovali výskumné i rôzne odborné práce a potom nastalo sa rozlúčili s Blankou Kovačovičovou - Puškárovou - vedeckou a výskumnou pracovníčkou, publicistkou, najmä telom i dušou pamiatkarkou, jednou z najvýznamnejších osobností ochrany pamiatok Slovenska.

Pani Blanka, ako sme ju my mladší volali, bola veľmi milou a príjemnou kolegyňou aj pre svoj neopakovateľný dar rozprávania rôznych príbehov a interpretovania mysterióznych zážitkov najmä svojich starších kolegov. Svoj život a dielo zasvätila všetkým zákútiám a poschodiam pamiatkovej starostlivosti – minulej či dnešnej ochrany pamiatok. V rokoch 1950 - 1951 už ako študentka dejín umenia a etnografie Filozofickej fakulty UK popri štúdiu pracovala v referáte pamiatok vtedajšieho Povereníctva školstva a osvetu, ale aj od roku 1951 už v novozaloženom Slovenskom pamiatkovom ústave. Po ukončení štúdia v roku 1953 sa stala odbornou a postupne vedúcou pracovníčkou ústavu. Stala sa aj zakladajúcou členkou novej generácie odborníkov – pamiatkarov. Svojou prácou a dielom nadviazala na nestorov ochrany pamiatok Slovenska – Dr. Güntherovú, Doc. Wagnera i manželov Menclovcov. Neskoršie zase vychovávala nastupujúce generácie pracovníkov v pamiatkovej starostlivosti. Okrem samostatných i v kolektíve spracovávaných odborných a výskumných úloh, ktoré viedla, usmerňovala a riešila, najviac jej život dokumentuje zanechané dielo. Patrila

k významným a dominantným autorom 4-dielneho Súpisu pamiatok na Slovensku (1967 – 1974), ktorý bol ocenený Cenou D. Jurkoviča a je dodnes neprekonaný, hoci veľa pamiatok z neho zmizlo „vo víre dejín“. Práve ňou spracovaný okres Pezinok bol vzorom pre spracovávanie súpisu. Táto činnosť ju zamestnávala stále, pričom jednou z ostatných prác bolo spracovanie prehľadu súpisných prác v Európe, ako východzieho podkladu na nové súpisné dielo Slovenska. V kandidátskej dizertačnej práci zase spracovala tému románskej architektúry na Slovensku, ktorej sa ďalej venovala pri výskumoch a metodickéj činnosti najmä sakrálnych pamiatok, ale aj meštianskych domov a iných druhov architektúry. Ich ochrana a záchrana, evidencia, hodnotenie, ale aj využívanie či prezentácia bola jej celoživotnou náplňou, čo dokumentujú práce z viacerých lokalít Slovenska – výskumy a metodika záchranu i obnovy pre bloky zástavby v pamiatkovej rezervácii Bratislava, domy v Trnave i Prešove. Kostoly v zátopovej oblasti Liptovská Mara, Dóm sv. Alžbety v Košiciach, kláštor v Hronskom Beňadiku, hradný kostol v Kremnici, farské kostoly v Spišskej Soboti, Spišskej Belej, Strážkach, Kežmarku či Spišskej Kapitule, kostoly v Drážovciach, Jakubovej Voli i Lesnom sú len časťou z viacerých. K tomu spišské zvonice – Spišská Sobota, Strážky, Vrbov i hradný kostol v Nitre dopĺňujú jej spektrum prác. Z množstva štúdií či monografických prác sú to najmä publikácie o pamiatkových rezerváciách Bratislava, Kežmarok, Spišská Sobota a Spišská Kapitula. Drevené kostoly východného obradu na Slovensku sú ojedinelou monografickou a súpisnou prácou, ktorá zostala publikovaná len v ukrajinskom jazyku. Publikáciami pre oblasť cestovného ruchu zase prezentovala význam i atraktivnosť kultúrnych pamiatok a kultúrneho dedičstva Slovenska. Dúfam, že budeme mať všetci možnosť pripomenúť si jej život a dielo aj na nejakom spoločnom odbornom podujatí.

*Za kolektív spolupracovníkov
– pamiatkarov Ludmila Husovská*

Odišiel Gabriel Tököly *1952 - †2006

Počas tohoročných veľkonočných sviatkov, v sobotu 15. apríla 2006, sa v rožňavskom Dome smútku konal pohrebný obrad. Rožňava a Gemer sa lúčili s jedným zo svojich najdrahších synov, s ich veľkým ospevovateľom - historikom, pamiatkarom a archeológom Gabrielom Tökölym. Hebrejské meno Gabriel v prenesenom význame slova znamená muža poslaného bohom, božieho posla - anjela. A tak ako archanjel Gabriel bol prvým zvestovateľom narodenia Spasiteľa sveta, radostnej zvesti pre všetkých ľudí, tak aj náš zosnulý po celý svoj život prinášal ľuďom, ktorí ho poznali, radosť. Byť v jeho spoločnosti a pracovať s ním, bola skutočná radosť a potešenie. Vždy hýril nápadmi, vtipom, dobrou náladou, ktorou povzbudzoval sklamaných, skeptických, dodával optimizmus, i keď ho sám často nemal nazvyš. Z jeho očí sálalo vždy ľudské teplo, ktoré prehrialo aj tú najtrudnomyseľnejšiu dušu. Bol nielen skvelým manželom a otcom, ale aj inteligentným spoločníkom, spolupracovníkom, kamarátom, fundovaným znalcom histórie a umenia, veľkým humanistom a výsostne tolerantným človekom. Napriek svojmu vzdelaniu a postaveniu, ktoré dosiahol, sa nikdy nevyvyšoval a mal vždy milé slovo pre každého, aj toho najnižšie postaveného, najobyčajnejšieho človeka. Aj pre túto vlastnosť si ho každý, kto ho poznal, vážil a mal rád. Pre svoje rodisko, milovanú Rožňavu, urobil taký kus práce pri poznávaní jej histórie a šírení jej dobrého mena, ako nikto pred ním. Rovnaký kus práce vykonal aj v oblasti pamiatkovej starostlivosti a muzeológie. Po skončení štúdia archeológie v Budapešti a po krátkej praxi v múzeu

v Nových Zámkoch, sa v roku 1977 vrátil do svojho rodného mesta, aby z neho už nikdy neodišiel. Tu začal pracovať najprv ako historik a archeológ v rožňavskom Banickom múzeu, odkiaľ po dvoch rokoch prešiel do novozriadenej Okresnej pamiatkovej správy, kde pracoval ako archeológ a historik do roku 1987. Z jeho archeologických výskumov spomeňme aspoň výskum jelšavského hradiska, románskej rotundy v Šiveticiach, ranogotického kostola v Lúčke a zaniknutého stredovekého kláštora v lokalite Lipovník - Soroška - Hrušov. Keď sa okresné pamiatkové správy na Slovensku stali inžiniersko-investorskými organizáciami krajských ústavov štátnej pamiatkovej starostlivosti a odborní pracovníci ich museli opustiť, odišiel z dobre rozbehnutého pamiatkarskeho pracoviska späť do múzea. Pracoval tu nepretržite od roku 1987 do roku 1990, kedy bola obnovená odborná pamiatkarska činnosť aj na bývalej rožňavskej „pamiatkovej správe“, ktorá sa stala regionálnym strediskom Pamiatkového ústavu v Bratislave. Archeológ a historik Gabriel Tököly sa stal riaditeľom tohto strediska, ktoré dostalo do vienka rozsiahle územie vtedy štyroch okresov: Rožňava, Rimavská Sobota, Lučenec a Veľký Krtíš. Nový riaditeľ a staronový pracovník pritiahol do strediska ďalších bývalých rožňavských pamiatkarov a dal dokopy skvelý kolektív, ktorý sa s vervou pustil do práce. Bol stredobodom a dušou svojho pracovného tímu, neúnavným organizátorom, ktorý nikdy neváhal obetovať aj svoj voľný čas pre včasné a kvalitné splnenie plánovaných úloh, a zároveň vymýšľal úlohy navyše, ktorých plnenie skoro vždy znamenalo záchranu, novú prezentáciu alebo propagáciu kultúrnych hodnôt milovaného Gemera. V krátkom nekrológu niet priestoru na výpočet všetkých jeho aktivít, ktorých výsledkom bola popularizácia a vzbudenie záujmu o kultúrne pamiatky u širokej verejnosti, a to nielen u nás doma, ale aj v zahraničí. A boli to nielen nespočetné prednášky a príspevky v odbornej i dennej tlači, ale napríklad aj množstvo dokumentárnych filmov o pamiatkach a ich hodnotách. V nich

sa prejavil ako oduševnený narátor, ktorý fundovanosťou a pútavosťou svojho hovoreného prejavu v slovenskom i maďarskom jazyku vždy mimoriadne zaujal diváka či poslucháča. Mimoriadnu službu slovenskej i maďarskej pamiatkovej starostlivosti vykonal ako spolutvorca a zdatný sprievodca výstavy Stredoveké nástenné maľby v srdci Európy, s ktorou navštívil mnoho významných európskych miest a ktorú sprevádzal aj na svetovej výstave EXPO 2000 v Hannoveri.

I keď rodnou rečou nášho zosnulého bola maďarčina, v ktorej v posledných rokoch napísal a zostavil niekoľko kníh z oblasti regionálnej histórie, rovnako bravúrne ovládal i slovenský jazyk a často sme ho mohli počuť ako tlmočníka na rôznych odborných konferenciách, seminároch, výstavách a iných podujatiach. Bol tiež významným a užitočným sprostredkovateľom odborných kontaktov medzi slovenskými a maďarskými pamiatkarmi.

V roku 2002, keď sa z Pamiatkového ústavu stal Pamiatkový úrad, v obave z obmedzenia svojich odborných ambícií a možností venovať sa čisto vedeckovýskumnej práci, prijal ponuku pracovať ako historik v SNM - Múzeu v Betliari, kde ho čakala mnohohväzková a dosiaľ nespracovaná andrássyovská knižnica, na ktorú sa nesmierne tešil. Nestihol však už vyťažiť z nej to, čo mal naplánované a čo od nej očakával. Odišiel predčasne, v rozkvetе svojich tvorivých síl, nestihol už ani navštíviť pamiatky obdivovaného Toskánska, kam sa chystal, nedožil sa vytúženého dôchodku, kedy už chcel mať pokoj od všedných, prozaických a malicherných starostí nášho uponáhľaného života.

Nedokončené dielo Gabriela Tökölyho v oblasti regionálnej historiografie a umenia bude vždy inšpiráciou, ktorá bude povzbudzovať jeho bývalých spolupracovníkov a nasledovníkov do ďalšej práce. Česť jeho svetlej pamiatke!

*Edita Kušnierová
KPÚ Košice, pracovisko Rožňava*

Chemicko-technologické oddelenie PÚ SR

Chemicko-technologické oddelenie Pamiatkového úradu Slovenskej republiky je špecializované pracovisko s celoslovenskou pôsobnosťou, zamerané na fyzikálno-chemické a technologické prieskumy a výskumy hnutelných a nehnuteľných kultúrnych pamiatok, najmä pre potreby reštaurovania a obnovy pamiatok.

do priestorov na Bratislavskom hrade, neskôr do Lamača a na Leškovu ulicu v Bratislave a od roku 2000 sídli v novozariadených priestoroch na Červenom moste. Personálne obsadenie oddelenia za posledných desať rokov tvoria iba traja pracovníci - chemičky **Daniela Cebecauerová**, **Eva Klučková** a **Martina Stillhammerová**.

Chemicko-technologické laboratórium

Kolegyne Eva Klučková a Martina Stillhammerová pri práci

Laboratórium bolo založené ešte v rámci SÚPSOP-u v roku 1960. V priebehu rokov sa niekoľkokrát sťahovalo, najprv z Vajanského nábrežia

Naše oddelenie vykonáva odborné prieskumy kultúrnych pamiatok, galerijných a muzeálnych zbierkových predmetov a umeleckých diel (obrazy

O nás

Informátor archívu Pamiatkového úradu SR

na plátne a dreve, drevené a kamenné plastiky, oltáre, ikonostasy, historický nábytok, textilie, drevené konštrukčné prvky, nástenné maľby, kamenné architektonické články, omietky, štuky a iné). Máme dva RTG prístroje: stacionárny aj prenosný, ktorými vykonávame röntgenové snímkovanie olejomalieb, tabuľových malieb a drevených plastík. Veľkou pomocou pre nás bolo získanie elektrónového mikroskopu s EDS mikroanalýzátom (v roku 2005 v rámci japonského kultúrneho grantu), okrem neho tvoria vybavenie laboratória optický polarizačný mikroskop, stereolupa, sitovací prístroj, sušiarne a ďalšie základné laboratórne prístroje. Žiaľ, finančná situácia Pamiatkového úradu SR nám neumožňuje laboratórium dovybaviť tak, ako by bolo potrebné, takže niektoré požadované druhy analýz nemôžeme realizovať. Problémom je aj základná obmena opotrebovaných prístrojov (väčšinou majú viac ako 20 rokov a sú na hranici svojej životnosti).

Vymenovať všetky druhy činnosti, ktoré vykonávame, je prakticky nemožné. Vzhľadom na to, že sme v podstate jediné pracovisko na Slovensku, ktoré je zamerané na prieskumy pamiatok, je rozsah a aj objem našej práce veľmi široký. Medzi najčastejšie požadované patria prieskumy farebných vrstiev (určenie stratigrafie, identifikácia pigmentov a spojív

v jednotlivých vrstvách, analýza podložky – určenie druhu plátna, dreveniny, horniny alebo kovu). Druhou veľkou skupinou sú prieskumy nehnuteľných pamiatok (analýzy omietok a mált, stanovenie obsahu vlhkosti a koncentrácie vodorozpuštných solí v murivách, prieskumy drevených konštrukčných prvkov a pod). Získané informácie o pôvodných použitých materiáloch a technológiách, ako aj o neskorších opravách a reštaurátorských zásahoch slúžia ako podklady pre návrh na reštaurovanie a obnovu pamiatkového objektu. Je možné ich využiť pri datovaní a potvrdzovaní autenticity umeleckého diela, prípadne pri určení autorstva a proveniencie. Okrem toho sa zisťuje stav, rozsah a príčiny poškodenia pamiatok, navrhujú sa technologické postupy a materiály na realizáciu reštaurátorských prác a odbornej pamiatkovej obnovy. Vykonávame aj poradenskú, konzultačnú a expertnú činnosť v oblasti obnovy a reštaurovania kultúrnych pamiatok. V poslednom období sa Chemicko-technologické oddelenie podieľalo aj na riešení niekoľkých medzinárodných projektov - napríklad prieskumy stredovekých nástenných malieb, maľovaných drevených stropov a empor z oblasti Gemerskej kotliny alebo projekt ROCEM, ktorý je venovaný románskemu cementu. Prieskumy a analýzy si môžu objednať nielen reštaurátori,

ale aj iní záujemcovia, napr. stavebné firmy, správcovia a vlastníci objektov a umeleckých diel a iní. Externým záujemcom sú práce fakturované na základe sadzovníka.

Ročne realizujeme okolo 130-150 akcií. Iba pre ukážku, v minulom roku to boli napríklad fyzikálno-chemické prieskumy 15 olejomalieb, 4 tabuľových malieb a ikon, 4 plastík, 7 oltárov, 1 organu, 19 nástenných malieb alebo historických fasád, 2 prieskumy súborov hrobových textílií, 4 prieskumy drevených konštrukčných prvkov. Obsah vlhkosti a koncentráciu vodorozpuštných solí sme stanovovali vo vzorkách zo 48 budov, prevažne pamiatkových objektov.

K najzaujímavejším akciám v minulom roku patrili napríklad prieskumy polychromie z bočného oltára sv. Kríža zo Spišskej Kapituly, z oltára Panny Márie z Rače, z olejomaľby Piety z oltára v Klčove, olejomalieb A. Muchu a L. Mednyanszkeho, prieskumy nástennej maľby a štukovej výzdoby kaplnky sv. Jána Almužníka z Dómu sv. Martina v Bratislave, nástennej maľby z kostola klarisiek v Trnave, nástennej maľby z radnice v Bardejove alebo prieskumy hrobových textílií z archeologických výskumov z Dómu sv. Martina v Bratislave a z kostola v Devíne.

*Martina Stillhammerová
PÚ SR Bratislava, CHTO*

Fotolaboratórium PÚ SR

Fotolaboratórium nie je síce samostatným oddelením, je súčasťou Archívu Pamiatkového úradu SR, ale jeho výrazne špecifická činnosť si zaslúži samostatnú kapitolu.

Z HISTÓRIE FOTOGRAFOVANIA KULTÚRNYCH PAMIATOK

Vizuálna dokumentácia kultúrnych monumentov bola spočiatku doménou výtvarne vzdelaných kresliarov a maliarov. Ich práce však boli často, napriek snahe o verné zobrazenie, skreslené či tvorcom idealizované, ako to poznáme napríklad z niektorých prác Viktora Myskovszkého. Rozvoj fotografie a jej prenikanie do všetkých oblastí vedy a kultúry nemohlo obísť ani zaznamenávanie stavu historických objektov. Postupne sa stalo rovnocenným partnerom grafickému zobrazeniu, najmä vďaka svojmu autentickému realistickému zachyteniu skutočnosti.

Fotografovanie kultúrnych pamiatok bolovýznamnoudokumentárnoučinnosťou ešte za čias Uhorska. Mnohí korešpondenti Uhorskej pamiatkovej komisie boli zároveň fotografmi, resp. objednávateľmi fotografií. Medzi najvýznamnejších autorov patrili napr. Kornél Divald a Otto Sztehlo. Popri grafikách a akvareloch sa tak postupne rozvíjala aj dokumentačná zbierka fotografií, resp. negatívov. Fotografie slovenských pamiatok pred rokom 1918 sú dnes súčasťou fotoarchívu maďarského pamiatkového úradu v Budapešti (Kulturális Öröksékvédelmi Hivatal), kde im je venovaná v porovnaní s našimi podmienkami nadštandardná pozornosť (uchovávanie v ochrannej atmosfére, odborné spracovávanie, publikovanie).

Fotografovanie bolo neodmysliteľnou súčasťou práce aj Štátneho referátu na ochranu pamiatok na Slovensku v období prvej Československej republiky. Václav

Mencl ako odborný pracovník referátu bol zároveň vynikajúcim fotografom. Jeho práce, ale aj zábery ďalších fotografov, sú súčasťou zbierky negatívov a fotografií v Archíve PÚ SR.

Fotografie sa rýchlosťou a kvalitou vyhotovenia presadili ako jeden z najvýznamnejších spôsobov dokumentácie pamiatok. Ten vzrástol najmä po druhej svetovej vojne, keď bolo nutné zachytiť existujúci stav mnohých zničených, vyrabovaných či poškodených pamiatok.

V 50. a neskôr v 60. rokoch, pri prácach na súpise pamiatok, sa fotograf stal trvalou súčasťou pracovných kolektívov, ktoré pracovali v teréne na základnom výskume pamiatok. Do vtedajšieho dokumentačného oddelenia Pamiatkového ústavu prúdili tisíce záberov z terénu. S jeho priebežným spracovávaním boli čoraz väčšie problémy, preto sa pri nej začali využívať pomocné brigádnické sily.

Aj dnes zápasíme s návalom negatívov a pozitívov určených na spracovanie. Bez pomoci externých spolupracovníkov by sme túto prácu nedokázali zvládnuť.

K najznámejším fotografom, ktorí dlhoročne pracovali v pamiatkovej starostlivosti v rokoch 1951 až 2002, patrili tieto osobnosti: **Borodáč, Kedro, Zelms, Imro, Podhorský, Ruttkayová - Fialová, Bukšár, Celle, Závodná - Justová, Jursa, Pisoň, Motaj, Kružinský, Sedlák, Vlková, Hoffman, Pavlík, Červeňanský, Sláma, Jurík.**

- fotodokumentácia kultúrnych pamiatok klasickým aj digitálnym spôsobom

- výroba čiernobielych fotografií vo vlastnom laboratóriu

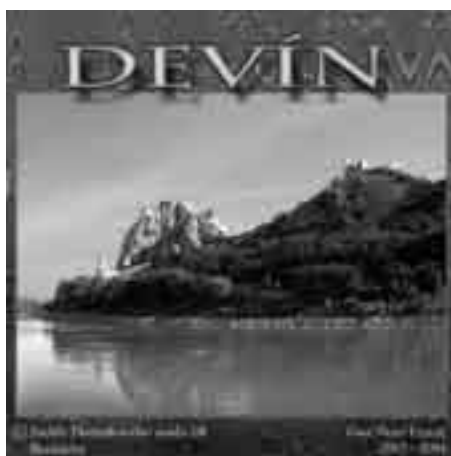
- počítačová úprava digitálnych fotografií a tvorba zbierky CD a DVD nosičov

- výroba reprodukcí a reprezentatívnych fotografií

- výroba farebných fotografií dodávateľským spôsobom na objednávku zamestnancov úradu pri plnení pracovných

i externých bádateľov, je výroba čiernobielych fotografií vo vlastnom fotolaboratóriu. Táto činnosť je postupne čoraz väčšou vzácnosťou a o to viac je objednávateľmi cenená. Pri týchto prácach, ale najmä pri evidencii negatívov, sa uplatňuje aj fotografická laborantka a dokumentátorka **Katarína Horková.**

Program prác sa každoročne riadi plánom hlavných úloh a ďalšími úlohami plnenými Pamiatkovým úradom SR i jednotlivými krajskými pamiatkovými úradmi. V posledných rokoch

Ukážky obalov pre nosiče s digitálnymi fotografiami Archívu PÚ SR (autor: P. Fratrič)

Fotolaboratórium sa postupne stalo pevnou a významnou súčasťou Archívu PÚ SR. Archívna zbierka čiernobielych negatívov patrí medzi významné a jedinečné zbierky svojho druhu na Slovensku. Obsahuje čiernobiele negatívy – sklenené a celuloidové s formátmi: kinofilm 24x36mm, 6x6cm, 6x9cm, 9x12cm, 13x18cm. Ich počet presiahol dvestotisícovú hranicu. V posledných rokoch sa presadzuje aj digitálna fotodokumentácia, z ktorej vznikajú monotematicky zamerané CD a DVD nosiče.

SÚČASNÁ ČINNOSŤ FOTOLABORATÓRIA

V súčasnosti sa činnosť fotolaboratória zameriava na tieto hlavné úlohy:

úloh a na objednávku externých bádateľov.

Naši dvaja fotografi **Juraj Müller** a **Peter Fratrič** celoročne fotografujú v teréne. Ich cieľom je nielen exteriérová a interiérová podoba nehnuteľných kultúrnych pamiatok, ale aj hnutelné kultúrne pamiatky v interiéri. Najmä pri týchto fotograficky náročných prácach je nevyhnutné ich špecializované vzdelanie a technická zručnosť.

Popri terénnych prácach sa fotografi venujú aj fotografovaniu v ateliéri, kde dokumentujú priebeh reštaurátorských prác, rôzne hnutelné predmety a archeologické nálezy. Úlohou, ktorá závisí od objednávok interných

je to najmä fotodokumentácia pri aktualizácii ústredného zoznamu pamiatkového fondu, pri tvorbe návrhov na zápis do ÚZPF, pri obnove a rekonštrukcii pamiatok, pri pasportizácii vitráží, sakrálnych predmetov, výtvarných diel, atď.

Samozrejme, úloha fotografa je nepostrádateľná aj pri rôznych slávnostných a spoločenských príležitostiach, ktoré organizuje alebo sa na nich zúčastňuje Pamiatkový úrad.

Martina Orosová, Peter Fratrič
Archív PÚ SR Bratislava

Pezinok, evanjelický kostol, krstná misa